MINISTERUL EDUCAȚIEI

Doina Burtea • Alina Perţea

ISTORIE

Manual pentru clasa a IV-a

Aramis
AROBS Transilvania Software

București, 2021

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației nr. 4200/07.07.2021.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar .....

Școala/Colegiul/Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni:* ***nou*, ***bun***, ***îngrijit***, ***neîngrijit***, ***deteriorat***.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți: Conf. univ. dr. Firuța Antoaneta Tacea, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea București
Prof. înv. primar grad I Raluca Voina Școala gimnazială nr. 6 „Iacob Mureșianu”, Brașov

Redactare: Iuliana Voicu
DTP: Carmen Diana Mateescu
Corectură: Eugenia Oprea
Ilustrații: Nicușor Petrescu, shutterstock.com
Regie animații: Cătălin Georgescu
Voce: Doina Burtea

Descrierea CIP se găsește la Biblioteca Naţională a României.

ISBN 978-606-009-447-0

Copyright © 2021 Aramis Print s.r.l. toate drepturile rezervate

Aramis Print s.r.l. • Redacția și sediul social: B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38
Tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09;
Departamentul desfacere: tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro
www.edituraaramis.ro
www.librariaaramis.ro

Deşteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deşteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croieşte-ţi altă soarte,
La care să se-nchine şi cruzii tăi duşmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâini mai curge un sânge de roman,
Şi că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....

Priviţi, măreţe umbre: Mihai, Ştefan, Corvine,
Româna naţiune, ai voştri strănepoţi,
Cu braţele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viaţă-n libertate ori moarte!" strigă toţi.

.....

Preoți, cu cruce-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

CUPRINS

Deșteaptă-te, române ... 3
Competențe generale și specifice ... 5
Instrucțiuni de utilizare a manualului ... 7
UNITATEA 1. IERI, AZI, MÂINE ... 9
1. Ce este istoria? (introducere) ... 10
2. Timpul și spațiul istoric ... 14
Recapitulare ... 18
Evaluare ... 20
UNITATEA 2. FAMILIA ... 21
1. Trecutul familiei. Arborele genealogic ... 22
2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei ... 26
Familia mea (Proiect) ... 29
Recapitulare ... 32
Evaluare ... 34
UNITATEA 3. COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ ... 35
1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală ... 36
Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală (Investigație) ... 39
2. Comunitatea locală ... 40
3. Comunitatea națională ... 44
Comunitatea mea (Proiect) ... 47
Recapitulare ... 48
Cetatea Sighișoarei (Lectură) ... 50
Evaluare ... 52
UNITATEA 4. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA ... 53
1. Dacii și romanii ... 54
2. Legende şi scrieri istorice despre daci şi romani ... 59
3. Grecii, galii, slavii ... 64
Recapitulare ... 67
Autoevaluare ... 69
UNITATEA 5. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (II). EVUL MEDIU ... 71
1. Întemeierea statelor medievale românești ... 72
2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice ... 75
3. Transilvania – spațiu multienic. Personalități ale minorităților ... 81
4. Evul Mediu în lume – englezii, francezii, rușii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri ... 85
Țările Române în Evul Mediu (Proiect) ... 89
Recapitulare ... 90
Evaluare ... 92
UNITATEA 6. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (III). EPOCA MODERNĂ ... 93
1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române ... 94
2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea ... 98
3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire ... 102
4. Epoca modernă – turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii.
Călători şi exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea ... 106
Recapitulare ... 110
Eroii României din Primul Război Mondial (Proiect) ... 112
Evaluare ... 114
UNITATEA 7. ROMÂNIA LA CUMPĂNA DINTRE MILENII. EPOCA CONTEMPORANĂ ... 115
1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial ... 116
2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989 ... 120
Recapitulare ... 124
Evaluare ... 126
Recapitulare finală ... 127

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

Unitatea	Competențe generale și specifice	Conținuturi	Titlul lecției
1. IERI, AZI, MÂINE	*1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate* 1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare 1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice 1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu *2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent* 2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare 2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut 2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp *3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare* 3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile 3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă *4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți* 4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent 4.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri 4.3. Manifestarea unei atitudini deschise in cazul unor situații care presupun comunicarea	**Trecutul şi prezentul din jurul nostru** **Noţiuni introductive:** trecut – prezent (mileniu, secol, deceniu, epocă istorică), spaţiu istoric, surse istorice	1. Ce este istoria? (introducere) 2. Timpul istoric
2. FAMILIA		**Familia:** trecutul familiei, sărbători de familie, timpul liber, activităţile cotidiene	1. Trecutul familiei. Arborele genealogic 2. Activităţi cotidiene în familie. Sărbătorile şi timpul liber al familiei *Familia mea (Proiect)*
3. COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ		**Comunitatea locală şi naţională:** teritoriu, locuinţe şi viaţă cotidiană, tradiţii, sărbători, religie, monumente ale eroilor Comunităţi ale minorităţilor pe teritoriul de azi al României **Copilăria de ieri şi de azi în comunitatea locală** **Cultură şi patrimoniu** **Locuri istorice din comunitate:** mănăstiri, străzi şi case istorice din comunitate, monumente ale eroilor, monumente reprezentative ale comunităţilor etnice din România **Locuri cu importanţă istorică pentru România:** Castele şi cetăţi martore ale evenimentelor istorice **Monumente şi locuri incluse în patrimoniul UNESCO**	1. Copilăria de ieri şi de azi în comunitatea locală *Copilăria de ieri şi de azi în comunitatea locală (Investigație)* 2. Comunitatea locală 3. Comunitatea naţională *Comunitatea mea (Proiect)* *Cetatea Sighişoarei (Proiect)*
4. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA		**Popoare de ieri şi de astăzi:** localizare pe hartă, ocupaţii, tradiţii, obiceiuri, sărbători **Cunoaşterea lumii prin călători** **Epoci, evenimente şi personalităţi** **Antichitatea:** Legende şi scrieri ale anticilor despre daci şi romani **Locuri cu importanţă istorică pentru România:** Aşezări şi construcţii dacice, greceşti si romane	1. Dacii și romanii 2. Legende şi scrieri istorice despre daci şi romani 3. Grecii, galii, slavii

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

Unitatea	Competențe generale și specifice	Conținuturi	Titlul lecției
5. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (II). EVUL MEDIU	*1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate* 1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare 1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice 1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu *2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent* 2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare 2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut 2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp *3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare* 3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile 3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă *4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți* 4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent 4.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri 4.3. Manifestarea unei atitudini deschise in cazul unor situații care presupun comunicarea	**Trecutul şi prezentul din jurul nostru (Popoare de ieri şi de astăzi:** localizare pe hartă, ocupaţii, tradiţii, obiceiuri, sărbători; **Cunoaşterea lumii prin călători)** **Epoci, evenimente şi personalităţi (Evul Mediu)** Figuri legendare de voievozi, domnitori şi conducători locali în opere literare şi istorice; Transilvania – spaţiu multietnic. Sat şi oraş în Transilvania medievală; Istorici şi cronicari despre personalităţi ale minorităţilor) **Cultură şi patrimoniu (Locuri istorice din comunitate:** mănăstiri, străzi şi case istorice din comunitate, monumente ale eroilor, monumente reprezentative ale comunităţilor etnice din România; **Locuri cu importanţă istorică pentru România:** Castele şi cetăţi martore ale evenimentelor istorice; Construcţii religioase şi ctitorii lor)	1. Întemeierea statelor medievale românești 2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice 3. Transilvania – spațiu multietnic. Personalități ale minorităților 4. Evul Mediu în lume – englezii, francezii, rușii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri *Țările Române în Evul Mediu (Proiect)*
6. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (III). EPOCA MODERNĂ		**Trecutul şi prezentul din jurul nostru (Popoare de ieri şi de astăzi:** localizare pe hartă, ocupaţii, tradiţii, obiceiuri, sărbători; **Cunoaşterea lumii prin călători)** **Epoci, evenimente şi personalităţi (Epoca modernă:** Al.I. Cuza şi Unirea; Carol I şi independenţa, Carol Davila; Eroi ai Primului Război Mondial; Ferdinand şi Marea Unire) **Cultură şi patrimoniu (Locuri cu importanţă istorică pentru România)**	1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române 2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea 3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire 4. Epoca modernă – turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii. Călători şi exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea *Eroii României din Primul Război Mondial (Proiect)*
7. ROMÂNIA LA CUMPĂNA DINTRE MILENII		**Trecutul şi prezentul din jurul nostru (Popoare de ieri şi de astăzi:** localizare pe hartă, ocupaţii, tradiţii, obiceiuri, sărbători) **Epoci, evenimente şi personalităţi (Epoca contemporană:** România la cumpăna dintre milenii)	1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial 2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989

Instrucțiuni de utilizare a manualului

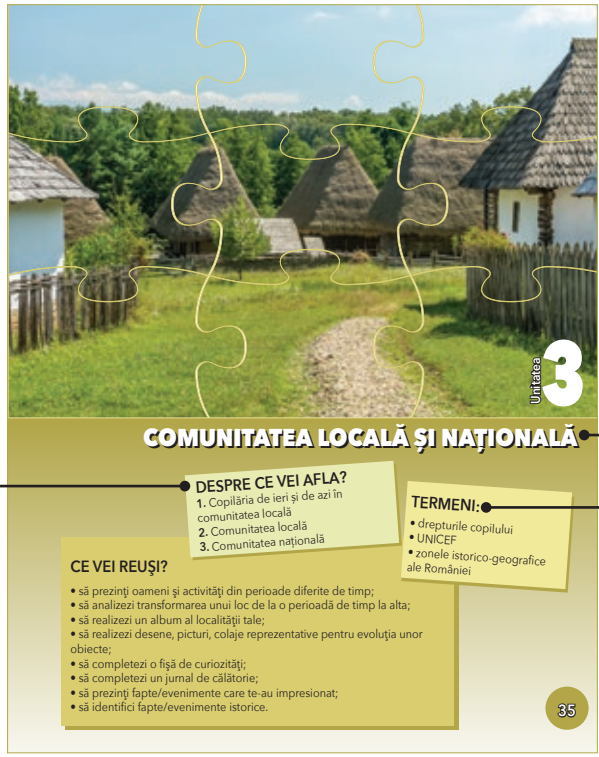

Titlurile lecțiilor

Titlu de unitate

Cuvinte importante

Secvență de învățare

În paginile manualului, sunt semnalate imaginile, videoclipurile și jocurile interactive care se regăsesc în varianta digitală:

static
IMAGINE

animat
VIDEO

interactiv
INTERACTIV

Titlu de lecție

Trimitere către activitatea interactivă din manualul digital

Aplicații

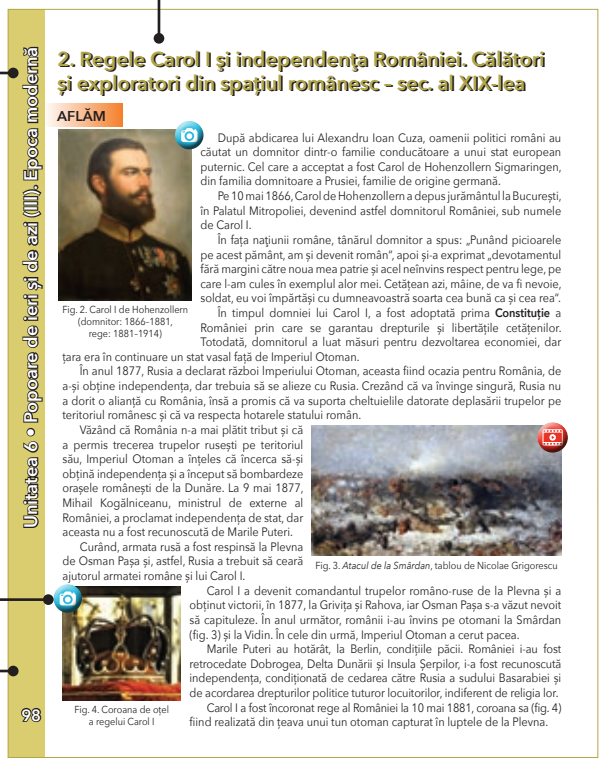

Unitatea 6 • Popoare de ieri și de azi (III). Epoca modernă

2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea

AFLĂM

Fig. 2. Carol I de Hohenzollern (domnitor: 1866-1881, rege: 1881-1914)

După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, oamenii politici români au căutat un domnitor dintr-o familie conducătoare a unui stat european puternic. Cel care a acceptat a fost Carol de Hohenzollern Sigmaringen, din familia domnitoare a Prusiei, familie de origine germană.

Pe 10 mai 1866, Carol de Hohenzollern a depus jurământul la București, în Palatul Mitropoliei, devenind astfel domnitorul României, sub numele de Carol I.

În fața națiunii române, tânărul domnitor a spus: „Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român", apoi și-a exprimat „devotamentul fără margini către noua mea patrie și acel neînvins respect pentru lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei. Cetățean azi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăși cu dumneavoastră soarta cea bună ca și cea rea".

În timpul domniei lui Carol I, a fost adoptată prima **Constituție** a României prin care se garantau drepturile și libertățile cetățenilor. Totodată, domnitorul a luat măsuri pentru dezvoltarea economiei, dar țara era în continuare un stat vasal față de Imperiul Otoman.

În anul 1877, Rusia a declarat război Imperiului Otoman, aceasta fiind ocazia pentru România, de a-și obține independența, dar trebuia să se alieze cu Rusia. Crezând că va învinge singură, Rusia nu a dorit o alianță cu România, însă a promis că va suporta cheltuielile datorate deplasării trupelor pe teritoriul românesc și că va respecta hotarele statului român.

Văzând că România n-a mai plătit tribut și că a permis trecerea trupelor rusești pe teritoriul său, Imperiul Otoman a înțeles că încerca să-și obțină independența și a început să bombardeze orașele românești de la Dunăre. La 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe al României, a proclamat independența de stat, dar aceasta nu a fost recunoscută de Marile Puteri.

Fig. 3. *Atacul de la Smârdan*, tablou de Nicolae Grigorescu

Curând, armata rusă a fost respinsă la Plevna de Osman Pașa și, astfel, Rusia a trebuit să ceară ajutorul armatei române și lui Carol I.

Fig. 4. Coroana de oțel a regelui Carol I

Carol I a devenit comandantul trupelor româno-ruse de la Plevna și a obținut victorii, în 1877, la Grivița și Rahova, iar Osman Pașa s-a văzut nevoit să capituleze. În anul următor, românii i-au învins pe otomani la Smârdan (fig. 3) și la Vidin. În cele din urmă, Imperiul Otoman a cerut pacea.

Marile Puteri au hotărât, la Berlin, condițiile păcii. României i-au fost retrocedate Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor, i-a fost recunoscută independența, condiționată de cedarea către Rusia a sudului Basarabiei și de acordarea drepturilor politice tuturor locuitorilor, indiferent de religia lor.

Carol I a fost încoronat rege al României la 10 mai 1881, coroana sa (fig. 4) fiind realizată din țeava unui tun otoman capturat în luptele de la Plevna.

98

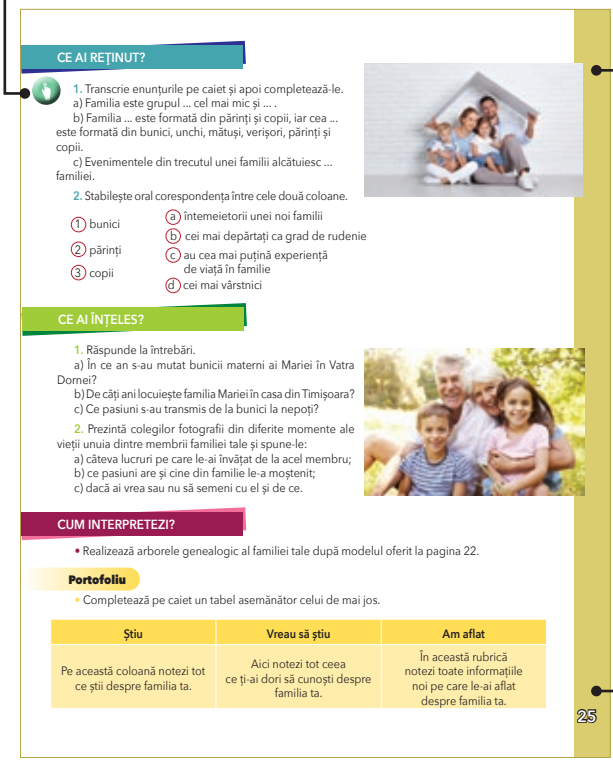

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.
a) Familia este grupul ... cel mai mic și ... .
b) Familia ... este formată din părinți și copii, iar cea ... este formată din bunici, unchi, mătuși, verișori, părinți și copii.
c) Evenimentele din trecutul unei familii alcătuiesc ... familiei.

2. Stabilește oral corespondența între cele două coloane.

1 bunici	a întemeietorii unei noi familii
2 părinți	b cei mai depărtați ca grad de rudenie
3 copii	c au cea mai puțină experiență de viață în familie
	d cei mai vârstnici

CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la întrebări.
a) În ce an s-au mutat bunicii materni ai Mariei în Vatra Dornei?
b) De câți ani locuiește familia Mariei în casa din Timișoara?
c) Ce pasiuni s-au transmis de la bunici la nepoți?

2. Prezintă colegilor fotografii din diferite momente ale vieții unuia dintre membrii familiei tale și spune-le:
a) câteva lucruri pe care le-ai învățat de la acel membru;
b) ce pasiuni are și cine din familie le-a moștenit;
c) dacă ai vrea sau nu să semeni cu el și de ce.

CUM INTERPRETEZI?

• Realizează arborele genealogic al familiei tale după modelul oferit la pagina 22.

Portofoliu

• Completează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Știu	Vreau să știu	Am aflat
Pe această coloană notezi tot ce știi despre familia ta.	Aici notezi tot ceea ce ți-ai dori să cunoști despre familia ta.	În această rubrică notezi toate informațiile noi pe care le-ai aflat despre familia ta.

25

Trimitere către imaginea din varianta digitală

Trimitere către videoclipul din varianta digitală

Proiect

Recapitulare

Cerință din proba de evaluare

Evaluare

Pașii de urmat

Criteriile de apreciere

Grilă orientativă pentru calificativul pe care îl obții

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Viața copiilor a cunoscut o serie de transformări odată cu trecerea timpului. Dacă în trecut copiii se confruntau cu situații dificile, provocate de calamități naturale, războaie și foamete, care îi obligau pe cei mai săraci dintre ei să participe alături de părinți la diverse activități (cules, semănat, creșterea animalelor, vânătoare etc.), în prezent, viața lor s-a îmbunătățit simțitor. UNICEF urmărește egalitatea de șanse pentru copii în ceea ce privește accesul la sistemul de educație din fiecare țară.

Drepturile de care ar trebui să se bucure toți copiii sunt prevăzute în **Declarația Drepturilor Copilului**, care a stat la baza Convenției cu privire la Drepturile Copilului, adoptată în 1989 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite.

Minidicționar

organizație mondială = grup de persoane și instituții din întreaga lume

UNICEF = instituție fondată, în 1946, de Adunarea Generală a ONU, ale cărei acțiuni se concentrează pe dreptul la educație al copiilor, asigurarea protecției acestora în fața unor forme de exploatare din partea adulților, precum și a unei stări bune de sănătate prin accesul la tratamente medicale

CE AI REȚINUT?

• Răspunde la întrebările de mai jos.

a) Cum „povesteau" oamenii preistorici întâmplările de peste zi?

b) Când au apărut primele școli?

c) În ce epocă au avut acces la școală cei mai mulți copii?

CE AI ÎNȚELES?

• Alege figura corespunzătoare modului în care viața copiilor a evoluat și explică alegerea făcută.

A: Azi, Epoca contemporană, Epoca modernă, Evul Mediu, Antichitate, Preistorie

B: Preistorie, Antichitate, Evul Mediu, Epoca modernă, Epoca contemporană, Azi

CUM INTERPRETEZI?

• Compară imaginile alăturate și spune care sunt avantajele și dezavantajele fiecărui tip de școală.

COPILĂRIA DE IERI ȘI DE AZI ÎN COMUNITATEA LOCALĂ (INVESTIGAȚIE)

Fiecare om are amintiri despre copilăria lui, unele mai frumoase, altele, probabil, mai triste. Unele lucruri din copilăria noastră ni le amintim singuri, pe altele le știm din relatările părinților, bunicilor sau ale fraților/surorilor mai mari.

Iată mai jos câteva fragmente din celebrele *Amintiri din copilărie* ale lui Ion Creangă.

Ion Creangă (1837-1889), scriitor român

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o sfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! […]

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în turburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: «leși, copile cu părul bălan, afară și rade la soare, doar s-a îndrepta vremea» și vremea se îndrepta după răsul meu […]

[…] Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și mi-aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat, când îi sugeam țâța cea dulce și mă alintam la sânu-i, gângurind și uitându-mă în ochii-i cu drag!"

• Clarifică sensul cuvintelor necunoscute, cu ajutorul profesorului sau al unui dicționar.

• Imaginează-ți că ești reporter și pregătește un interviu cu părinții și/sau bunicii tăi despre copilăria și viața lor de elevi. Adaugă fotografii din albumul de familie, pentru a-ți ilustra articolul.

PASUL 1 Pregătește întrebările.

De exemplu: Ai copilărit la sat sau în oraș? La bloc sau la curte? Câți frați erați? Cum vă înțelegeați? Ce vă jucați? Câți copii locuiau aproape de tine? Unde ai făcut primele clase (în localitatea în care te-ai născut, în alta)? Ai făcut primele clase la aceeași școală sau ai fost nevoit/ă să te muți? Cum te înțelegeai cu colegii? Dar cu profesorii? V-ați mai întâlnit după ce ați terminat școala? Cum arăta casa copilăriei tale? Dar școala? etc.

PASUL 2 La interviul și înregistrează sau notează răspunsurile. Dacă înregistrezi răspunsurile, urmează transcrierea lor.

PASUL 3 Selectează, împreună cu părinții/bunicii, fotografii din albumele vechi, reprezentative pentru cele scrise. Cere-le permisiunea să le folosești (cel mai bine ar fi să le scanezi și să nu folosești originalele), apoi inserează-le la locul potrivit din text.

PASUL 4 Compară copilăria lor cu a ta.

Vei fi apreciat pentru:
• respectarea pașilor; • modul de prezentare a proiectului; • încadrarea în timp.

CE AI ÎNȚELES?

1. Documentează-te și realizează pe caiet o schemă asemănătoare celei de mai jos în care să compari portul dacilor cu cel al țăranilor români.

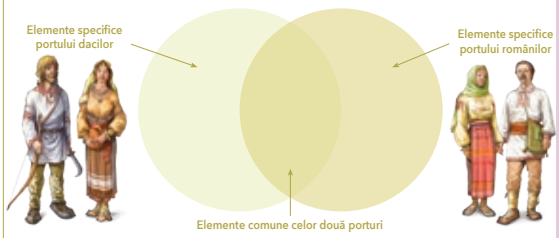

2. De ce primele comunități omenești erau conduse de cei mai vârstnici oameni?

CUM INTERPRETEZI?

• Citește textul de mai jos, apoi răspunde la întrebări.

O familie de români s-a stabilit, de câțiva ani, în Franța.

În viața de zi cu zi, în relațiile cu ceilalți membri ai comunității, ei vorbesc franceza (la școală, la serviciu, la cumpărături etc.). Când se adună seara acasă sau când se întâlnesc cu alți români stabiliți în aceeași țară, ei vorbesc în limba română. De sărbători, mai multe familii de români se reunesc și petrec conform tradițiilor moștenite de la părinți.

• Care este limba oficială pe care o folosesc membrii minorităților naționale din România?

• În ce limbă comunică între ei membrii aceleiași minorități naționale?

• Sărbătorile religioase sau evenimentele importante din viața unui om sunt momentele în care se respectă cel mai mult tradițiile și obiceiurile. Ce tradiții și obiceiuri respectă membrii minorităților naționale?

Portofoliu

• Alege una dintre minoritățile din țara noastră. Caută informații și imagini reprezentative pentru tradițiile și obiceiurile acesteia și realizează un mic articol pe care să-l prezinți în fața colegilor.

1. Alege variantele corecte și transcrie enunțurile complete pe caiet.

a) Una dintre zonele istorico-geografice ale României este:
A) Mureș. B) Bănat. C) Banat.

b) Una dintre minoritățile naționale din România este reprezentată de:
A) români. B) sași. C) pescari.

c) Organizația care urmărește respectarea drepturilor copiilor din întreaga lume este:
A) UNICEF. B) UNESCO. C) Uniunea Europeană.

2. Stabilește oral corespondența între rânduri, apoi folosește perechile formate în enunțuri.

Bucovina, Maramureș	Dobrogea	Banat
turci, tătari	sârbi, croați, bulgari	ucraineni

3. Realizează schema pe caiet și completeaz-o cu câte două exemple pentru fiecare secțiune.

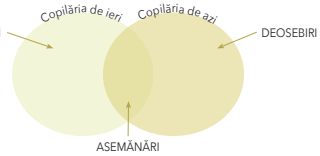

4. Citește afirmația de mai jos și transcrie enunțurile care o susțin, dacă ești de acord, sau pe cele care nu o susțin, dacă nu ești de acord.

De unde sunt eu? Sunt din copilăria mea ca dintr-o țară.
(Antoine de Saint-Exupéry, scriitor francez)

• Ne comportăm așa cum am învățat în copilărie.
• Nu contează ce copilărie avem, când suntem mari, ne schimbăm cu totul.
• Copilăria este o perioadă pe care o uităm atunci când suntem mari.
• Experiențele din copilărie ne ajută să ne formăm ca oameni.
• Indiferent ce învățăm când suntem copii, atunci când creștem, nu ne mai folosește.
• Obiceiurile și tradițiile le învățăm încă din copilărie, pentru a le transmite mai departe urmașilor.

FB	B	S
14	12-13	10-11

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Unitatea 1

IERI, AZI, MÂINE

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Ce este istoria? (introducere)
2. Timpul și spațiul istoric

TERMENI:

- spaţiu istoric
- surse istorice
- epocă istorică
- secol
- deceniu
- mileniu

CE VEI REUŞI?

- să identifici surse de informare în domeniul istoriei;
- să observi diferite surse de informare istorică;
- să studiezi surse istorice;
- să valorifici informaţiile dobândite prin vizite la muzee, case memoriale sau situri arheologice;
- să descrii fotografii cu valoare istorică;
- să completezi un jurnal de învățare;
- să ții evidența evenimentelor importante din viața ta pe o axă a timpului;
- să prezinți colegilor informații dintr-o lectură istorică.

1. Ce este istoria? (introducere)

AFLĂM

Perioada de dinainte de apariția omului

Pământul are o vârstă estimată la 4,5 miliarde de ani. Dacă am reduce întreaga istorie a acestuia la o singură zi, am avea următoarea imagine:

- ora 0^{00} – formarea Pământului;
- ora 1^{25} – apariția vieții;
- ora 11^{30} – apariția dinozaurilor;
- ora 11^{45} – dispariția dinozaurilor;
- ora 23^{59} – apariția „Omului inteligent" (Homo sapiens) și începerea evoluției lui.

TRECUT

Preistoria

Preistoria a început odată cu apariția omului și a durat până la apariția scrisului. În această perioadă a istoriei, omul s-a adaptat la condițiile de mediu, a descoperit și a întrebuințat focul, și-a făurit primele unelte și arme. Apoi a trecut de la stadiul de prădător la cel de producător odată cu apariția și practicarea unor activități precum agricultura, domesticirea și creșterea primelor animale.

Antichitatea

Antichitatea a apărut odată cu inventarea scrierii, când s-au dezvoltat cultura, arta și religia și s-au pus bazele **marilor civilizații**. Cele mai importante civilizații din Europa au fost cea greacă și cea romană. **Statul** a evoluat de la orașul-stat (cea mai veche formă de organizare a statului) la regat (o formă avansată și extinsă, condusă de un rege) sau imperiu (formă de stat condusă de un împărat, care a evoluat prin cucerirea altor teritorii).

Noi am purtat războaie pentru pământ şi religie, am descoperit teritorii necunoscute și alte continente şi am aflat lucruri noi.

Evul Mediu

În Evul Mediu au apărut primele state feudale conduse de regi, cu ajutorul nobilimii locale și al înalților preoți, cu toții mari proprietari de pământuri. A fost o epocă marcată de numeroase și lungi războaie de cucerire, dar și religioase, cum ar fi Războiul de 100 de Ani dintre Franța și Anglia. Odată cu marile descoperiri geografice și progresele din domeniul literaturii, artei și științei, se încheie această epocă.

TRECUT

Libertatea este asemenea unei plante care, odată ce a prins rădăcini, creşte foarte repede.

Epoca modernă

A fost o perioadă de mari transformări din punct de vedere politic, militar, economic și științific, la capătul căreia lumea a fost cuprinsă de Marele Război, denumire sub care mai este cunoscut Primul Război Mondial (1914–1918).
În această perioadă s-au dezvoltat industria, mai ales cea producătoare de armament, științele, literatura și educația, oamenii fiind tot mai conștienți de drepturile și libertățile lor.

PREZENT

Este un pas mic pentru om, un salt uriaş pentru omenire.

Epoca contemporană

Este o perioadă în care tehnologia şi ştiinţa au continuat să se dezvolte pe întreaga planetă, permițând omului să cerceteze Universul și să-și îmbunătățească viața. Cele mai însemnate invenții ale perioadei sunt computerele, internetul și telefonul mobil. Sunt perfecționate invenții ale Epocii moderne, printre care automobilul, locomotiva și avionul, iar omenirea se confruntă cu noi probleme precum încălcări ale drepturilor omului, poluarea și epuizarea resurselor naturale, traficul de ființe umane și de droguri, războaie, terorism, dar și pandemii (epidemii extinse la nivelul întregii planete).

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Istoria este ştiinţa care studiază trecutul omenirii, adică modul în care a evoluat societatea de la apariţia omului și până în prezent. Trecutul omenirii a fost împărțit de istorici în mai multe **epoci**.

Cele mai precise informaţii sunt cele oferite de sursele scrise de oamenii care au fost contemporani cu evenimentul descris. Cu cât sunt descoperite mai multe surse, cu atât informaţiile sunt mai corecte.

Cea mai lungă perioadă din istoria omenirii, **Preistoria**, este lipsită însă de astfel de surse scrise (fig. 3-4), lucru ce a făcut dificilă misiunea arheologilor de a reconstitui cu exactitate perioada respectivă, ei neavând la dispoziție decât surse istorice nescrise (fig. 2).

Fig. 1. Interior dintr-un muzeu de istorie

Fig. 2. Vase de lut, sursă istorică nescrisă

Fig. 3. Papirus, sursă istorică scrisă

Fig. 4. Drapelul României în Războiul de Independență (1877-1878), sursă istorică scrisă

Minidicționar

civilizație = nivel de dezvoltare materială și spirituală a unei societăți, a unui popor sau a unui stat dintr-o epocă dată

epocă istorică = perioadă încadrată de evenimente importante, stabilite de istorici, şi care prezintă anumite caracteristici

picturi rupestre = picturi realizate pe pereţii peşterilor, reprezentând unele dintre primele manifestări spirituale ale oamenilor

stat = formă de organizare a unei comunități care se bazează pe autoritatea unor instituții în scopul asigurării funcționării societății

CE AI REŢINUT?

1. Analizează informaţiile oferite la paginile 10-11, apoi răspunde la cerinţele de mai jos.

a) Menţionează un loc în care trăiau oamenii preistorici.
b) Precizează epoca istorică în care apar primele ştiinţe.
c) Numeşte epoca în care s-a dezvoltat ideea de libertate.

2. Transcrie enunţurile pe caiet și completează-le cu termenii care lipsesc.

a) Istoria studiază ... până în ... .
b) Sursele istorice sunt descoperite și interpretate de ... .
c) Sursele istorice sunt ... și ... .

CE AI ÎNŢELES?

Fig. 5. Picturi rupestre, vechi de peste 4 000 de ani, Thailanda

1. Răspunde la următoarele cerinţe.

a) Precizează care sunt epocile din trecutul omenirii.
b) Menționează câte un eveniment care a avut loc în fiecare epocă.
c) Pentru fiecare eveniment menționat la punctul **b**, enumeră surse istorice care pot oferi informații despre acesta.

2. Analizează informaţiile de la pagina 12 şi stabileşte corespondenţa între cifrele din dreptul termenilor din prima coloană şi literele termenilor din cea de-a doua coloană, argumentând alegerile făcute. Fiecărei cifre îi corespunde o singură literă şi invers.

1. sursă istorică scrisă
2. muzeu de istorie
3. sursă istorică nescrisă

a. arme, unelte, vase din lut
b. hărți, pergamente, cronici
c. spațiu care adăpostește ruine
d. spațiu care adăpostește surse istorice

CUM INTERPRETEZI?

ACTIVITATE ÎN GRUP

• Realizaţi la tablă o imagine ca în modelul alăturat şi formulați răspunsuri scurte pentru fiecare cadran.

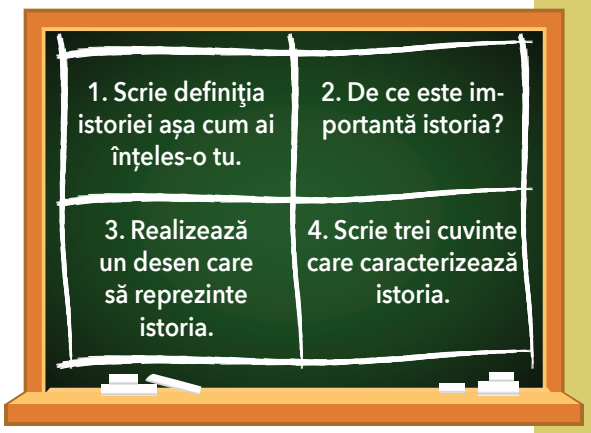

În timpul activității, observați-vă reciproc dacă:
– urmați instrucțiunile specifice activității;
– cereți ajutorul când aveți nevoie;
– colaborați între voi;
– finalizați activitatea.

2. Timpul și spațiul istoric

AFLĂM

PERIOADA DE DINAINTEA APARIȚIEI OMULUI

PREISTORIA

ANTICHITATEA

EVUL MEDIU

EPOCA MODERNĂ

EPOCA CONTEMPORANĂ

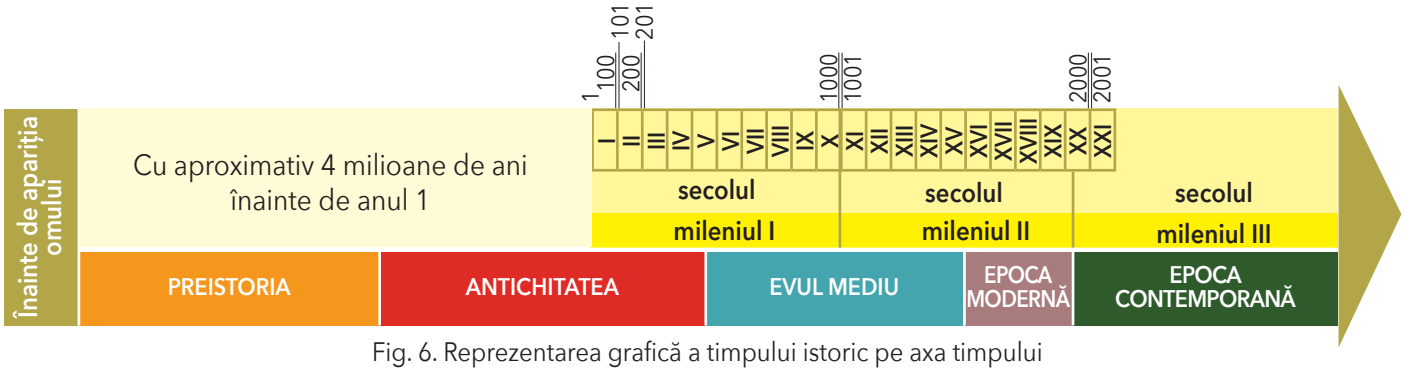

Fig. 6. Reprezentarea grafică a timpului istoric pe axa timpului

Deceniul = 10 ani
Secolul (veacul) = 100 de ani
Mileniul = 1 000 de ani

Secolul I începe în anul 1 și se încheie în anul 100.
Secolul II începe în anul 101 și se încheie în anul 200.
Mileniul I începe în anul 1 și se încheie în anul 1000.
Mileniul II începe în anul 1001 și se încheie în anul 2000.

Pentru studierea unui eveniment trebuie să răspundem la două întrebări principale: *Când s-a petrecut?* și *Unde s-a petrecut?* Răspunsurile la aceste întrebări ne furnizează atât data sau **timpul istoric** în care a avut loc evenimentul, cât și locul sau **spațiul istoric** în care acesta s-a desfășurat.

Preocuparea oamenilor pentru măsurarea timpului s-a reflectat în apariția primelor calendare.

Fiecare popor și-a creat propriul calendar pornind de la evenimente importante din istoria lui. Astfel, creștinii au împărțit timpul scurs în două mari perioade: **înainte de Hristos (î.H.)** și **după Hristos (d.H.)**. Era noastră începe cu anul 1, anul nașterii lui Hristos.

Fig. 7. Ceramică grecească, Muzeul din Vatican

Cronologia este o disciplină care îi ajută pe istorici să ordoneze evenimentele și să le încadreze în epocă. Pentru a data mai ușor un eveniment, timpul istoric a fost împărțit în mai multe unități: eră, epocă, mileniu, secol, deceniu, an. Pentru evenimentele din zilele noastre, se pot utiliza chiar și ziua și luna (de exemplu, ziua ta de naștere sau decembrie, luna cadourilor).

Era reprezintă cea mai mare diviziune a timpului istoric și cuprinde o perioadă care începe cu data unui eveniment, fapt real sau legendar, de la care începe numerotarea anilor (de exemplu, **era creştină**).

Epocile istorice sunt perioade mari, care se caracterizează prin anumite elemente comune, dar diferite de la o epocă la alta. Fiecare epocă este delimitată de următoarea prin evenimente foarte importante, care au influențat evoluția societății. Aceste evenimente sunt stabilite și acceptate de către toți istoricii. De regulă, epocile istoriei universale nu coincid cu cele ale istoriei naționale.

Istoria este împărțită în cinci mari epoci: Preistoria (Epoca străveche), Antichitatea, Epoca medievală (Evul Mediu), Epoca modernă și Epoca contemporană.

Locul unde au trăit oamenii în trecut și în care s-au desfăşurat evenimente istorice poartă denumirea de **spaţiu istoric**. Acesta este reprezentat prin hărţi istorice. Spațiul istoric s-a modificat de-a lungul timpului, în funcţie de evenimente, influenţând şi limitele geografice ale acestuia.

AFLĂM MAI MULT

Cea mai lungă epocă din istoria omenirii a fost Preistoria, care a ținut de la apariția omului până la apariția scrierii și a primelor orașe-state.

Istoricii au împărțit această epocă în două perioade, în funcție de materialul din care erau confecționate uneltele și armele, în **Epoca pietrei** și **Epoca metalelor**.

Pentru cercetarea acestor epoci, un rol important revine **arheologiei**.

• Analizează cele două imagini de mai jos și descoperă cel puțin o asemănare și o deosebire între ele.

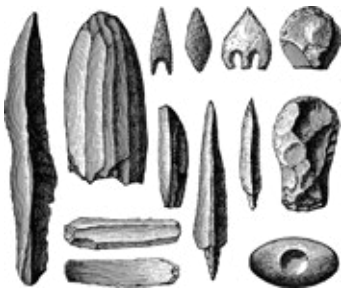

Fig. 8. Unelte şi arme din Epoca pietrei

Fig. 9. Unelte şi arme din Epoca metalelor

LECTURĂ RECOMANDATĂ

• *Hora de la Frumuşica* (din volumul *Povestiri istorice*, de Dumitru Almaş)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Timpul istoric este împărțit în mai multe diviziuni: era, epoca, mileniul, secolul, deceniul, anul.

Cu ordonarea și încadrarea evenimentelor în epocă se ocupă cronologia.

Spațiul istoric este locul în care au trăit oamenii în trecut și în care s-au petrecut anumite evenimente. El apare reprezentat pe hărțile istorice.

• Fiecare epocă prezintă anumite trăsături caracteristice. Privește imaginile de mai jos, identifică elementele caracteristice fiecărei perioade și numește epocile în ordine cronologică.

Fig. 10. Cavaler din Evul Mediu (reconstituire)

Fig. 11. Unelte și arme preistorice

Fig. 12. Lupta pentru libertate în Epoca modernă

Fig. 13. Erehteion, templu antic construit la Atena, Grecia

14. Reprezentare a omului contemporan

Minidicționar

deceniu = perioadă de timp care durează zece ani

mileniu = perioadă de timp care durează o mie de ani

ordine cronologică = ordonarea evenimentelor în funcție de timpul în care s-au petrecut, de la cel mai vechi la cel mai recent

secol = perioadă de timp care durează o sută de ani

CE AI REȚINUT?

1. Alege răspunsul corect pentru fiecare dintre situațiile de mai jos.

• Un mileniu durează:

a) 10 ani. b) 100 de ani. c) 1 000 de ani.

• Secolul I s-a încheiat în anul:

a) 99. b) 100. c) 101.

• Noi trăim în:

a) mileniul I. b) mileniul II. c) mileniul III.

2. Transcrie pe caiet și apoi completează enunțurile de mai jos.

a) Istoricii au împărțit ... scurs în mai multe perioade.

b) Perioada de acum se numește Epoca ... .

c) Creștinii au început numerotarea anilor începând cu anul nașterii lui ... .

CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la întrebări.

a) Care a fost cea mai lungă perioadă din istoria omenirii?

b) Era ține mai mult, mai puțin sau tot atât cât un mileniu?

c) De ce crezi că ultimele două epoci istorice au durata mai scurtă? Găsește cel puțin două argumente.

2. Transcrie pe caiet, apoi completează enunțurile.

a) Dacă secolul I a durat din anul 1 până în anul 100, atunci secolul VI a durat din anul... până în anul ... .

b) Dacă mileniul I a început în anul 1, atunci mileniul II a început în anul ... .

c) M-am născut în anul ..., secolul ..., mileniul ... .

CUM INTERPRETEZI?

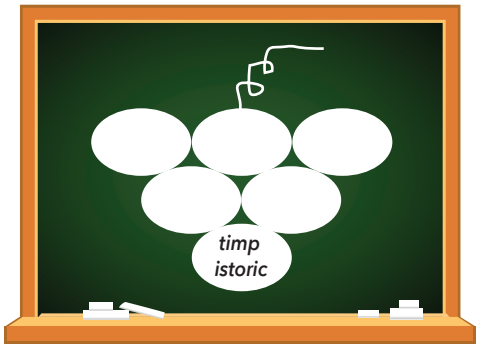

ACTIVITATE ÎN GRUP

• Realizați la tablă un desen asemănător celui dat și completați fiecare „bob de strugure" cu termeni potriviți.

Portofoliu

• Confecționează din carton o axă a timpului pe care să marchezi evenimentele importante petrecute în viața ta și prezint-o colegilor tăi.

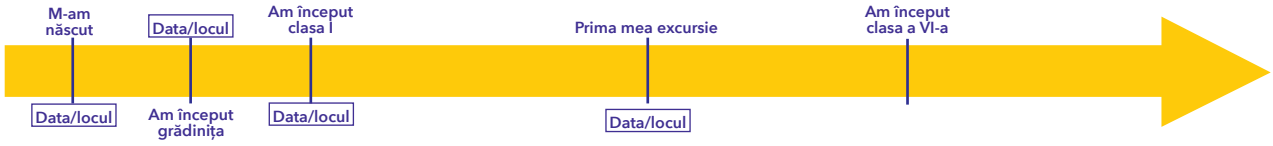

• Observă desenele de mai jos, apoi rezolvă cerinţele.

CE AI REŢINUT?

1. Spune replici potrivite pentru fiecare personaj ilustrat la pagina 18.

2. Localizează, pe o axă a timpului, momentul în care se petrec acțiunile ilustrate.

3. Descrie mediul înconjurător surprins în imagini și spune dacă acesta poate fi considerat sau nu un spațiu istoric. Argumentează-ți răspunsul.

4. Copiază rebusul alăturat pe o foaie de matematică, fără să scrii şi cuvintele, apoi formulează definiţii pentru fiecare cuvânt şi oferă rebusul spre rezolvare unui coleg.

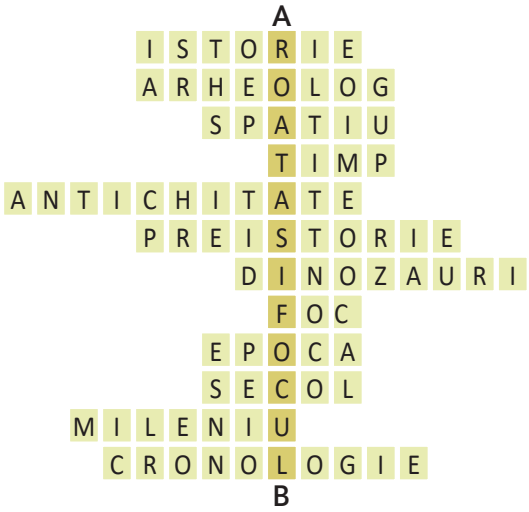

CE AI ÎNŢELES?

• Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.

a) Oamenii au descoperit roata și focul în perioada ... .

b) Descoperirea... le-a permis oamenilor să-și prelucreze uneltele, să-și prepare hrana și să se încălzească.

c) Pentru construirea diferitelor dispozitive pentru transport, ... le-a fost de mare folos oamenilor.

CUM INTERPRETEZI?

• Realizează, împreună cu colegii tăi, un afiș prin care îți anunți semenii că ai descoperit focul și prezintă-le avantajele pe care le are descoperirea ta pentru omenire.

• Alege o epocă în care ai vrea să ajungi, dacă ai putea călători în timp, și argumentează în fața clasei alegerea făcută.

Portofoliu

• Completează, pentru portofoliul personal, o fișă pornind de la desenul de mai jos. Alege o descoperire din istoria umanității pe care o consideri deosebită.

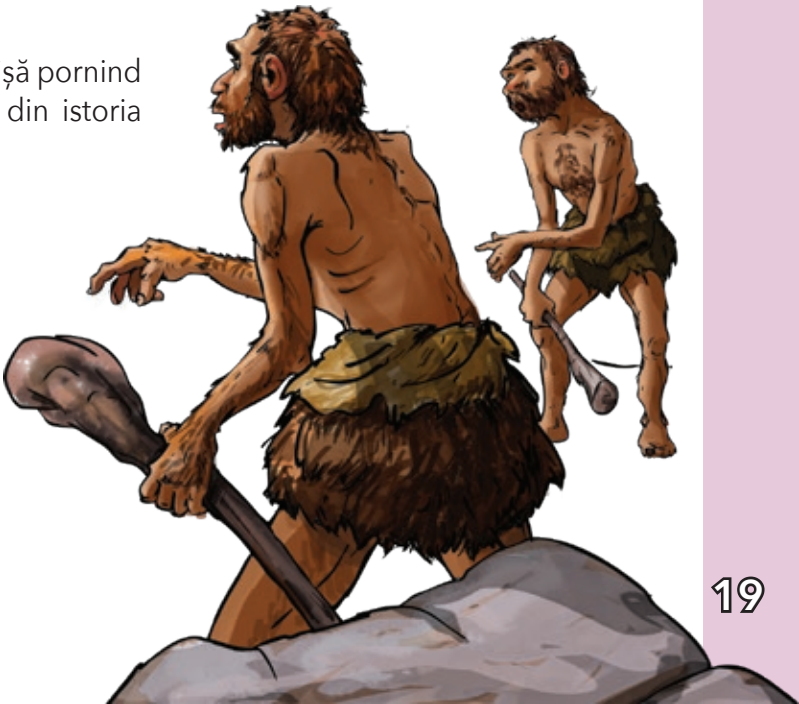

1. Transcrie numai enunțurile adevărate.
a) Istoria studiază evenimentele petrecute de la apariția omului până în prezent.
b) Spațiul istoric poate fi delimitat pe hartă.
c) Într-un secol sunt cuprinse zece milenii.
d) Multe dintre sursele istorice se găsesc în muzee.

2. Stabilește oral corespondența și scrie pe caiet trei enunțuri în care să folosești termenii din cele două coloane.

mileniu	10 ani
epocă	1 000 de ani
secol	100 de ani
deceniu	

3. Notează pe caiet doar literele corespunzătoare imaginilor reprezentative pentru perioadele istorice de la apariția omului, în ordine cronologică.

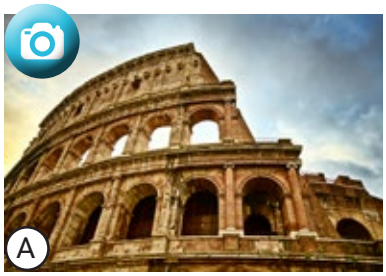

4. Din ce secol fac parte anii 301-400?

5. În ce epocă trăim acum?

FB	B	S
12-13	9-11	7-8

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Unitatea 2

FAMILIA

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Trecutul familiei. Arborele genealogic
2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei

TERMENI:

- membrii familiei
- trecutul familiei
- sărbători din familie
- timpul liber al familiei
- activități cotidiene ale familiei

CE VEI REUȘI?

- să reprezinți pe axa timpului evenimente din familia ta;
- să completezi arborele genealogic al familiei;
- să alcătuiești jurnalul familiei;
- să prezinți colegilor fotografii cu familia ta;
- să descrii locuri și meserii din zona în care trăiești;
- să afli mai multe informații despre zona în care trăiești;
- să descoperi alte moduri în care ai putea interacționa cu membrii familiei.

1. Trecutul familiei. Arborele genealogic

AFLĂM

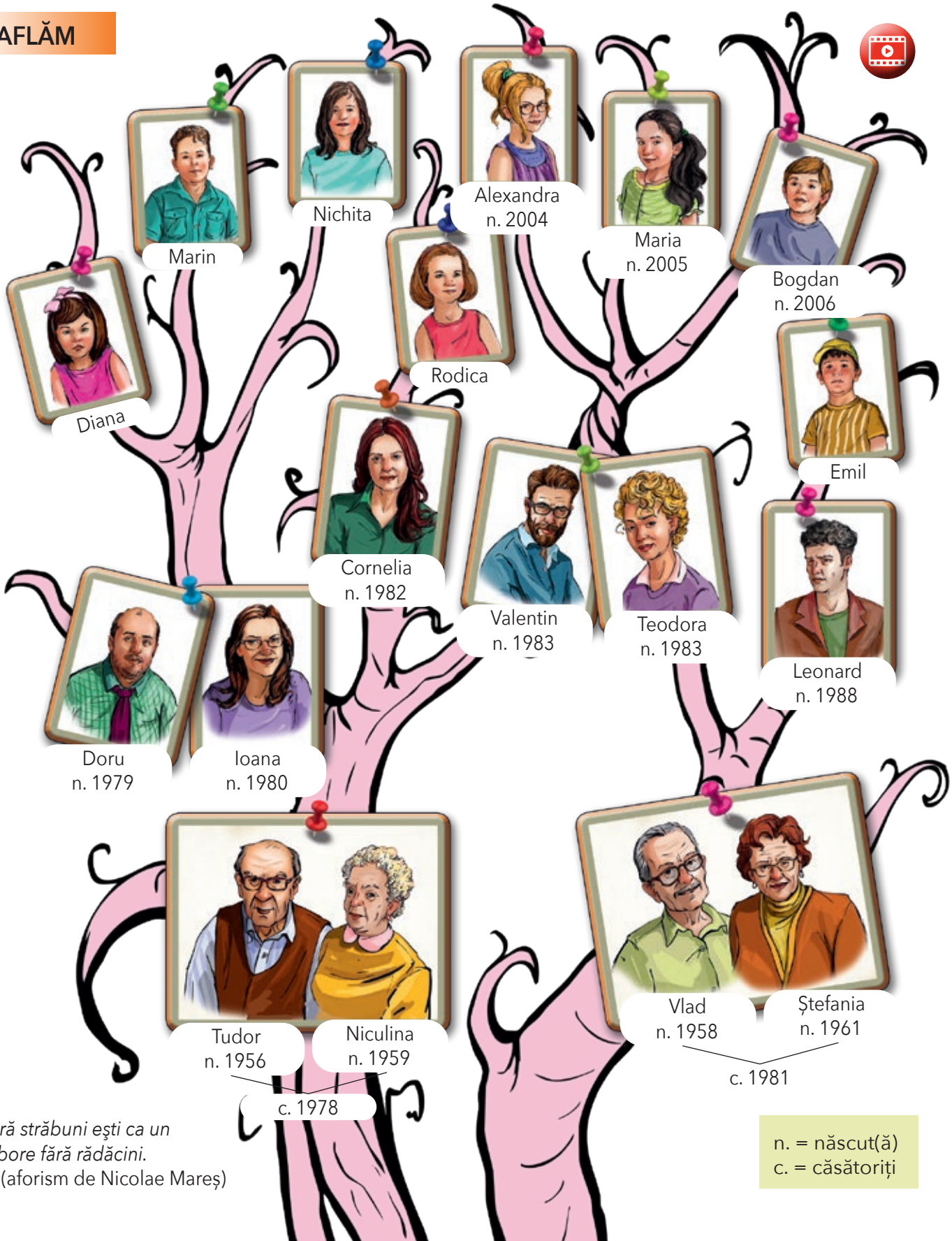

Fără străbuni eşti ca un arbore fără rădăcini.
(aforism de Nicolae Mareș)

n. = născut(ă)
c. = căsătoriți

Noi locuim în Constanța din anul în care ne-am căsătorit.
Avem trei copii și șapte nepoți.
Noi ne-am mutat în Vatra Dornei la trei ani de la căsătorie.
Al doilea copil al nostru a moștenit dragostea noastră pentru animale.
Ceilalți doi s-au născut la scurt timp după aceea. Fetele au moștenit talentul artistic al bunicului lor.
Noi am ales să locuim în Timișoara, unde ne-am mutat în anul în care s-a născut primul nostru copil.
În fiecare vară merg la bunici, împreună cu frații și verișorii mei. În rest, îmi petrec timpul cu familia restrânsă.

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Familia este cel mai mic și, totodată, cel mai important grup social, în care copilul învață ABC-ul exprimării, comportării și autoservirii. Familiile diferă în funcție de componența lor. Acestea pot fi restrânse și extinse.

Experiențele de viață ale bunicilor și ale părinților sunt cele care vor influența modul în care vor fi educați nepoții și copiii. Trecutul familiei și evenimentele importante din viața acesteia alcătuiesc **istoricul familiei** cu care copilul intră în contact.

Pasiunile și talentele membrilor mai vârstnici din familie își găsesc ecoul în viața copiilor și a nepoților.

Minidicționar

arbore genealogic = reprezentare desenată a membrilor unei familii, cu indicarea gradului de înrudire dintre ei, realizată adesea sub forma unui arbore ale cărui ramuri îi reprezintă pe urmaşi

familie extinsă = familia care cuprinde, pe lângă cea restrânsă, şi alte rude sau alte generaţii. Ea include bunicii copiilor, unchii şi mătuşile acestora, verii primari şi, uneori, chiar şi pe străbunicii copiilor. De regulă, într-o familie extinsă trăiesc şi se gospodăresc împreună trei generaţii: copii, părinţi şi bunici.

familie restrânsă = familie compusă, de regulă, din soţ, soţie și copiii minori, care locuiesc şi se gospodăresc împreună. Există şi situaţii în care poate fi formată dintr-un singur părinte şi copii (familie monoparentală) sau doar din adulții fără copii.

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.

a) Familia este grupul ... cel mai mic și ... .

b) Familia ... este formată din părinți și copii, iar cea ... este formată din bunici, unchi, mătuși, verișori, părinți și copii.

c) Evenimentele din trecutul unei familii alcătuiesc ... familiei.

2. Stabilește oral corespondența între cele două coloane.

1 bunici	a întemeietorii unei noi familii
2 părinți	b cei mai depărtați ca grad de rudenie
3 copii	c au cea mai puțină experiență de viață în familie
	d cei mai vârstnici

CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la întrebări.

a) În ce an s-au mutat bunicii materni ai Mariei în Vatra Dornei?

b) De câți ani locuiește familia Mariei în casa din Timișoara?

c) Ce pasiuni s-au transmis de la bunici la nepoți?

2. Prezintă colegilor fotografii din diferite momente ale vieții unuia dintre membrii familiei tale și spune-le:

a) câteva lucruri pe care le-ai învățat de la acel membru;

b) ce pasiuni are și cine din familie le-a moștenit;

c) dacă ai vrea sau nu să semeni cu el și de ce.

CUM INTERPRETEZI?

- Realizează arborele genealogic al familiei tale după modelul oferit la pagina 22.

Portofoliu

- Completează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Știu	Vreau să știu	Am aflat
Pe această coloană notezi tot ce știi despre familia ta.	Aici notezi tot ceea ce ți-ai dori să cunoști despre familia ta.	În această rubrică notezi toate informațiile noi pe care le-ai aflat despre familia ta.

2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei

AFLĂM

• Observă imaginile și analizează informațiile din lecție.

1978

1983

1994

2000

2003

1981

1983

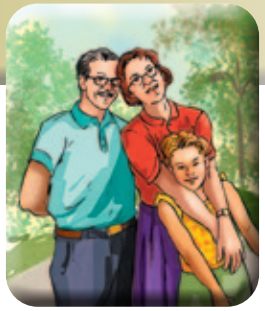

1994

• Membrii unei familii își petrec de multe ori timpul liber împreună: la sfârșitul unei zile, la sfârșit de săptămână și în concedii.

Orașul în care locuiesc bunicii din partea tatălui meu este situat pe malul mării. Cei mai mulți locuitori au meserii care au legătură cu zona. Bunicul a fost marinar, iar bunica a lucrat la o fabrică de conserve de pește. Acum sunt pensionari. Noi, nepoții, ne petrecem multe vacanțe la ei.

2004

2005

2006

2015

Bunicii din partea mamei locuiesc într-o zonă montană. Activitățile oamenilor de aici sunt influențate de relieful local. Bunicul a lucrat la un centru de tratament balnear, iar bunica, la filatură. Acum sunt pensionari amândoi și se bucură când ne petrecem vacanța la ei.

• Viața de zi cu zi a membrilor unei familii presupune ca adulții să meargă la serviciu, iar copiii, la grădiniță sau la școală. Părinţii sunt cei care asigură veniturile familiei. Persoanele în vârstă se pensionează.

• Azi, ca urmare a dezvoltării științelor și tehnologiilor, există o diversitate de meserii.

Eu lucrez între cărți, ceea ce mi-am dorit de mică.

Mi-au plăcut de mică rețetele de dulciuri ale mamei.

Eu lucrez în domeniul calculatoarelor.

Întotdeauna mi-am dorit să repar mașini.

Iar eu practic o meserie care îmi place din copilărie.

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Mediul de viaţă a influenţat din cele mai vechi timpuri activitatea oamenilor. Primele aşezări umane au fost ridicate în apropierea cursurilor de apă. Locuitorii zonelor de şes (câmpie) aveau ca principală ocupaţie creşterea animalelor şi cultivarea plantelor. Cei din zonele de deal cultivau viţă-de-vie şi pomi fructiferi. În zona de munte ajungeau păstorii cu turmele de oi în perioada verii şi, încă din timpul romanilor, au apărut primele staţiuni de tratament în care se folosea apa izvoarelor termale datorită proprietăţilor ei terapeutice.

Viaţa unei familii nu se rezumă numai la activităţile cotidiene ale fiecărui membru, ci este bogată în evenimente specifice: aniversări, sărbători, tradiţii ş.a.

Momentele importante din viaţa unei familii, ca şi cele petrecute alături de familie în timpul liber, sunt cele care rămân ca amintiri şi scriu istoria familiei, ca în exemplele oferite mai jos.

Minidicționar

cotidian = de fiecare zi, zilnic

filatură = fabrică în care fibrele textile sunt transformate în fire

montan = specific zonei de munte

relief = aspect al suprafeţei Pământului constituit din toate neregularităţile de forme mai înalte sau mai joase

tratament balnear = tratament ce ţine de vindecarea unor boli cu ajutorul apei termale

FAMILIA MEA

PASUL 1 Adună informații și fotografii ale membrilor familiei tale, apoi ordonează-le cronologic.

PASUL 2 Realizează un album în care să dedici cel puțin o pagină fiecărui membru al familiei.

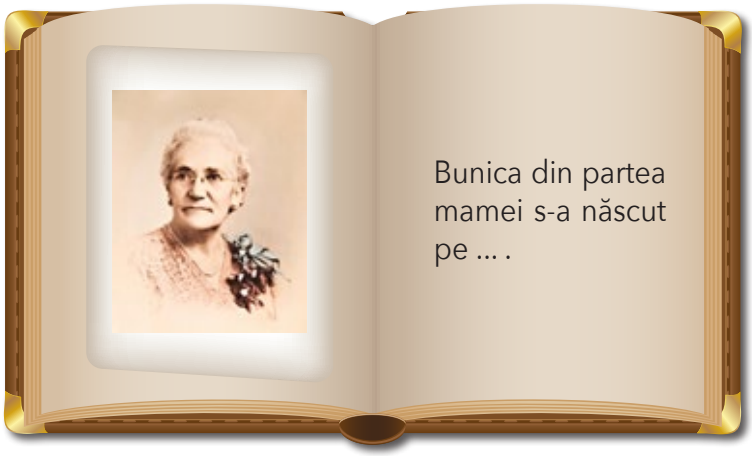

PASUL 3 Redă, pe scurt, istoria familiei tale fie sub forma unui arbore genealogic (A), fie pe o axă a timpului (B).

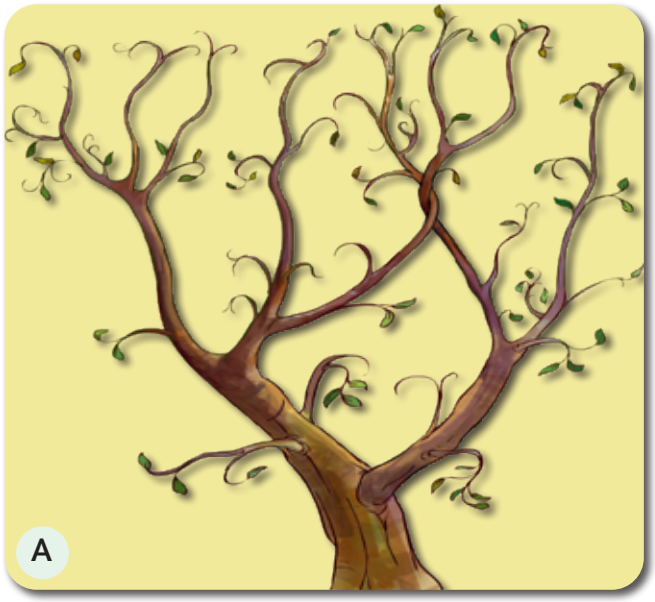

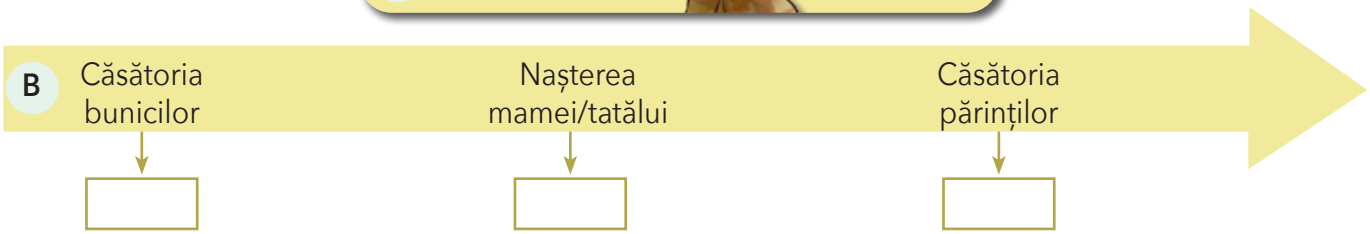

Vei fi apreciat pentru:
• respectarea pașilor; • modul de prezentare a proiectului; • încadrarea în timp.

CE AI REȚINUT?

1. Răspunde la următoarele cerințe.
a) Precizează unde și-au ridicat oamenii primele așezări.
b) Numește o ocupație a locuitorilor de la șes.
c) Menționează un fapt care a dus la diversificarea meseriilor.

2. Întreabă-ți părinții despre meseriile lor, folosind sugestiile de mai jos.

Ce meserie au?	Ce activități presupune meseria lor?	Ce altceva le-ar plăcea să facă?

3. Enumeră câteva momente de sărbătoare în care familia ta se reunește. Scrie-le pe caiet.

4. Povestește cum îți petreci timpul liber cu familia ta.

5. Transcrie pe caiet și completează enunțul de mai jos.
Membrii familiei ... sau ... sărbătoresc cu bucurie ... zilelor de naștere sau ale căsătoriei.

CE AI ÎNȚELES?

1. Documentează-te despre meseriile oamenilor din zona în care trăieşti şi completează pe caiet un tabel pornind de la modelul de mai jos.

MESERIA	ARE LEGĂTURĂ CU ZONA?		ESTE PRACTICATĂ DE MULȚI OAMENI DIN ZONA TA?		ÎȚI PLACE MESERIA? ARGUMENTEAZĂ
	Da	Nu	Da	Nu	

Portofoliu

• Află cât mai multe informații despre meseria pe care dorești să o practici când vei fi mare, adună imagini reprezentative despre aceasta și scrie un text scurt prin care să le explici colegilor de ce îți place acea meserie.

2. În ce an s-au cunoscut părinții Alexandrei, Mariei și ai lui Bogdan?
3. Răspunde în scris la următoarele întrebări.
a) Toți membrii unei familii dispun de același timp liber? Argumentează-ți răspunsul.
b) De ce este important să petreci timp cu membrii familiei tale?
c) Cum se pot contopi istoriile a două familii?

CUM INTERPRETEZI?

ACTIVITĂȚI ÎN GRUP

1. Realizați la tablă o imagine, folosind-o ca model pe cea de jos, și formulați răspunsuri scurte pentru fiecare cadran.

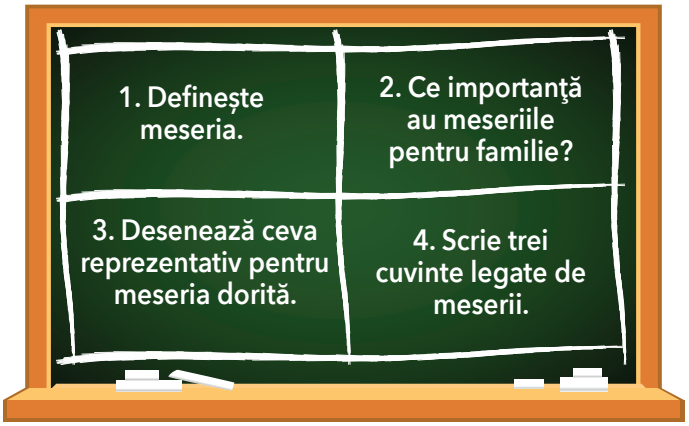

2. Descrieți familia ideală folosind un soare asemănător celui din model. Soarele va avea câte o rază pentru fiecare copil din clasă.

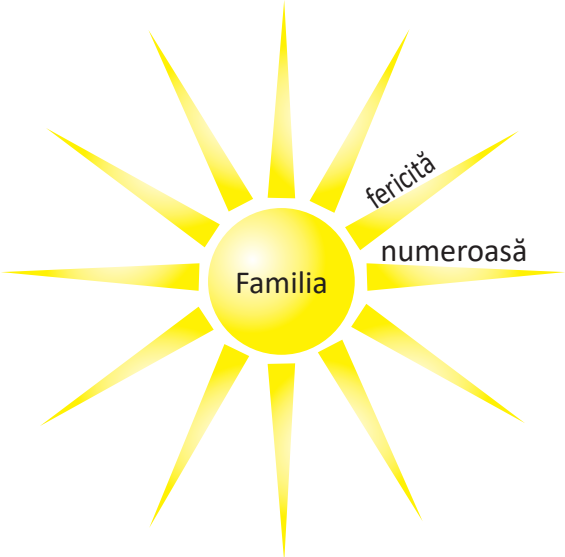

Portofoliu

• Începi să scrii o carte de istorie a familiei tale sub forma unui jurnal în care să notezi evenimentele importante și amintirile plăcute din viața membrilor ei.

• Observă imaginile de mai jos, apoi răspunde la cerințe.

Adanna, n. 2010

Chang, n. 2010

COPII

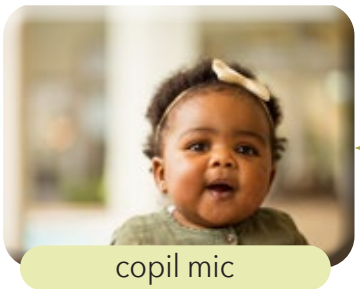
copil mic

elevă de liceu

PĂRINȚI

muncitoare

specialist IT

BUNICI MATERNI

medic

medic

BUNICI PATERNI

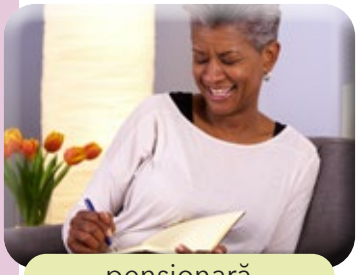
pensionară

pensionar

PĂRINȚI

contabil

arhitect

BUNICI MATERNI

bibliotecară

pensionar

BUNICI PATERNI

pensionară

pensionar

CE AI REŢINUT?

1. Răspunde la întrebările de mai jos.
a) Câți bunici are Adanna?
b) Câți membri numără familia extinsă a lui Chang?
c) Ce ocupații au părinții Adannei? Dar ai lui Chang?

2. Transcrie enunțurile, alegând variantele corecte.
a) Chang are un frate/o soră mai mare.
b) Adanna are o singură bunică pensionară/ambele bunici pensionare.
c) În fiecare familie sunt câte doi/trei copii.

CE AI ÎNŢELES?

1. Află câți ani au acum bunicii Adannei, știind că și unii, și alții aveau 53 de ani în anul în care aceasta s-a născut.

2. Reprezintă pe axa timpului evenimentele din viața familiei lui Chang folosind informațiile de mai jos.

• Bunicii materni s-au căsătorit cu 28 de ani înainte de nașterea băiatului, iar bunicii paterni s-au căsătorit cu un an înaintea celor materni.

• Mama lui Chang s-a născut la 3 ani de la căsătoria părinților ei, iar tatăl băiatului s-a născut cu 2 ani înaintea ei.

• Părinții lui Chang s-au căsătorit în anul în care s-a născut prima lor fiică, aceasta fiind cu 7 ani mai mare decât Chang.

Portofoliu

• Realizează un cub dintr-o foaie de matematică folosind modelul de mai jos.
Scrie câte un răspuns scurt pe fiecare față a cubului.
Decupează, apoi lipește cubul pe părțile colorate și păstrează-l în portofoliul tău.

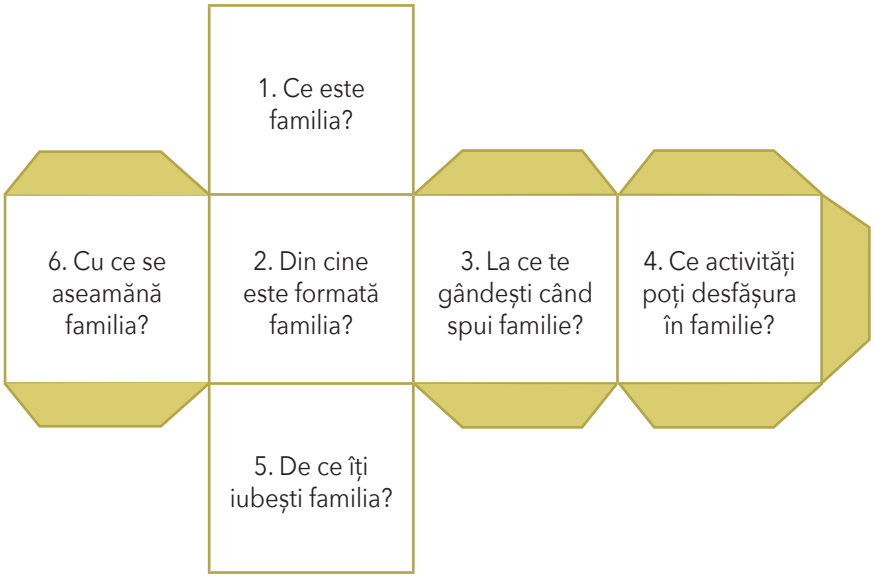

1. Răspunde la întrebările de mai jos.

a) Care sunt generațiile care formează familia extinsă?

b) Ce este un arbore genealogic?

c) Ce elemente alcătuiesc istoria unei familii?

2. Transcrie enunțurile următoare, completându-le.

a) Cel mai mic și important grup social este ... .

b) În trecut ,... oamenilor erau influențate de zona în care aceștia trăiau.

c) Una dintre aniversările importante dintr-o familie este ziua ... a copilului.

3. Alege variantele corecte.

a) Tabloul care prezintă un eveniment important din viața unei familii este cel din imaginea ... .

b) Istoria unei familii poate fi consemnată:

A) într-un volum de poezii. B) într-o carte de colorat. C) într-un jurnal.

c) Cei mai vârstnici membri ai familiei restrânse sunt:

A) părinții. B) copiii. C) bunicii.

4. De ce este importantă familia pentru tine?

5. Enumeră câteva obiecte care pot oferi informații despre istoria familiei.

FB	B	S
14	12-13	10-11

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Unitatea 3

COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală
2. Comunitatea locală
3. Comunitatea națională

TERMENI:

- drepturile copilului
- UNICEF
- zonele istorico-geografice ale României

CE VEI REUŞI?

- să prezinţi oameni şi activităţi din perioade diferite de timp;
- să analizezi transformarea unui loc de la o perioadă de timp la alta;
- să realizezi un album al localităţii tale;
- să realizezi desene, picturi, colaje reprezentative pentru evoluţia unor obiecte;
- să completezi o fişă de curiozităţi;
- să completezi un jurnal de călătorie;
- să prezinţi fapte/evenimente care te-au impresionat;
- să identifici fapte/evenimente istorice.

1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală

AFLĂM

• Observă desenele pentru a vedea ce schimbări au intervenit în viaţa copiilor de-a lungul timpului.

PREISTORIA

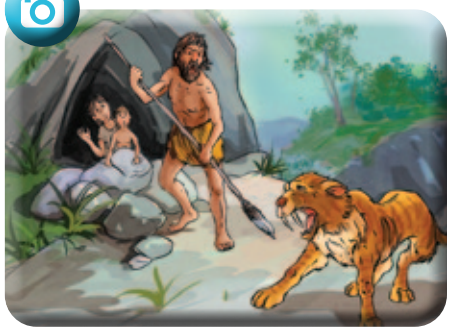

• Copiii primilor oameni erau expuşi diverselor pericole naturale.
Ei au învăţat cum să se adapteze şi să supravieţuiască imitându-şi părinţii.

ANTICHITATEA

• Apariţia scrierii a schimbat mult viaţa oamenilor, inclusiv pe cea a copiilor.
În Antichitate au apărut primele şcoli.

• Fiii celor bogaţi mergeau la şcoală, în timp ce ai oamenilor săraci învăţau meseria taţilor lor.
Fetele se pregăteau să devină bune soţii, mame şi gospodine.

EVUL MEDIU

• În Evul Mediu, diferenţele dintre cei bogaţi şi cei săraci s-au accentuat. Cei mai mulţi copii învăţau să muncească pământul, iar alții să lupte pentru a participa la războaie.

EPOCA MODERNĂ

• Diferenţele s-au menţinut şi în Epoca modernă, când copiii celor bogaţi aveau acces la educaţie, spre deosebire de cei săraci, care erau obligaţi să muncească pentru a se întreţine pe ei și familiile lor.

EPOCA CONTEMPORANĂ

• În această perioadă a luat ființă **organizația mondială UNICEF**, care luptă pentru drepturile copiilor din întreaga lume. Astfel, din ce în ce mai mulţi copii au acces la educaţie. Au apărut instituții, precum creşele (pentru copiii cu vârsta de până în 3 ani) şi grădiniţele.

• Și în ziua de astăzi există diferenţe între copiii care s-au născut în ţări mai dezvoltate şi cei din zonele mai sărace ale lumii, pentru care viaţa e deosebit de grea fie din cauza sărăciei, fie din cauza războaielor.

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Viaţa copiilor a cunoscut o serie de transformări odată cu trecerea timpului. Dacă în trecut copiii se confruntau cu situaţii dificile, provocate de calamităţi naturale, războaie şi foamete, care îi obligau pe cei mai săraci dintre ei să participe alături de părinţi la diverse activităţi (cules, semănat, creşterea animalelor, vânătoare etc.), în prezent, viaţa lor s-a îmbunătăţit simţitor. UNICEF urmărește egalitatea de şanse pentru copii în ceea ce priveşte accesul la sistemul de educaţie din fiecare ţară.

Drepturile de care ar trebui să se bucure toţi copiii sunt prevăzute în **Declaraţia Drepturilor Copilului**, care a stat la baza Convenției cu privire la Drepturile Copilului, adoptată în 1989 de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Minidicționar

organizaţie mondială = grup de persoane şi instituţii din întreaga lume

UNICEF = instituţie fondată, în 1946, de Adunarea Generală a ONU, ale cărei acţiuni se concentrează pe dreptul la educaţie al copiilor, asigurarea protecţiei acestora în faţa unor forme de exploatare din partea adulţilor, precum și a unei stări bune de sănătate prin accesul la tratamente medicale

CE AI REȚINUT?

• Răspunde la întrebările de mai jos.

a) Cum „povesteau" oamenii preistorici întâmplările de peste zi?

b) Când au apărut primele şcoli?

c) În ce epocă au avut acces la şcoală cei mai mulți copii?

CE AI ÎNȚELES?

• Alege figura corespunzătoare modului în care viața copiilor a evoluat și explică alegerea făcută.

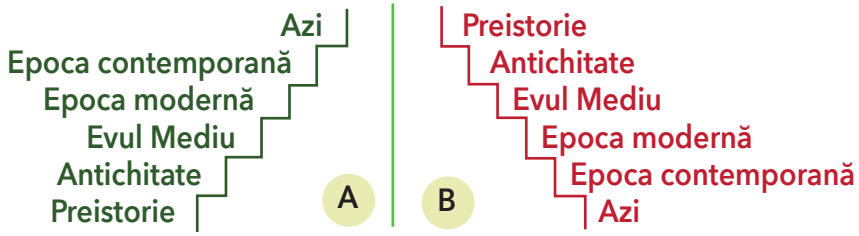

CUM INTERPRETEZI?

• Compară imaginile alăturate şi spune care sunt avantajele şi dezavantajele fiecărui tip de şcoală.

COPILĂRIA DE IERI ȘI DE AZI ÎN COMUNITATEA LOCALĂ (INVESTIGAȚIE)

Fiecare om are amintiri despre copilăria lui, unele mai frumoase, altele, probabil, mai triste. Unele lucruri din copilăria noastră ni le amintim singuri, pe altele le știm din relatările părinților, bunicilor sau ale fraților/surorilor mai mari.

Iată mai jos câteva fragmente din celebrele *Amintiri din copilărie* ale lui Ion Creangă.

Ion Creangă (1837-1889), scriitor român

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! […]

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în turburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: «Ieși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea» și vremea se îndrepta după râsul meu […]

[...] Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și mi-aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat, când îi sugeam țița cea dulce și mă alintam la sânu-i, gângurind și uitându-mă în ochii-i cu drag!"

- Clarifică sensul cuvintelor necunoscute, cu ajutorul profesorului sau al unui dicționar.
- Imaginează-ți că ești reporter și pregătește un interviu cu părinții și/sau bunicii tăi despre copilăria și viața lor de elevi. Adaugă fotografii din albumul de familie, pentru a-ți ilustra articolul.

PASUL 1 Pregătește întrebările.

De exemplu: Ai copilărit la sat sau în oraș? La bloc sau la curte? Câți frați erați? Cum vă înțelegeați? Ce vă jucați? Câți copii locuiau aproape de tine? Unde ai făcut primele clase (în localitatea în care te-ai născut, în alta)? Ai făcut primele clase la aceeași școală sau ai fost nevoit/ă să te muți? Cum te înțelegeai cu colegii? Dar cu profesorii? V-ați mai întâlnit după ce ați terminat școala? Cum arăta casa copilăriei tale? Dar școala? etc.

PASUL 2 Ia interviul și înregistrează sau notează răspunsurile. Dacă înregistrezi răspunsurile, urmează transcrierea lor.

PASUL 3 Selectează, împreună cu părinții/bunicii, fotografii din albumele vechi, reprezentative pentru cele scrise. Cere-le permisiunea să le folosești (cel mai bine ar fi să le scanezi și să nu folosești originalele), apoi inserează-le la locul potrivit din text.

PASUL 4 Compară copilăria lor cu a ta.

Vei fi apreciat pentru:
- respectarea pașilor; • modul de prezentare a proiectului; • încadrarea în timp.

2. Comunitatea locală

AFLĂM

• Observă hărțile și identifică zona geografică în care se află localitatea ta.

Fig. 1-2. România: zone istorico-geografice

• **Analizează informaţiile oferite mai jos pentru a înţelege cum s-au format comunităţile locale.**

Primele comunităţi erau formate din membrii unei familii extinse şi erau conduse de cel mai vârstnic membru al acesteia.

Mai multe familii unite formau o nouă comunitate, care era condusă de cei mai bătrâni membri.

Toate comunităţile mici care ocupau teritorii apropiate erau conduse apoi de reprezentanţi ai celor mai înstăriţi locuitori.

În astfel de comunităţi extinse au luat naştere obiceiuri, tradiţii, care s-au transmis prin viu grai de la o generaţie la alta. Unele dintre ele se regăsesc în multe zone, altele sunt specifice numai anumitor regiuni. Astăzi, fiecare comunitate locală este condusă de un primar. Mai multe localităţi formează un judeţ, condus de un prefect.

• Viaţa membrilor diferitelor comunităţi din ţara noastră se desfăşoară în mare parte la fel. Ceea ce marchează diferenţele între zonele istorico-geografice ale României sunt portul popular, arhitectura caselor, **tradiţiile**, dar şi unele monumente cu valoare culturală sau istorică deosebită.

Fig. 3. Cimitirul Vesel

• În Maramureș se află celebrul Cimitir Vesel de la Săpânța, faimos pentru monumentele viu colorate, picturile și versurile deseori cu nuanțe umoristice.

Fig. 6. Biserică din lemn (Banat)

• Castelul Bran, situat la 30 km de Brașov, în Pasul Rucăr-Bran, a fost inițial o cetate militară de apărare.

Fig. 9. Castelul Bran (Transilvania)

• Bucovina este renumită pentru cele opt biserici pictate înscrise în patrimoniul UNESCO.

Fig. 4. Mănăstirea Voroneţ, Bucovina

• Tropaeum Traiani este un monument ridicat la comanda împăratului roman Traian, cuceritorul Daciei.

Fig. 7. Tropaeum Traiani, Adamclisi, jud. Constanța

• Mănăstirea Horezu, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu (patrimoniul UNESCO)

Fig. 10. Mănăstirea Horezu, jud. Vâlcea

Fig. 5. Scriitorii Ion Creangă şi Mihai Eminescu

• În Moldova s-au născut oameni de seamă, precum Ştefan cel Mare, Alexandru Ioan Cuza, Ion Creangă, Mihai Eminescu ş.a.

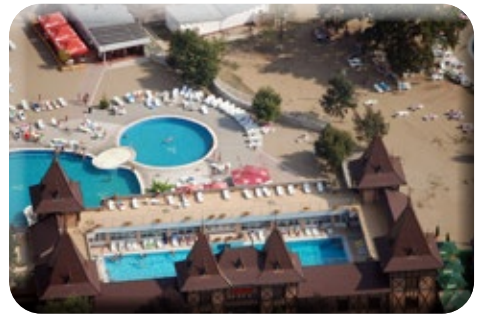

Fig. 8. Băile Felix (în apropiere de Oradea)

• Cetatea Poenari a avut o dublă utilitate: a servit drept reședință secundară domnitorului Vlad Țepeș, dar și ca fortăreață în calea invaziilor otomane.

Fig. 11. Cetatea Poenari, jud. Argeș

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Comunităţile locale de pe teritoriul ţării noastre au multe elemente în comun, dar şi trăsături specifice.

Portul popular al românilor, foarte asemănător cu al dacilor, se diferenţiază de la o zonă la alta prin detalii.

Arhitectura caselor ţărăneşti diferă de la o comunitate la alta, însă structura de bază a acestora este asemănătoare (vatra, spaţiul pentru dormit, spaţiile destinate oaspeţilor).

Fig. 12. Port popular

Minidicționar

arhitectură = ştiinţa şi arta de a proiecta şi construi clădiri

patrimoniu UNESCO = bunuri ale unor națiuni considerate bunuri ale întregii omeniri de către Organizația Națiunilor Unite pentru Învățământ, Știință și Cultură (UNESCO)

port popular = îmbrăcăminte caracteristică unui popor, unei regiuni, unei epoci

tradiţie = obiceiuri, datini şi credinţe specifice unei comunităţi, transmise din generaţie în generaţie

vatră = o prelungire a cuptorului ţărănesc

CE AI REŢINUT?

- Răspunde la întrebări.

a) Cine se afla la conducerea primelor comunităţi, formate din familia extinsă sau din mai multe familii?

b) Cine conduce astăzi o localitate?

c) Care sunt elementele prin care se diferenţiază zonele istorice?

CE AI ÎNȚELES?

- Analizează cele două informaţii, apoi răspunde la întrebarea de mai jos.

În trecut, oamenii se gospodăreau singuri, împărţindu-şi treburile. Toţi membrii în putere ai familiei munceau pământul, iar roadele asigurau hrana întregii familii. Femeile torceau lână, ţeseau pânză pentru îmbrăcăminte şi se ocupau de creşterea şi educaţia copiilor.

Astăzi, atât bărbaţii, cât şi femeile au un serviciu. Acesta le asigură veniturile necesare traiului: hrană, îmbrăcăminte, cărţi ş.a. Treburile casnice se împart, de obicei, între toți membrii familiei.

- De ce oamenii de astăzi nu îşi mai produc singuri cele necesare traiului, ci preferă să le cumpere?

CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

- Prezintă comunitatea în care trăieşti în imagini şi scurte descrieri, referindu-te la:

– portul popular;

– arhitectura caselor ţărăneşti;

– obiceiuri şi tradiţii specifice; monumente istorice sau culturale;

– ocupaţiile oamenilor; schimbările produse de-a lungul timpului.

3. Comunitatea națională

AFLĂM

• Observă harta de mai jos pentru a vedea poziționarea țării noastre în Europa.

Fig. 13. Harta Europei

• Pe teritoriul ţării noastre, alături de români trăiesc reprezentanţi ai minorităţilor naţionale: maghiari, secui, saşi (în special în Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş), ucraineni (în Maramureş, Bucovina, Banat), sârbi, croaţi, bulgari (mai ales în zona Banatului), turci, tătari (în Dobrogea), romi (răspândiţi în toată ţara) ş.a. Aceştia şi-au păstrat portul şi tradiţiile specifice popoarelor natale.

• Românii, ca şi minorităţile naţionale care locuiesc pe teritoriul ţării noastre, au tot felul de obiceiuri tradiționale, legate de diferite evenimente astronomice, calendaristice sau religioase.

• Nuntașii maghiari trec prin centrul satului, conform tradiţiei.

• De Paşte, creştinii înroşesc ouă şi pregătesc pască – un preparat special pentru această sărbătoare.

• Imediat după Anul Nou, copiii şi tinerii români pleacă cu Sorcova, făcând urări de sănătate şi spor în casă.

• În ziua de 21 martie, turcii din Dobrogea sărbătoresc ziua navrez (Nowruz). Cei tineri se strâng în grupuri mici, împodobesc o creangă de copac cu flori de primăvară, iar apoi merg să colinde din casă în casă.

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Fiecare popor are tradiţiile sale. Acestea se desfăşoară îndeosebi în spaţiul geografic în care locuieşte poporul respectiv, însă legăturile comerciale, culturale sau de altă natură dintre popoare au făcut ca, de-a lungul timpului, obiceiurile unora să fie preluate – identic sau uşor modificate – şi de către alte popoare. De exemplu, astăzi, românii marchează şi sărbători care nu sunt tradiţional româneşti – Halloween, Ziua Îndrăgostiţilor ş.a.

CE AI REŢINUT?

1. Numeşte trei obiceiuri specific româneşti şi spune cu ce ocazie se desfăşoară acestea.
2. Ordonează, pe un calendar anual, obiceiurile menţionate la pagina 45 şi completează cu alte obiceiuri specifice zonei în care trăieşti.

CE AI ÎNȚELES?

1. Cum ajung obiceiurile unui popor să fie practicate şi de oameni de alte naţionalităţi?
2. Priveşte harta Europei de la pagina 44 şi explică repartiţia minorităţilor pe teritoriul României, ţinând cont de zonele istorico-geografice ale ţării şi de statele vecine.

CUM INTERPRETEZI?

1. De ce este bine să cunoşti şi obiceiurile altor popoare?
2. Citeşte următorul text, apoi notează toate informaţiile noi pe care le-ai aflat despre romi.

Romii îşi au originile în India medievală. Fiind nomazi (călători fără un domiciliu stabil), s-au răspândit în întreaga Europă. Mulţi dintre romii stabiliţi pe teritoriul ţării noastre practică şi astăzi meserii moştenite de la strămoşi: fac oale (**căldărarii**), prelucrează aurul (**zlătarii**), susțin spectacole cu urşi (**ursarii**) etc.

În zilele noastre, romii au devenit sedentari, adoptând limba şi cultura popoarelor în care s-au integrat, deşi mulţi încă vorbesc şi limba romani.

Portofoliu

- Documentează-te despre un obicei specific zonei tale care îţi place şi selectează imagini şi informaţii despre acesta, apoi prezintă-l în faţa colegilor.

COMUNITATEA MEA

PASUL 1 Caută fotografii vechi ale locurilor natale în care să fie surprinse aspecte mai puţin obişnuite (clădiri, locuri, activităţi, obiecte sau altele).
Iată, spre exemplu, fotografii ale unor obiecte aşa cum arătau ele ieri şi cum arată azi.

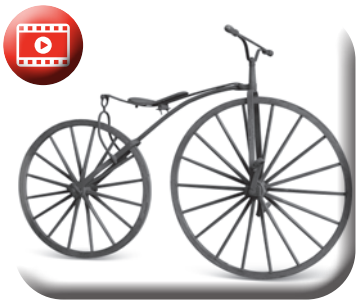

PASUL 2 Caută informaţii interesante despre viaţa comunităţii tale.
Spre exemplu, într-un ziar al vremii a apărut o ştire despre eforturile oamenilor de a ajuta o familie afectată de inundaţii.

LIBERTATEA

INUNDAŢII PE RÂUL MUREŞ

PASUL 3 Prezintă în scris o poveste pornind de la informaţiile adunate.
Foloseşte sugestiile de mai jos.
- Unde şi când s-au petrecut evenimentele? Cine a participat la acestea?
- O scurtă caracterizare a personajelor.
- Relatarea acţiunii şi menţionarea momentelor importante ale acesteia.
- Importanţa evenimentelor relatate pentru viaţa comunităţii.
- Emoţia cu care vorbesc oamenii de azi despre aceste evenimente.

PASUL 4 Expuneţi lucrările pe pereţii clasei şi faceţi turul galeriei.
Îţi poţi nota informaţiile noi sau interesante descoperite în prezentările colegilor.
Poţi adresa colegilor întrebări sau sugestii legate de prezentările lor.
Îţi poţi invita părinţii să aprecieze prezentările realizate.

Vei fi apreciat pentru:
• respectarea pașilor; • modul de prezentare a proiectului; • încadrarea în timp.

CE AI REŢINUT?

1. Răspunde la cerințele de mai jos.

a) Numeşte zona istorico-geografică a României în care locuieşti şi zonele învecinate cu aceasta.

b) Numeşte cel puţin trei ţări vecine cu România.

c) Cum se numeşte organizaţia mondială care se ocupă de drepturile copilului?

2. Alege răspunsurile corecte.

a) Copiii bogaţi mergeau la şcoală:

A) în peşteri. B) în Preistorie. C) în Antichitate.

b) În Evul Mediu, fetele se pregăteau să devină:

A) bune gospodine. B) luptătoare. C) independente.

c) UNICEF este o organizaţie:

A) locală. B) mondială. C) naţională.

3. Pentru a înţelege mai bine cum era viaţa copiilor în trecut, unul dintre colegii tăi vrea să viziteze un muzeu de istorie. Ordonează cronologic secţiile prin care trebuie să treacă pentru a urma firul istoriei, scriind literele corespunzătoare imaginilor pe caiet.

Secția PREISTORIE (A)

Secția ANTICHITATE (C)

Secția EPOCA MODERNĂ (B)

Secția EVUL MEDIU (D)

Secția EPOCA CONTEMPORANĂ (E)

CE AI ÎNȚELES?

1. Documentează-te şi realizează pe caiet o schemă asemănătoare celei de mai jos în care să compari portul dacilor cu cel al ţăranilor români.

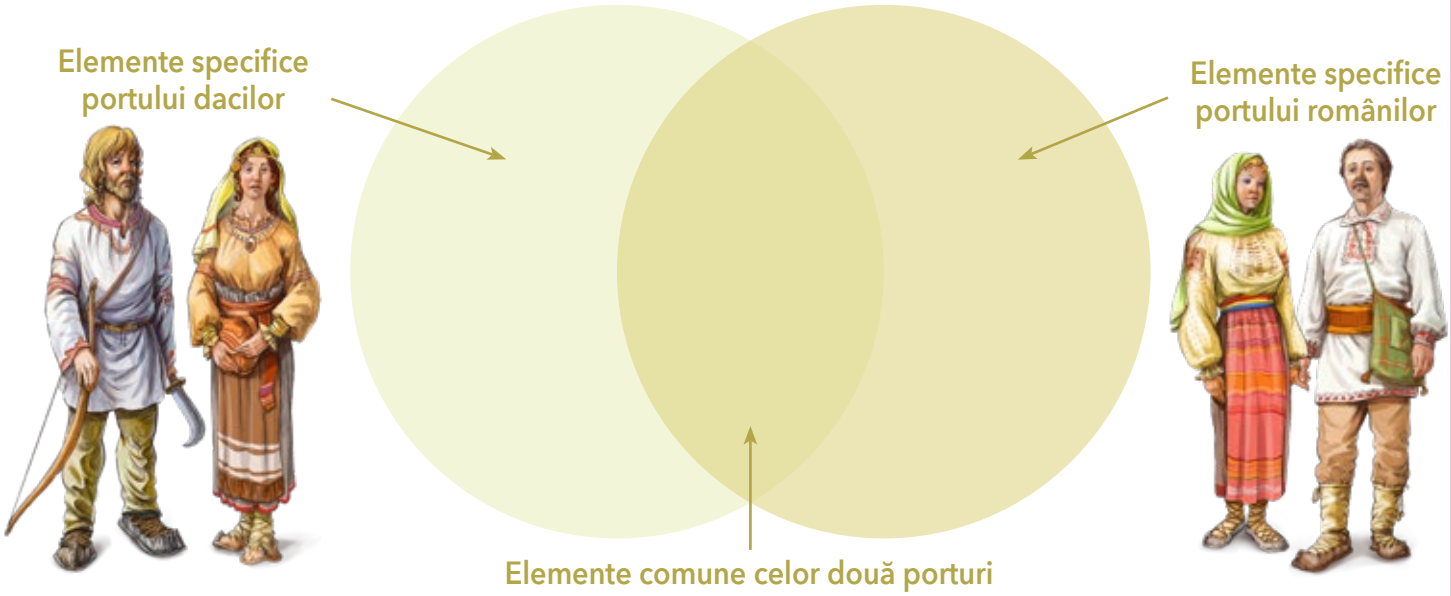

2. De ce primele comunităţi omeneşti erau conduse de cei mai vârstnici oameni?

CUM INTERPRETEZI?

• Citeşte textul de mai jos, apoi răspunde la întrebări.

O familie de români s-a stabilit, de câţiva ani, în Franţa.

În viaţa de zi cu zi, în relaţiile cu ceilalţi membri ai comunităţii, ei vorbesc franceza (la şcoală, la serviciu, la cumpărături etc.). Când se adună seara acasă sau când se întâlnesc cu alţi români stabiliţi în aceeași țară, ei vorbesc în limba română. De sărbători, mai multe familii de români se reunesc şi petrec conform tradiţiilor moştenite de la părinţi.

• Care este limba oficială pe care o folosesc membrii minorităţilor naţionale din România?
• În ce limbă comunică între ei membrii aceleiaşi minorităţi naţionale?
• Sărbătorile religioase sau evenimentele importante din viaţa unui om sunt momentele în care se respectă cel mai mult tradiţiile şi obiceiurile. Ce tradiţii şi obiceiuri respectă membrii minorităţilor naţionale?

Portofoliu

• Alege una dintre minorităţile din ţara noastră. Caută informaţii şi imagini reprezentative pentru tradiţiile şi obiceiurile acesteia şi realizează un mic articol pe care să-l prezinţi în faţa colegilor.

CETATEA SIGHIŞOAREI

În secolul al XII-lea, saşii (populație de origine germană care s-a stabilit în unele părți ale Transilvaniei în secolele XII-XIII) au construit, pe malul sudic al râului Târnava Mare, o cetate care a rămas aproape neschimbată până astăzi, în centrul istoric vechi al Sighişoarei, din judeţul Mureş.

Aici s-a născut, în 1431, unul dintre domnitorii Ţării Româneşti, Vlad Ţepeş.

Cetatea este situată pe coasta unui deal, lungă de aproape un kilometru, pe două terase – cea de jos (Dealul Cetăţii) şi cea de sus (Dealul Şcolii).

Dealul Cetăţii a fost împânzit de case în jurul Bisericii Mănăstirii Dominicane, a cărei construcţie a început spre sfârşitul secolului al XII-lea. După mai bine de 300 de ani, pe lângă aceasta a început să funcţioneze şi prima şcoală din Sighişoara.

Fig. 14. Biserica din Deal

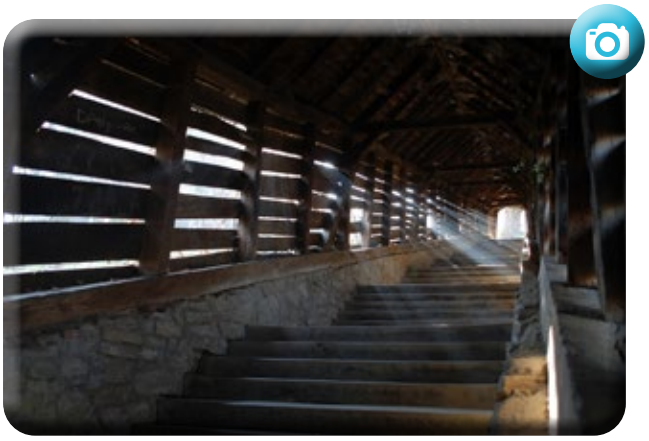

Fig. 15. Scara școlarilor

La începutul secolului al XVII-lea a fost dată în folosinţă clădirea proprie a Şcolii din Deal, la care se ajunge urcând 300 de trepte acoperite.

Între secolele al XIV-lea şi al XVII-lea, pentru a se apăra de atacurile turcilor, locuitorii au construit în jurul cetăţii un zid lung de peste 900 m şi cu o înălţime de aproximativ 4 m. Mai târziu, zidul a fost înălţat, pe unele porţiuni, până la 14 m. Zidul avea iniţial 14 turnuri, dintre care 9 mai pot fi admirate şi astăzi. Turnurile funcţionau ca sedii pentru diferitele bresle (asociaţii ale meşteşugarilor).

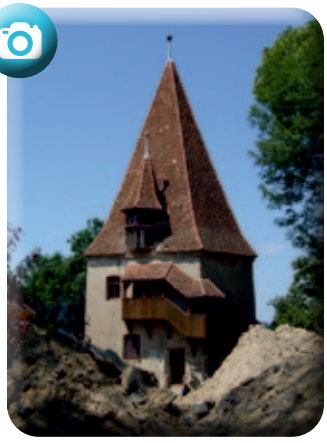

Fig. 16. Turnul cizmarilor

Fig. 17. Turnul cu ceas

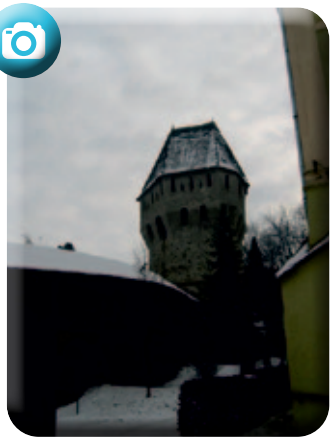

Fig. 18. Turnul cositorarilor

Fig. 19. Turnul fierarilor

Fig. 20. Turnul croitorilor

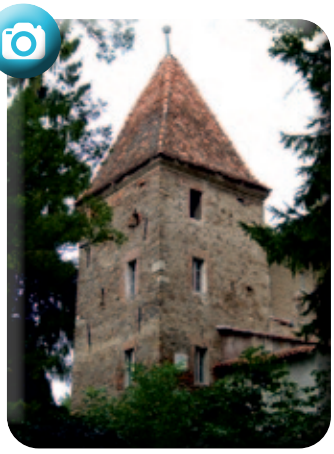

Fig. 21. Turnul frânghierilor

Fig. 22. Cetatea Sighişoarei, vedere panoramică

Oraşul Sighişoara este astăzi unul dintre cele mai bine conservate oraşe medievale ale Europei. Farmecul şi valoarea istorică a numeroase clădiri şi străzi ale oraşului au determinat includerea lor în patrimoniul UNESCO.

1. Alege variantele corecte şi transcrie enunţurile complete pe caiet.

a) Una dintre zonele istorico-geografice ale României este:
A) Mureş. B) Bănat. C) Banat.

b) Una dintre minorităţile naţionale din România este reprezentată de:
A) români. B) saşi. C) pescari.

c) Organizaţia care urmăreşte respectarea drepturilor copiilor din întreaga lume este:
A) UNICEF. B) UNESCO. C) Uniunea Europeană.

2. Stabileşte oral corespondenţa între rânduri, apoi foloseşte perechile formate în enunţuri.

Bucovina, Maramureş	Dobrogea	Banat
turci, tătari	sârbi, croaţi, bulgari	ucraineni

3. Realizează schema pe caiet şi completeaz-o cu câte două exemple pentru fiecare secţiune.

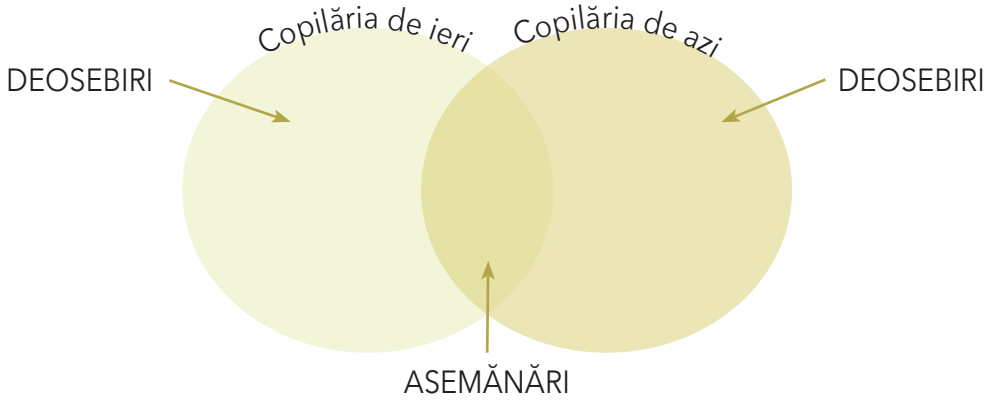

4. Citeşte afirmaţia de mai jos şi transcrie enunţurile care o susţin, dacă eşti de acord, sau pe cele care nu o susţin, dacă nu eşti de acord.

De unde sunt eu? Sunt din copilăria mea ca dintr-o ţară.
(Antoine de Saint-Exupéry, scriitor francez)

- Ne comportăm aşa cum am învăţat în copilărie.
- Nu contează ce copilărie avem, când suntem mari, ne schimbăm cu totul.
- Copilăria este o perioadă pe care o uităm atunci când suntem mari.
- Experienţele din copilărie ne ajută să ne formăm ca oameni.
- Indiferent ce învăţăm când suntem copii, atunci când creştem, nu ne mai foloseşte.
- Obiceiurile şi tradiţiile le învăţăm încă din copilărie, pentru a le transmite mai departe urmaşilor.

FB	B	S
14	12-13	10-11

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Unitatea 4

POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Dacii și romanii
2. Legende şi scrieri istorice despre daci şi romani
3. Grecii, galii, slavii

TERMENI:

- Decebal
- Burebista
- Columna lui Traian
- Sarmizegetusa

CE VEI REUŞI?

- să citeşti o hartă;
- să localizezi pe hartă locuri cu însemnătate istorică;
- să relatezi fapte din trecut şi să prezinţi evenimente istorice care te-au impresionat;
- să selectezi informaţii despre o figură istorică sau un eveniment istoric;
- să stabileşti legătura între evenimente istorice;
- să înţelegi un text cu conţinut istoric;
- să povesteşti o legendă istorică sau un film istoric;
- să caracterizezi o figură importantă a istoriei în câteva cuvinte;
- să compari două personalităţi istorice sau două evenimente.

1. Dacii şi romanii

AFLĂM

- Observă axa timpului şi harta din fig. 1 pentru a localiza în timp şi spaţiu evenimentele de mai jos.
- Citeşte sursele şi răspunde la întrebări.

î.H.		d.H.		
Prima atestare a geţilor, de către Herodot 514	Primul stat geto-dac, sub conducerea lui Burebista 82-44	Primul război dacic al lui Traian 101-102	Al doilea război dacic al lui Traian 105-106	Dacia sub stăpânire romană 106-271

A Localizarea geto-dacilor

„A existat şi o altă împărţire a teritoriului chiar din cele mai vechi timpuri: căci pe unii îi denumesc [autorii] daci, iar pe alţii geţi. Geţii sunt cei care se întind spre Pont [Marea Neagră] şi spre răsărit, iar dacii, cei care locuiesc în partea opusă, spre Germania şi spre izvoarele Istrului [Dunărea]."

(Strabon, *Geografia*, VII, 3, 12)

- Unde locuiau dacii? Dar geţii?

Fig. 1. Dacia în timpul lui Burebista (82-44 î.H.)

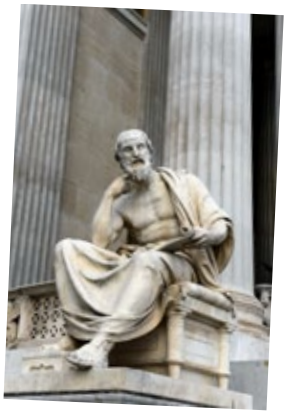
Fig. 2. Herodot, părintele istoriei, afirma despre geți că sunt „cei mai viteji și mai drepți dintre traci"

B Statul lui Burebista (82-44 î.H.)

„Ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălţat atât de mult prin exerciţii, abţinere de la vin şi ascultare faţă de porunci, încât, în câţiva ani, a făurit un stat puternic şi a supus geţilor cea mai mare parte din populaţiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut şi de romani."

(Strabon, *Geografia* VII, 3, 11)

- Cum a reuşit Burebista să făurească un stat puternic?
- Ce popor se temea de conducătorul dac?

C Portretul lui Decebal

„[Decebal] era foarte priceput în ale războiului și iscusit la faptă, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Abil în a întinde curse, era viteaz în luptă, știind a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrângere, pentru care lucru el a fost mult timp un potrivnic de temut al romanilor."

(Cassius Dio, *Istoria romană,* LXVII, 6, 1)

• Alege două calităţi pe care le avea Decebal și care îl făceau un dușman de temut pentru romani.

Fig. 3. Regele Burebista (82–44 î.H.)

Fig. 4. Regele Decebal (87–106 d.H.)

D Primul război daco-roman (101-102 d.H.)

„După ce zăbovi un timp la Roma, Traian porni cu oaste împotriva dacilor. Cugeta la cele săvârşite de aceştia şi era copleşit când se gândea la sumele de bani pe care romanii trebuiau să le plătească în fiecare an. Vedea apoi că puterea şi îngâmfarea dacilor sporesc necontenit. [...] [Traian] era un om cu totul deosebit, mai ales prin dreptatea şi bărbăţia sa, precum şi prin simplitatea moravurilor sale. Avea un trup vânjos [...] şi înfrunta toate greutăţile cot la cot cu ceilalţi."

(Cassius Dio, *Istoria romană,* LXVIII, 6, 1)

• Din ce cauză a pornit Traian războiul contra dacilor?
• Care erau calităţile prin care se remarca împăratul roman?

E Al doilea război daco-roman (105-106 d.H.)

„Traian trecu Istrul pe acest pod; şi a purtat război mai mult cu chibzuială decât cu înfocare, biruindu-i pe daci după îndelungi şi grele strădanii. El însuşi dădu multe dovezi de pricepere la comandă şi de vitejie, iar oştenii trecură împreună cu dânsul prin multe primejdii şi dădură dovadă de vrednicie. [...] Când a văzut Decebal că scaunul lui de domnie şi toată ţara sunt în mâinile duşmanului, că el însuşi este în primejdie să fie luat prizonier, îşi curmă zilele. Capul său fu dus la Roma. În felul acesta, Dacia ajunse sub ascultarea romanilor şi Traian stabili în ea oraşe de colonişti."

(Cassius Dio, *Istoria romană,* LXVIII,14,1)

• Cum a reuşit Traian să-i învingă pe daci?
• De ce crezi că Decebal a ales să-şi pună capăt zilelor?
• Ce a făcut împăratul roman după ce l-a învins pe Decebal?

Fig. 5. Scenă de pe Columna lui Traian, Podul peste Dunăre

Fig. 6. Sinuciderea lui Decebal, detaliu de pe Columna lui Traian

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Fig. 7. Sanctuarele (locuri destinate ceremoniilor religioase) de la Sarmizegetusa Regia

Geto-dacii făceau parte din ramura de nord a tracilor și au locuit pe un teritoriu care se suprapune, în linii mari, teritoriului țării noastre (fig.1 şi sursa A). Erau organizați în **triburi** conduse de o căpetenie militară şi locuiau în cetăţi numite **dave**. Ocupațiile dacilor erau cultivarea cerealelor, a viței-de-vie și a pomilor fructiferi, apicultura, creșterea oilor, meșteșugurile (olăritul, confecționarea podoabelor, a uneltelor, dar și a armelor). Făceau comerţ cu triburile vecine, iar mai târziu și cu grecii şi romanii. Dacii au preluat de la greci moneda, tehnici metalurgice, roata olarului şi scrierea, dar au primit influenţe şi de la alte popoare. Sunt dovezi că aveau cunoștințe de astronomie, medicină, botanică, logică, morală și altele. Portul lor era asemănător celui al țăranilor români, fapt dovedit și de basorelieful care împodobește partea exterioară a Columnei lui Traian (fig. 8). Religia dacilor era **politeistă** – aceștia credeau în mai mulți zei –, Zalmoxis fiind zeul suprem. Conform istoricului grec Herodot, dacii credeau că sunt nemuritori şi că, după moarte, se duc la zeul lor.

Fig. 8. Scene de luptă dintre daci şi romani, detaliu de pe Columna lui Traian

Triburile dacilor s-au unit prima dată sub conducerea regelui **Burebista** care a fost ajutat să pună bazele unui singur stat de către marele preot Deceneu. După moartea regelui Burebista, statul dac s-a destrămat, însă o mare parte a acestuia s-a refăcut în timpul domniei lui **Decebal**, iar capitala a fost stabilită la Sarmizegetusa.

Întinderea statului dac, poziția strategică a acestuia, precum și bogățiile de care se bucura nu au trecut neobservate de Imperiul Roman, o mare putere a vremii. Împăratul **Traian** a pornit două războaie împotriva lui Decebal (101-102 și 105-106) la finalul cărora Dacia a fost cucerită, transformată în provincie romană și supusă unui intens proces de romanizare (dacii preluând limba latină și obiceiurile romane). Capitala a fost numită Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în cinstea celui care a cucerit-o.

Fig. 9. Întinderea Imperiului Roman în vremea împăratului Traian

Romanii au fost creatorii uneia dintre cele mai importante civilizații antice. Poporul roman a luat naştere în sudul Europei, în Peninsula Italică, în vechiul oraş-cetate Roma. Conform legendei, aceasta a fost întemeiată de Romulus, care a fost şi primul rege. Romanii au cucerit peninsula, apoi teritoriile din jurul Mării Mediterane, punând bazele unui imperiu vast. Sub conducerea împăratului Traian, romanii au ocupat teritorii din vestul și sudul Europei (inclusiv Dacia), nordul Africii și o parte din Asia (fig. 9). Civilizaţia romană a fost influenţată de cultura greacă.

Romanii acordau o atenție deosebită artei și educației celor tineri. Copiii frecventau școala de la vârsta de 7 ani, învățând să scrie, să citească, să socotească şi să vorbească în public.

Fiii romanilor mai puțin înstăriți învățau să practice agricultura, meșteșugurile și comerțul, asemenea părinților lor. Romanii au fost unii dintre cei mai mari constructori ai vremii şi au lăsat în urma lor edificii mărețe: amfiteatre, terme, apeducte, palate, piețe publice (numite foruri) ș.a. Bărbații romani purtau tunici și togi, iar femeile îmbrăcau, peste tunici, un şal de lână colorată care le acoperea umerii, un braţ şi capul. Ca și în cazul dacilor, religia lor era politeistă și, mai târziu, creștină. O sărbătoare populară era Saturnalia, organizată în cinstea zeului Saturn, care începea la mijlocul lunii decembrie şi se încheia pe 1 ianuarie.

Fig. 10. Colosseum, cel mai mare amfiteatru roman, Roma (Italia)

Fig. 11. Apeduct roman din Spania

Minidicționar

amfiteatru = construcţie destinată jocurilor publice, de formă circulară sau ovală, de obicei neacoperită, având în centru o arenă înconjurată de tribune pentru public

apeduct = sistem de construcții și instalații de transportare a apei de la locul de captare până la cel de consum

basorelief = sculptură în relief

terme = băi publice la romani

togă = mantie largă şi lungă care acoperea trupul, dar lăsa libere umărul şi braţul drept

trib = formă de organizare care cuprinde mai multe familii înrudite, aflate sub conducerea unei căpetenii

tunica = îmbrăcăminte (largă) purtată de unele popoare din Antichitate, lungă până la genunchi sau până la glezne

CE AI REŢINUT?

1. Transcrie enunţurile pe caiet şi completează-le.

a) Geto-dacii aparţineau neamului ... .

b) Regii daci care au unit triburile dace sub conducerea lor au fost, în ordine cronologică, ... şi ... .

c) În timpul lui Decebal capitala Daciei era la ... .

2. Răspunde la întrebări.

a) Care era capitala Imperiului Roman?

b) Cum a ajuns Roma una dintre cele mai mari puteri ale Antichităţii?

c) Ce împărat roman a cucerit Dacia și a transformat-o într-o provincie romană?

Fig. 12. Chipul lui Decebal, basorelief realizat între 1994-2004, înalt de 55 m, aflat pe malul stâncos al Dunării, în apropiere de orașul Orșova

CE AI ÎNȚELES?

Fig. 13. Discul solar din zona sacră a Sarmizegetusei Regia

1. De ce crezi că Traian i-a cucerit greu pe daci?

2. Citeşte cu atenţie textul şi răspunde la întrebarea de mai jos.

„[Deceneu] [...] i-a instruit în aproape toate ramurile filosofiei; căci era un maestru priceput în acest domeniu. El i-a învăţat etica, dezvăţându-i de obiceiurile lor barbare, i-a instruit în ştiinţele fizicii, făcându-i să trăiască conform legilor naturii; [...] i-a învăţat logica, făcându-i superiori celorlalte popoare, în privinţa minţii; dându-le un exemplu practic, i-a îndemnat să petreacă viaţa în fapte bune; demonstrându-le teoria celor douăsprezece semne ale zodiacului, le-a arătat mersul planetelor şi toate secretele astronomice şi cum creşte şi scade orbita lunii şi cu cât globul de foc al soarelui întrece măsura globului [...]."

(Iordanes, *Getica*, XI, 69)

- Cum crezi că i-au ajutat pe daci învățăturile marelui preot?

CUM INTERPRETEZI?

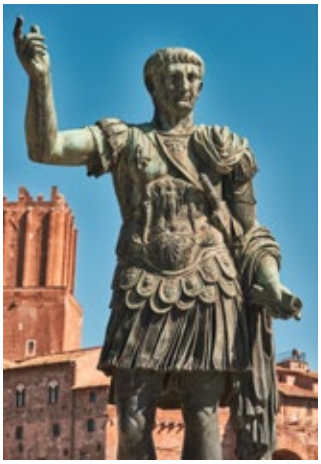

Fig. 14. Statuie de bronz reprezentându-l pe împăratul Traian, Roma

1. Citeşte textul de mai jos şi răspunde la întrebări.

„Traian construi peste Istru un pod de piatră, pentru care nu ştiu cum să-l admir îndeajuns. Minunate sunt şi celelalte construcţii ale lui Traian, dar acesta este mai presus de toate acelea. [...] Nu trebuie oare să ne uimească şi felul meşteşugit în care a fost aşezat în mijlocul fluviului fiecare stâlp, într-o apă plină de vârtejuri, într-un pământ nămolos, de vreme ce cursul apei nu putea fi abătut? [...] Traian se temea că, după ce îngheaţă Istrul, să nu se pornească război împotriva romanilor rămaşi dincolo şi construi acest pod, pentru ca transporturile să se facă cu uşurinţă peste el."

(Cassius Dio, *Istoria romană*, LXVIII, 13, 1)

- Cum îți explici admirația istoricului roman față de creația lui Traian?
- Care este motivul pentru care împăratul roman a construit un pod peste Dunăre?

2. Imaginaţi-vă o discuţie între Decebal şi Traian, în care fiecare explică de ce luptă. Interpretaţi cele două roluri.

Portofoliu

- Folosind modelul alăturat, realizează o caracterizare a unuia dintre cei doi mari regi ai Daciei.

Traian,
Curajos, victorios,
Luptând, cucerind, stăpânind,
Traian, un erou antic,
Învingător.

2. Legende și scrieri istorice despre daci şi romani

AFLĂM

A Dacii erau „cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci" şi se credeau nemuritori. (Herodot, *Istorii*)

Fig. 15. Zid de apărare, Sarmizegetusa Regia

Pornind o campanie împotriva sciţilor aflați în nordul Mării Negre, regele perşilor, Darius, a trecut prin teritoriul tracilor, care i s-au supus de bunăvoie, dar, ajuns în Dobrogea, s-a lovit de rezistenţa geţilor. Deşi erau „cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci", au fost învinşi în 514 î.H. Aceasta este cea mai veche menţionare a strămoşilor noştri.

„Înainte de a ajunge la Istru, [regele perşilor, Darius] birui mai întâi pe geţi, care se cred nemuritori. Căci tracii [...] s-au predat lui Darius fără luptă. Geţii însă, fiindcă s-au purtat nechibzuit, au fost îndată înrobiţi, măcar că ei sunt cei mai viteji şi cei mai drepţi dintre traci."

Geţii se credeau nemuritori, iar acela care pierea se ducea, de fapt, la Zalmoxis, zeul lor suprem. De aceea, o dată la cinci ani, pentru a menţine legătura cu divinitatea, realizau un sacrificiu uman pentru a trimite un sol către Zalmoxis.

B Tăierea viţei-de-vie (Strabon, *Geografia*)

Cu ajutorul marelui preot Deceneu, Burebista i-a convins pe daci să taie viţa-de-vie şi să trăiască fără vin. După ce regele dac a murit în urma unei răscoale, statul pe care l-a creat s-a dezmembrat mai întâi în patru, apoi în cinci părţi.

„Spre a ține în ascultare poporul, el și-a luat ajutor pe Deceneu [...]. Ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o dădeau [geții] este și faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vița-de-vie și să trăiască fără vin. Cât despre Burebista, acesta a pierit din pricina unei răscoale, mai înainte ca romanii să apuce a trimite o armată împotriva lui. Urmașii acestuia la domnie s-au dezbinat, fărâmițând puterea în mai multe părți."

Fig. 16. Coif geto-dac, Coțofenești, jud. Prahova

C Luptele lui Decebal cu Domițian şi obținerea unei păci avantajoase (Cassius Dio, *Istoria romană*)

În secolul I, romanii ajunseseră cu stăpânirea la Dunăre, iar dacii organizau expediţii militare în sudul fluviului, jefuind teritoriile romanilor. Din acest motiv, împăratul Domițian a decis să-i pedepsească. Decebal a luptat contra generalului roman Cornelius Fuscus, pe care l-a învins (anul 87 d.H.). Înainte de luptă, i-a trimis o solie împăratului roman în care îi propunea, într-un mod batjocoritor, pacea în condițiile în care „fiecare roman să-i dea lui Decebal, anual, doi oboli*", amenințându-l astfel cu războiul.

* obol = mică monedă care a circulat la vechii greci și care avea o valoare foarte mică

În anul următor, Domițian a trimis o nouă armată, condusă de generalul Tettius Iulianus. Acesta a luat măsura „de a-i obliga pe soldaţi să scrie pe scuturi numele lor şi ale centurionilor (ofițeri care comandau trupe de o sută de soldați), pentru a se deosebi mai lesne cei ce se vor arăta viteji de cei cu purtare mişelească". Lupta s-a dat la Tapae, iar dacii au suferit mari pierderi. Pentru a-i opri pe romani din înaintarea lor spre capitala statului dac, Decebal „tăie copacii din preajma lor [la o oarecare înălţime] şi puse arme pe trunchiuri, pentru ca duşmanii să creadă că sunt soldaţi şi să se retragă înspăimântaţi. Ceea ce s-a şi întâmplat".

Slăbit de înfrângerile suferite în fața triburilor germanice, Domițian i-a propus pacea lui Decebal (anul 89 d.H.). Decebal l-a trimis pe Diegis (probabil, un apropiat de-al său) „ca să-i predea armele şi câţiva prizonieri, sub cuvânt că i-ar avea numai pe aceştia". Domiţian i-a pus lui Diegis o coroană pe cap „ca şi cum ar fi fost un adevărat învingător şi omul în stare să dea un rege dacilor, iar soldaţilor lui le împărţi onoruri şi bani. Ca un biruitor, trimise la Roma, între altele, nişte aşa-zişi soli ai lui şi o pretinsă scrisoare de-a acestuia, despre care se spune că ar fi plăsmuit-o el. Domiţian îşi împodobi triumful cu multe lucruri ce nu fuseseră luate ca pradă. (Dimpotrivă, el cheltuise foarte mulţi bani pentru încheierea păcii, căci fără întârziere îi dădu lui Decebal nu numai însemnate sume de bani, dar şi meşteri pricepuţi la felurite lucrări folositoare în timp de pace şi de război şi îi făgădui să-i dea mereu altele)". În felul acesta, deşi fuseseră învinşi, dacii au primit o pace extrem de avantajoasă de la împăratul roman.

Fig. 17. Legiune romană în luptă

D Traian îi învinge pe daci (Cassius Dio, *Istoria romană*)

Traian a trecut Dunărea pe un pod de vase, vegheat de zeul Danubius, aşa cum se vede în scenele de pe Columnă (fig. 18). În apropiere de Tapae, lui Traian „i se aduse o ciupercă mare, pe care era scris cu litere latine că atât ceilalţi aliaţi, cât şi burii* îl sfătuiesc să se întoarcă şi să facă pace". Lupta a fost grea şi, văzând că are mulţi răniţi, Traian „se zice că nu şi-a cruţat nici propriile sale veştminte, ci le-a tăiat fâşii".

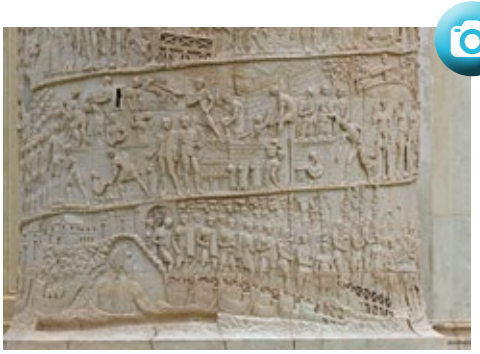

Fig. 18. Traian trece Dunărea pe un pod de vase, detaliu de pe Columnă

* buri = triburi de daci care trăiau în zona Olteniei și a Banatului

E Pacea încheiată de Traian cu Decebal (Cassius Dio, *Istoria romană*)

Decebal a fost înfrânt de Traian în luptele din 101-102, aşa că „a trimis soli, chiar înainte de înfrângere, nu dintre comati* – ca mai înainte –, ci pe cei mai buni dintre pileati**". Prima încercare de a discuta condiţiile păcii a eşuat deoarece Decebal nu a venit la întâlnirea cu trimişii romanilor. Atunci, „Traian a ocupat munţii întăriţi şi a găsit acolo armele, maşinile de război cucerite [de la romani], precum şi steagul luat de la Fuscus".

Presat de apropierea romanilor de capitală, Decebal a acceptat condiţiile grele ale păcii, dar „nu fiindcă ar fi avut de gând să le respecte, ci ca să mai prindă putere după pierderile suferite". El trebuia să „dea înapoi armele, maşinile de război şi pe constructorii acestor maşini, să predea pe dezertori, să distrugă întăriturile şi să se retragă din teritoriul cucerit, ba încă să-i socotească duşmani sau prieteni ai săi pe cei ai romanilor; să nu mai primească niciun fugar, nici să nu mai ia în slujba lui vreun ostaş din Imperiul Roman (căci Decebal atrăgea la sine prin momeli pe foarte mulţi oameni viteji). De nevoie, el primi aceste condiţii. Merse la Traian, căzu la pământ spre a i se închina şi azvârli armele". Traian a trimis vestea păcii la Roma şi a lăsat „oaste la Sarmizegetusa, punând străji şi în restul ţării".

După ce se întoarse în Italia, Traian „îşi sărbători triumful şi fu numit «Dacicul»".

F Traian construieşte un pod peste Dunăre (Cassius Dio, *Istoria romană*)

Fig. 19. Monedă romană din bronz bătută pentru a marca finalizarea construcției Podului de la Drobeta

Decebal încheiase pacea pentru a putea obţine timp să-şi refacă forţele şi să-şi strângă mai mult alianţele. Rând pe rând, condiţiile păcii din 102 au fost încălcate de regele dac, iar „Senatul decretă că Decebal este din nou vrăjmaş, iar Traian însuşi, fără să lase conducerea altor generali, porni din nou cu război împotriva aceluia". Decebal a cerut din nou pace, deşi se pregătea de război, fără să mai ascundă acest lucru. Mai mult, a trimis câţiva oameni ca să-l ucidă pe Traian, dar „aceia nu au putut însă să-şi ducă la îndeplinire planul, fiindcă unul dintre ei a fost bănuit şi prins. Şi cum acestea nu erau de ajuns, Decebal l-a luat prizonier pe Longinus, un viteaz comandant roman, pentru a-l obliga să-i divulge planurile de luptă ale lui Traian. Deoarece acesta nu a vrut să vorbească, „Decebal trimise apoi un sol la Traian şi ceru acestuia – în schimbul eliberării lui Longinus – să-i cedeze ţara până la Istru şi să-i plătească banii pe care i-a cheltuit cu războiul". Traian nu a putut să accepte propunerea lui Decebal, dar nu voia nici să-l sacrifice pe comandant. Ca să rezolve această situaţie grea pentru împăratul roman, Longinus „îşi făcu rost de otravă, cu ajutorul unui libert*** de-al său şi făgădui lui Decebal că are să-l împace cu Traian, pentru ca regele să nu bănuiască deloc ce are în gând şi să nu i se pună o pază aspră; Longinus scrise o scrisoare plină de rugăminţi şi o dădu libertului s-o ducă lui Traian, spre a putea să rămână nestânjenit".

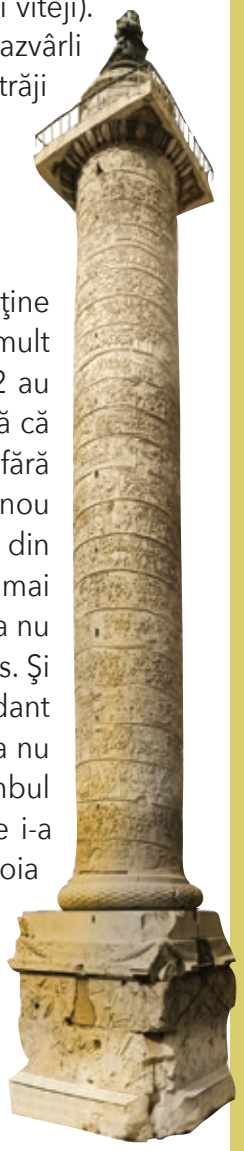

Fig. 20. Columna lui Traian

* comati = nume dat (de romani) dacilor de rând care purtau plete și capul descoperit
** pileati = nume dat în unele izvoare nobililor geto-daci
*** libert = persoană care a fost eliberată din sclavie

Fig. 21. Piciorul podului construit de Apolodor din Damasc, Drobeta-Turnu Severin

După plecarea libertului, Longinus îşi puse capăt zilelor, lucru care îl supără extrem de mult pe Decebal. Pentru a se răzbuna, regele dac „i-l ceru pe libert lui Traian făgăduind să-i dea în schimb trupul lui Longinus şi zece prizonieri". Traian nu a fost de acord cu schimbul „socotind că viaţa libertului este mai de preţ pentru demnitatea imperiului, decât înmormântarea lui Longinus."

În acest timp, Traian construise peste Dunăre un pod de piatră, cu ajutorul arhitectului Apolodor din Damasc, deoarece „se temea că, după ce îngheaţă Istrul, să nu se pornească război împotriva romanilor rămaşi [...]" Construcţia era uimitoare, fiind realizată pe stâlpi „din piatră în patru muchii" într-o zonă a Dunării unde apa era învolburată şi „plină de vârtejuri". Partea de deasupra a podului a fost distrusă de împăratul care i-a urmat lui Traian, acesta temându-se că barbarii vor putea trece mai uşor la sudul Dunării ca să atace imperiul. Astăzi, din el nu a mai rămas decât piciorul de pod de la Drobeta şi cel de pe malul sârbesc.

G Traian cucereşte Dacia (Cassius Dio, *Istoria romană*)

Al doilea război dacic al lui Traian a început în vara anului 105. După ce au trecut podul construit peste Dunăre, armatele lui Traian au înaintat spre Sarmizegetusa şi au asediat capitala dacă. Rezistenţa dacilor a fost surprinsă pe scenele de pe Columnă, dar Decebal a decis să abandoneze cetatea înainte ca aceasta să capituleze. Dacii au fost învinşi, iar Traian a adus numeroşi locuitori ai imperiului care au întemeiat oraşe după modelul Romei.

Traian a descoperit și comorile lui Decebal. „Fură descoperite şi comorile lui Decebal, deşi se aflau ascunse sub râul Sargetia, din apropierea capitalei sale. Căci [Decebal] abătuse râul cu ajutorul unor prizonieri şi săpase acolo o groapă. Pusese în ea o mulţime de argint şi de aur, precum şi alte lucruri foarte preţioase – mai ales dintre cele care suportau umezeala –, aşezase peste ele pietre şi îngrămădise pământ, iar după aceea aduse râul din nou în albia lui. Tot cu oamenii aceia [Decebal] pusese în siguranţă, în nişte peşteri, veştminte şi alte lucruri la fel. [...] Dar Bicilis, un tovarăş al său care cunoştea cele întâmplate, fu luat prizonier şi dădu în vileag toate acestea." Potrivit unor autori antici, comorile aduse de Traian la Roma au totalizat peste 160 de tone de aur şi 300 de tone de argint.

Victoria decisivă împotriva dacilor a fost sărbătorită de Traian la Roma. „El dădu spectacole timp de o sută şi douăzeci şi trei de zile, în cursul cărora au fost sacrificate cam unsprezece mii de animale sălbatice şi domestice. Au luptat zece mii de gladiatori. De asemenea, în această vreme, Traian construi drumuri de piatră prin mlaştinile [din centrul Italiei] cu clădiri pe margini şi cu poduri măreţe. Topi toată moneda deteriorată. Întemeie biblioteci şi ridică în for o columnă foarte mare, atât [spre a-i sluji] ca mormânt, cât şi ca o dovadă de măreţie a lucrărilor din for. Căci tot locul acela fusese muntos, iar el îl săpă atât cât se înălţă columna, şi în felul acesta făcu o piaţă netedă."

Columna lui Traian, ridicată tot de Apolodor din Damasc, a rămas una dintre dovezile luptelor grele purtate de daci şi romani la începutul secolului al II-lea. Romanizarea dacilor a stat la baza formării poporului român.

Fig. 22. Monumentul de la Adamclisi, jud. Constanța, ridicat de Traian în perioada 106-109

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Primele surse istorice despre geto-daci sunt legate de alte popoare, ei fiind menţionaţi în legătură cu campania perşilor conduşi de Darius (Herodot, *Istorii*) sau ca urmare a pericolului pe care l-a prezentat pentru romani stăpânirea lui Burebista (Strabon, *Geografia*). Strabon îi menţionează şi în descrierea aşezării diverselor triburi europene şi afirmă că „dacii au aceeaşi limbă cu geţii".

Cele mai detaliate informaţii despre războaiele daco-romane sunt oferite de istoricul roman Cassius Dio (*Istoria romană*). Tot el ne oferă şi caracterizarea celor doi mari conducători ai vremii: Decebal şi Traian. Aceste relatări sunt susţinute prin descoperiri arheologice: cetăţi dacice, inscripţii ale grecilor, monumentul, ridicat de Traian în perioada 106-109 la Adamclisi (jud. Constanţa), ridicat în urma celor două războaie daco-romane, piciorul podului construit peste Dunăre, dar, mai ales de Columna lui Traian din Forul de la Roma.

CE AI REŢINUT?

1. Numeşte cel puţin trei surse (autori antici, monumente) care oferă informaţii cu privire la daci şi romani.
2. Cine a fost arhitectul Columnei lui Traian şi al podului de la Drobeta?
3. Transcrie pe caiet enunţurile de mai jos şi completează-le, folosind informaţiile din ilustraţii.

a) La Drobeta se poate vedea piciorul ... .
b) La Sarmizegetusa se află ... .
c) Războaiele daco-romane au fost redate pe ... .

CE AI ÎNȚELES?

1. De ce crezi că apar informații detaliate despre războaiele daco-romane în sursele istorice?
2. A fost Decebal un comandant militar iscusit? Argumentează-ţi punctul de vedere.
3. Dă exemple de calităţi ale lui Traian pe care le-ai desprins din cele citite.

CUM INTERPRETEZI?

- Compară păcile încheiate între daci şi romani, punând în evidenţă deosebiri şi asemănări.

3. Grecii, galii, slavii

AFLĂM

Fig. 23. Europa: localizarea grecilor, galilor și a slavilor

Fig. 24. Reprezentare a Jocurilor Olimpice pe un vas grecesc din ceramică

Grecii trăiau în sudul Peninsulei Balcanice, în insulele din Marea Mediterană şi în vestul Asiei Mici. Ei au pus bazele unui model de civilizație și cultură, fiind creatorii formei ideale de organizare socială și politică numită **democrație**, care se baza pe conducerea poporului. Descoperirile lor au stat la baza unora dintre științele moderne (fizică, matematică, medicină). Grecii erau organizați în mici state (numite polisuri), dintre care cele mai importante erau Sparta și Atena. Religia grecilor era politeistă şi ei credeau că zeii lor trăiesc pe muntele Olimp. Principalele lor ocupații erau agricultura, creșterea animalelor, pescuitul, meșteșugurile și comerțul. Mari iubitori de teatru, artă și mișcare, grecilor li se datorează și Jocurile Olimpice. Ocupând un teritoriu înconjurat de ape, grecilor le plăcea să navigheze, lucru care explică întemeierea, pe țărmul Mării Negre, a coloniilor Histria, Tomis (Constanţa de azi) și Callatis (Mangalia de azi).

Galii sau **celţii** au fost strămoșii francezilor de azi. Se ocupau cu agricultura și creșterea animalelor și erau renumiți pentru uneltele, podoabele și armele pe care le confecționau și cu care făceau negoț în întreaga Europă. Dacii au preluat de la celţi roata olarului și meșteșugul prelucrării fierului. Locuințele lor, adesea rotunde, erau construite din lemn, iar acoperișul era făcut din stuf. Galii au fost învinși și supuși de romani.

Slavii, populație **migratoare**, s-au răspândit în Europa și Asia, pornind, se pare, de pe teritoriul actual al Poloniei (fig. 23). Ei s-au împărțit în trei ramuri: slavii de vest, de est și de sud. Slavii aparținând celei de-a treia ramuri care au pătruns pe teritoriul Daciei romane, au sfârșit prin a fi asimilați, însă au reușit să-și lase amprenta asupra populației daco-romane sub aspectul limbii și al unor obiceiuri. Din ramura de est au luat naștere rușii, ucrainenii și belaruşii, din cea de sud – sârbii, slovenii, macedonenii, muntenegrenii, bosniacii, croații și bulgarii, iar din cea de vest – polonezii, cehii și slovacii. În secolul al IX-lea, călugării Chiril și Metodiu au creat un alfabet (numit chirilic), utilizat în documentele slave şi, mai târziu, și în cele româneşti.

Fig. 25. Podoabă de veșmânt de origine slavă

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Popoarele antice şi-au creat și dezvoltat culturi şi civilizaţii proprii, însă ele au interacţionat în contexte diferite (deplasări de populaţii, războaie şi cuceriri, schimburi comerciale etc.), rezultând influenţe reciproce în ceea ce priveşte cultura, limba, obiceiurile şi meşteşugurile.

Din cultura Greciei antice s-au păstrat până în zilele noastre o serie de teorii în filosofie, matematică, fizică şi alte ştiinţe ale unor învățați precum Arhimede, Pitagora sau Thales (fig. 26-28).

Istoricul antic Pliniu cel Bătrân spunea despre gali că au fost primii utilizatori ai săpunului.

Una dintre marile realizări pe care le-o datorăm slavilor a fost inventarea alfabetului chirilic.

Fig. 26. Arhimede, învăţat grec (sec. III î.H.)

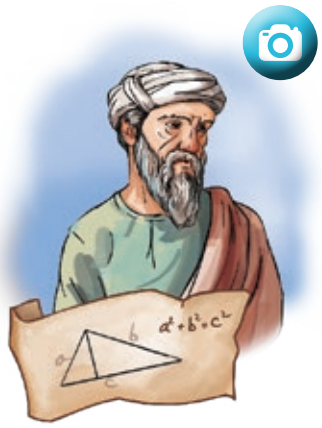

Fig. 27. Pitagora, filosof şi matematician grec (sec. VI-V î.H.)

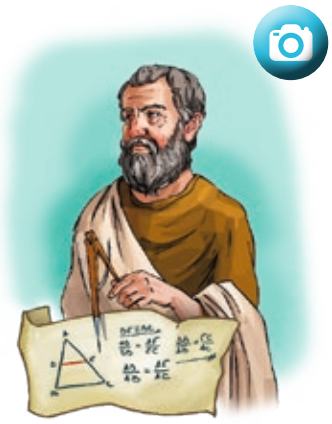

Fig. 28. Thales, matematician grec (sec. VIII-VI î.H.)

Minidicționar

asimilare = (aici) integrarea într-un alt grup social sau naţional, urmată de pierderea trăsăturilor caracteristice proprii

colonie = cetate sau oraş întemeiat în scopuri comerciale sau strategice (militare) pe teritorii străine

filosof = persoană care se ocupă sistematic cu studiul filosofiei (știință care exprimă anumite convingeri despre lume și viață)

migrator = care se deplasează în grupuri foarte mari de pe un teritoriu pe altul

CE AI REŢINUT?

1. Răspunde la întrebări.
a) Care popor dintre cele trei prezentate a fost migrator?
b) Ce popor a fost strămoşul francezilor?
c) Cărei culturi i se datorează cele mai multe dintre progresele ştiinţelor de azi?

2. Realizează, pe caiet, corespondenţa între cele două coloane.

greci	alfabet chirilic
gali	Histria, Tomis, Callatis
slavi	unelte, arme, podoabe renumite
geți	

Fig. 29. Parthenon, templul închinat zeiței Atena (Grecia)

CE AI ÎNȚELES?

1. Analizează harta de la pagina 64 şi răspunde la întrebări.
a) În ce parte a Europei era situată Galia?
b) În ce direcții s-au deplasat slavii?
c) În ce parte, faţă de Dacia, se afla Grecia antică?

2. Transcrie pe caiet, la alegere, de la paginile 64-65, paragraful despre greci, gali sau slavi şi notează în stânga liniei caietului următoarele semne:
✓ – în dreptul informaţiilor care confirmă ceea ce ştiai;
– – în dreptul informaţiilor care contrazic ceea ce ştiai;
+ – în dreptul informaţiilor noi pentru tine;
? – în dreptul informaţiilor care nu-ţi sunt clare.

• Formaţi grupe în funcţie de subiectul ales (o grupă pentru greci, o grupă pentru gali şi o grupă pentru slavi) şi comparați ceea ce ați notat. Lămuriţi apoi, cu ajutorul învăţătorului, semnele de întrebare.

CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

• Alege unul dintre cele trei popoare (grec, gal, slav), documentează-te şi completează o fişă cu informaţii diferite de cele pe care deja le-ai aflat (personalități menționate de istorici, tradiții, curiozități/lucruri interesante etc). Însoţeşte textele de imagini.

1. Folosește modelul oferit mai jos pentru a compara civilizația greacă cu cea a galilor.

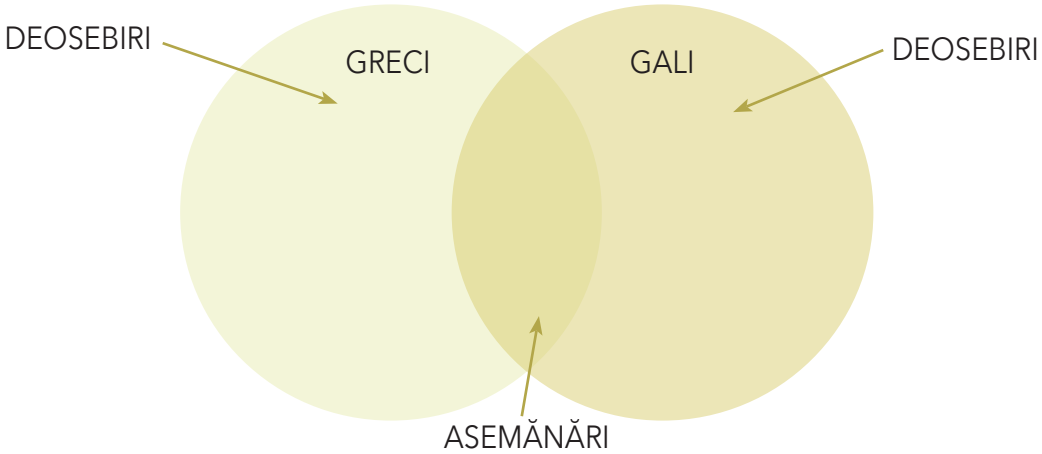

2. Privește harta de mai jos și rezolvă cerințele.

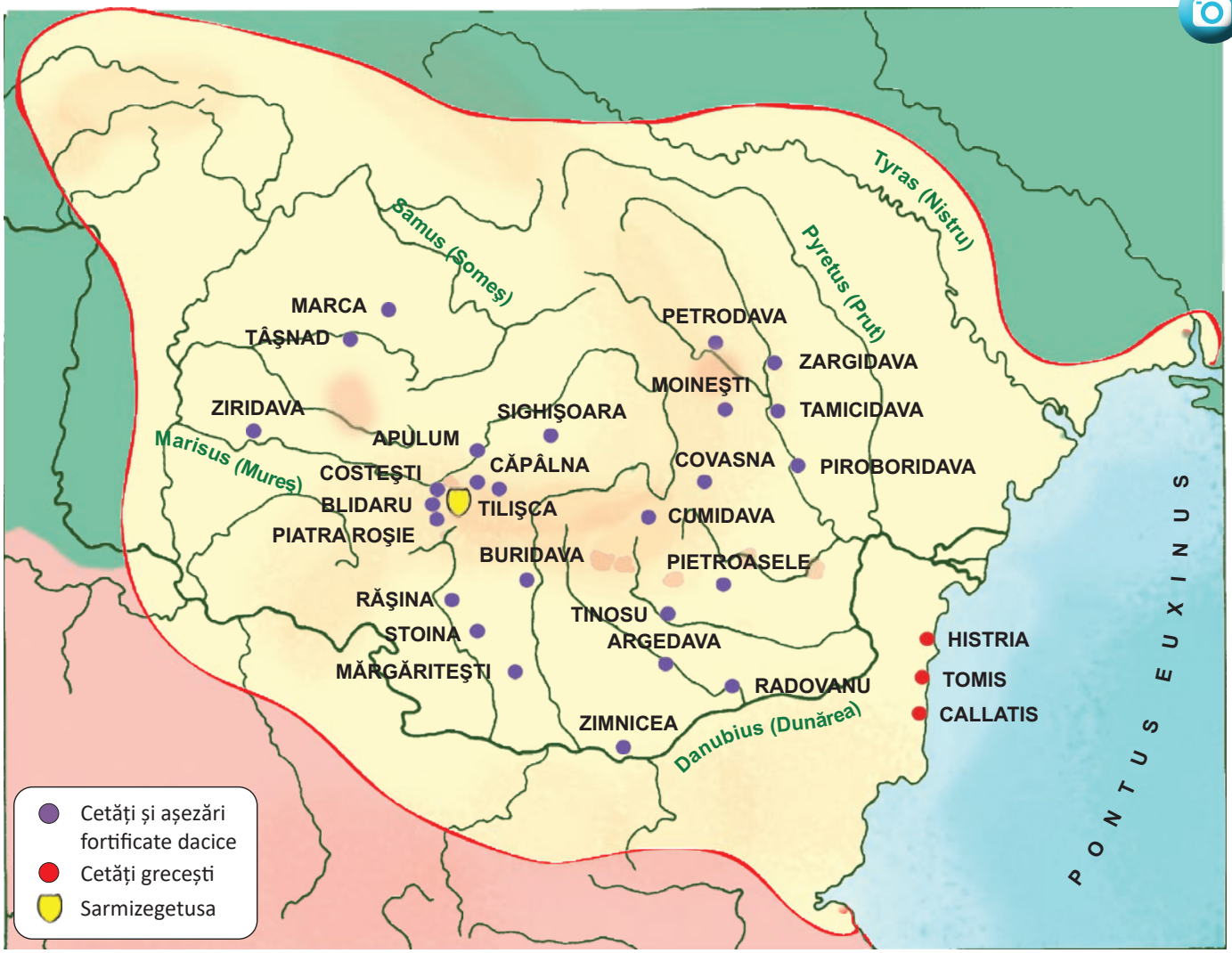

a) Stabilește traseul unei excursii în care să vizitezi obiective geto-dace din zona în care locuiești.
b) Documentează-te și pregătește o scurtă prezentare a fiecărui obiectiv, pentru a le fi ghid colegilor.

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunţurile pe caiet, apoi completează-le.
a) Multe dintre descoperirile ... au stat la baza ştiinţelor moderne.
b) Strămoşii francezilor de azi au fost ... .
c) Alfabetul chirilic a fost creat de ... .

2. Răspunde la întrebări.
a) Care a fost primul rege care a unit triburile geto-dace sub conducerea sa?
b) Unde se afla capitala Daciei în vremea lui Decebal?
c) Cum se numea împăratul roman care a cucerit Dacia?
d) Unde era capitala provinciei romane Dacia?

CE AI ÎNȚELES?

• Ce informaţii a oferit istoricilor Columna lui Traian:
a) despre oameni?
b) despre locuri?
c) despre evenimente?

CUM INTERPRETEZI?

• Alege una dintre personalitățile de mai jos şi realizează o fişă de prezentare în care să răspunzi la următoarele întrebări.
a) În ce perioadă a trăit?
b) Din ce zonă era?
c) Pe cine a condus?
d) Împotriva cui a luptat?
e) Ce calităţi a avut?
f) Cum crezi că s-ar fi petrecut evenimentele dacă această personalitate nu ar fi existat?

Împăratul Traian

Regele Burebista

Regele Decebal

1. Alege varianta corectă.

a) Pe vremea lui Traian, Imperiul Roman se întindea pe teritoriul marcat în harta din figura ... .

b) Împăratul roman sub conducerea căruia Dacia a devenit provincie romană se numea:

A. Zalmoxis. B. Deceneu. C. Traian.

c) Grecii:

A. au avut o civilizaţie dezvoltată.

B. au fost o ramură a galilor.

C. au fost un popor migrator.

2. Completează enunţurile de mai jos.

a) Dacii se ocupau cu ..., ... şi ... .

b) În Roma antică, se acorda o importanţă deosebită ... copiilor.

c) Dacii au învăţat meşteşugul ... de la celţi.

d) Slavii din ramura de sud au fost ... de populaţia daco-romană.

e) Galii erau renumiţi pentru ..., ... şi ... pe care le făceau.

3. Transcrie enunţurile, alegând variantele corecte de răspuns.

a) Între popoarele lumii antice **existau/nu existau** schimburi culturale (limbă, obiceiuri, ocupaţii etc.).

b) Popoarele care învăţau ceva de la celelalte erau **popoarele cotropite/deopotrivă cei cuceriţi şi cuceritorii**.

c) Slavii au **influenţat/nu au influenţat** populaţia daco-romană cu care au intrat în contact.

4. Dovezile istorice care ne vorbesc despre popoarele antice sunt reprezentate în figurile ... .

5. Numeşte trei popoare care s-au remarcat în Antichitate prin cultura şi civilizaţia lor.

FB	B	S
18-21	13-17	10-12

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Grilă de autoevaluare
1. a) – D; b) – C; c) – A; **2.** a) agricultura, meșteșugurile și comerțul; b) educației; c) prelucrării fierului; d) asimilați; e) uneltele, podoabele și armele; **3.** a) existau; b) deopotrivă cei cuceriți și cuceritorii; c) au influențat; **4.** B, D, H; **5.** de exemplu, gali (celți), greci, geto-daci, romani.

Unitatea 5

POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (II). EVUL MEDIU

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Întemeierea statelor medievale românești
2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice
3. Transilvania – spațiu multietnic. Personalități ale minorităților
4. Evul Mediu în lume - englezii, francezii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri

TERMENI:

- Gelu
- Dragoș
- Basarab
- Mircea cel Bătrân
- Vlad Țepeș
- Ștefan cel Mare
- Iancu de Hunedoara
- Mihai Viteazul

CE VEI REUȘI?

- să te documentezi, din diferite surse, pentru a afla informații în plus despre personalitățile și evenimentele prezentate;
- să îți exprimi părerea despre unele evenimente istorice;
- să caracterizezi una dintre personalitățile istorice prezentate, pe baza informațiilor dobândite din lecție;
- să localizezi pe hartă spațiul istoric al unor evenimente;
- să ordonezi cronologic evenimente istorice;
- să interpretezi texte literare sau istorice despre personalități și evenimente istorice.

1. Întemeierea statelor medievale româneşti

AFLĂM

Fig. 1. Formațiuni prestatale românești (secolele IX-XIII)

Secolul IX	Secolele XI-XIII	Secolul XIV
Atestarea primelor voievodate din Transilvania, Banat și Crișana, conduse de Gelu, Glad și Menumorut	Cucerirea Transilvaniei de către maghiari și organizarea ei ca voievodat în cadrul Regatului Ungariei	Întemeierea Țării Românești de către Basarab I și a Moldovei de către Bogdan

Înainte de a-şi forma state, românii erau organizați în **obști sătești** conduse de un jude ajutat de sfatul bătrânilor. Pentru a se apăra mai bine în fața atacurilor din afară, obștile s-au unit în **cnezate,** conduse de cneji, iar din unirea cnezatelor și obștilor au apărut **voievodatele**, aflate sub autoritatea voievozilor. În Transilvania, cele mai vechi voievodate datează din secolul al IX-lea și apar menționate în lucrarea notarului anonim al regelui maghiar Bela al III-lea (Anonymus, *Faptele ungurilor*). Lucrarea oferă informații despre luptele dintre maghiarii (unguri) – veniţi din zona munţilor Ural – şi voievozii din acest spaţiu istoric. Oastea lui Arpad i-a învins pe Menumorut, din Crişana, şi Glad, din Banat. Tuhutum, o căpetenie de-a lui Arpad, a dorit să obțină pentru sine teritoriile aflate în „țara de dincolo de pădure" (Transilvania) despre care aflase „că din nisipul lor curge aur, că aurul din acea țară este cel mai bun aur, că de acolo se scoate sare și materii sărate". În această țară domnea voievodul Gelu, care a murit în lupta care a urmat, iar teritoriul său a ajuns sub stăpânirea lui Tuhutum.

În secolele următoare, Transilvania a fost organizată ca voievodat sub stăpânire maghiară, fiind condusă de un voievod numit de către regele ungar. Pentru a-și consolida stăpânirea în zonă și a dezvolta economia, regele ungar i-a colonizat aici pe **secui** și **sași**.

La sud de Carpați, au fost menționați cneji și voievozi încă din secolul al XIII-lea. La începutul secolului al XIV-lea, Basarab I a reușit să unească toate comunitățile situate între Dunăre și Carpați, punând astfel bazele statului Țara Românească. **Domnitorul** depindea însă de regele Ungariei, Carol Robert de Anjou, dar în urma victoriei obținute în Bătălia de la Posada, din 1330, Basarab I și-a obținut independența față de acesta.

La jumătatea secolului al XIV-lea, un alt rege al Ungariei, Ludovic I de Anjou, i-a încredințat lui Dragoș, voievodul Maramureșului, conducerea unui teritoriu situat la est de Carpați (azi, în nordul Moldovei) pentru a apăra granițele Ungariei de atacurile **tătarilor**. Mai târziu, Bogdan, un alt voievod maramureșean, s-a ridicat împotriva regelui maghiar, a trecut la est de Carpați și le-a smuls stăpânirea urmașilor lui Dragoș, devenind primul domnitor al Moldovei. Ulterior, el a obținut prin luptă independența față de Ungaria.

Fig. 2. Lupta de la Posada, redată în *Cronica pictată de la Viena*

Sub urmașii lui Basarab și ai lui Bogdan au fost încheiate **alianțe** cu statele vecine și au fost înființate mitropoliile Țării Românești și Moldovei (instituţii ale Bisericii Ortodoxe, corespunzătoare unor provincii sau ţări, având în frunte mitropoliți).

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Românii trăiau în comunităţi – obşti, cnezate şi voievodate –, care s-au unit formând statele medievale.

Veniţi din zona munţilor Ural, ungurii i-au înfrânt mai întâi pe voievozii Gelu, Glad şi Menumorut, apoi au pus stăpânire pe întreaga Transilvanie. Pentru a-şi consolida poziția, au împărțit pământuri şi privilegii secuilor şi saşilor, care s-au stabilit în zonă și au trăit alături de români.

La sud de Carpaţi, Basarab I a întemeiat statul Ţara Românească prin unirea comunităţilor situate între Dunăre și Carpaţi. El a obţinut independenţa statului său faţă de Ungaria în urma victoriei obținute în bătălia de la Posada, din anul 1330.

La jumătatea secolului al XIV-lea, la est de Carpaţi a fost întemeiat statul Moldova de Bogdan, un voievod maramureşean, care, la rândul lui, a obţinut, prin luptă, independenţa faţă de Ungaria. Întemeietorul legendar al Moldovei este însă considerat a fi voievodul Dragoş.

Minidicționar

alianţă = înțelegere politică între două sau mai multe state, prin care acestea se obligă să acționeze împreună sau să se ajute la nevoie

domnitor = titlu purtat de conducătorii Ţării Româneşti şi ai Moldovei

obşte = formă de organizare a unei comunități asemănătoare satelor de azi, în care fiecare familie deținea un teren, dar exista și o proprietate comună a întregii comunități

secui = populație care a însoţit triburile maghiare în deplasarea lor spre Europa și care s-a așezat alături de populația românească în partea de sud-est a Transilvaniei

tătari = populaţie de origine mongolă, care în secolul al XIII-lea s-a extins din Asia până în Europa Centrală, punând bazele unui stat puternic, numit Hoarda de Aur

CE AI REŢINUT?

1. Răspunde la întrebările de mai jos.
a) Care au fost primele forme de organizare a românilor înainte de apariția statelor medievale?
b) Cum se numea întemeietorul Ţării Româneşti?
c) Cine a întemeiat Moldova şi a obţinut independenţa acesteia faţă de Ungaria?

2. Transcrie pe caiet şi completează enunţurile.
a) Conform legendei, Moldova a fost întemeiată de ....
b) Cele mai vechi voievodate din Transilvania, Banat şi Crişana datează din secolul al ....
c) Un ... era format din mai multe obşti şi cnezate.

CE AI ÎNȚELES?

• Citeşte textul, priveşte fig. 2 de la pag. 73 şi răspunde la întrebarea de mai jos.

„Mulţimea nenumărată a românilor sus pe râpe a alergat din toate părţile şi a aruncat săgeţi asupra oastei regelui care se găsea în fundul unei căi adânci [...] unde din pricina înghesuielii cei mai sprinteni cai şi ostaşii cădeau din toate părţile în luptă."

(*Cronica pictată de la Viena*, despre lupta de la Posada, 1330)

• De ce crezi că românii au ales „posada" (un loc îngust) pentru a înfrunta „oastea regelui"?

CUM INTERPRETEZI?

1. Analizează informaţiile din lecţie, citeşte legenda de mai jos, apoi răspunde la întrebare.

„Se spune că Dragoș, voievod al Maramureșului, era un iscusit vânător. Plecând odată la vânătoare, a trecut Carpații la est și a aflat că frații lui de-acolo erau năpăstuiți de tătari, care îi jefuiau și îi ucideau.

Dragoș a venit cu maramureșenii lui viteji să-i ajute pe românii de pe valea Prutului și a Siretului în lupta cu tătarii. Însă în calea lor a ieșit un bour (sau zimbru) care i-a atacat. Dragoș l-a nimerit cu săgeata, însă bourul a fugit sângerând. Molda, cățeaua lui Dragoș, l-a urmărit. În fuga ei, s-a avântat în apele unui râu mare, unde s-a înecat. Atunci, Dragoș a numit acel râu Moldova.

Apoi voievodul maramureșean și oștenii lui i-au înfrânt și gonit pe tătari, iar românii de acolo l-au numit pe Dragoș voievodul lor și i-au dat spre cârmuire acea parte din țară pe care au numit-o Moldova."

(după Dumitru Almaș, *Dragoș, cel mândru ca soarele*)

• Care sunt asemănările şi deosebirile între informaţiile din lecţie şi cele din legendă?

2. Imaginează-ți că ești unul dintre întemeietorii statelor medievale românești. Confecționează-ți un sigiliu dintr-o radieră. Scrie o scrisoare prin care îți anunți vecinii că ai întemeiat un stat, apoi pecetluiește-o cu sigiliul confecționat de tine. Poți folosi ceară topită, lut sau plastilină.

2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice

AFLĂM

Fig. 3. Țările Române între secolele XIV-XV

Eu, Mircea cel Bătrân, am fost urmaș al familiei Basarabilor (întemeietorii Țării Românești). Am domnit în Țara Românească și în Dobrogea, încheind alianțe cu Moldova, Polonia și Ungaria.
Am luptat împotriva turcilor, învingându-l pe neînfricatul **sultan** Baiazid „Fulgerul" la Rovine, în 1395. Am participat și la **cruciada** antiotomană condusă de regele Ungariei, însă armata creștinilor a fost înfrântă la Nicopole, în 1396. Când turcii au ocupat Dobrogea, sub conducerea sultanului Mahomed I, am fost obligat să plătesc **tribut** acestora pentru a menține pacea.

(1386-1418)

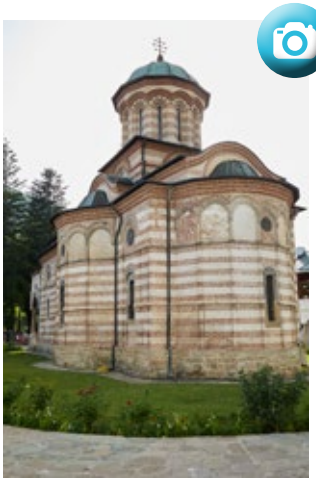

Fig. 4. Mircea cel Bătrân a fost înmormântat la mănăstirea Cozia, ctitoria lui

„Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vârf de băț.
Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț:
– Ce vrei tu?
– Noi? Bună pace! Și de n-o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul împărat.

La un semn deschisă-i calea și se-apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.
– Tu ești Mircea?
– Da-mpărate!
– Am venit să mi te-nchini,
De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini.

– Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit!
Despre parte închinării însă, Doamne, să ne ierți;
Dar acu vei vrea cu oaste și război ca să ne cerți,
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei Tale...
De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război."

Scrisoarea III, fragment,
de Mihai Eminescu

Fig. 5. Castelul Huniazilor din Transilvania, ridicat în sec. XV

(1441-1456)

Eu, Iancu de Hunedoara, am fost numit voievod al Transilvaniei de către regele Ungariei de atunci, Vladislav I. Am luptat și am organizat multe campanii împotriva otomanilor, mai ales în sudul Dunării. Una dintre acestea a fost cea din 1443–1444, numită Campania cea Lungă, care s-a încheiat cu o pace pe 10 ani. După moartea regelui Vladislav I, am fost numit guvernator al Ungariei. Ultima victorie împotriva turcilor, conduși de sultanul Mahomed al II-lea, supranumit și „Cuceritorul", am obținut-o în 1456, la Belgrad.

La scurt timp după victoria de la Belgrad, Iancu de Hunedoara a murit răpus de ciumă și a fost înmormântat în Catedrala de la Alba Iulia. Pe piatra sa de mormânt scrie: „S-a stins lumina lumii".

Fig. 6. Blazonul lui Iancu de Hunedoara

Originea lui Iancu de Hunedoara este învăluită în legendă. Conform cronicarului Gáspár Heltai, Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei şi împărat romano-german, s-a iubit cu o femeie frumoasă din Țara Hațegului și, astfel, s-a născut Iancu, în jurul anului 1407, în Hunedoara. Regele a căsătorit-o pe fată cu unul dintre oamenii săi, pe nume Voicu. Ca să-şi recunoască fiul mai târziu, regele le-a dăruit un inel. Pe când călătorea cu familia sa, în timpul unui popas, Voicu a lăsat inelul pe un ștergar unde se aflau și merindele. Atras de sclipirea lui, un corb s-a repezit și l-a luat în cioc, încercând să zboare cu el. Micuţul Iancu a luat arcul, a tras în corb și și-a recuperat inelul. Când a crescut şi a ajuns la curtea lui Sigismund, Iancu i-a povestit regelui pățania cu corbul și inelul, iar regele a hotărât ca simbolul familiei să fie un corb cu un inel de aur în cioc.

Urmașii lui Iancu au purtat numele de Corvin (din latină *corvus*), în Evul Mediu, corbul fiind considerat un simbol al înțelepciunii și al unei vieți lungi.

Eu, Vlad Țepeș, am fost domnitor al Țării Românești în trei rânduri. Porecla de „Țepeș" mi-a rămas de la obiceiul de a-i pedepsi pe trădători și pe dușmani prin trasul în țeapă. Mircea cel Bătrân a fost bunicul meu, iar Ștefan cel Mare mi-a fost văr și, în 1457, l-am ajutat să urce pe tronul Moldovei. Deoarece am refuzat plata tributului către turci și le-am atacat cetățile de la Dunăre, Mahomed al II-lea Cuceritorul a venit împotriva mea cu o oaste numeroasă. Le-am provocat turcilor mari pierderi într-un atac de noapte asupra taberei lor, însă fără sprijinul regelui Ungariei, Matei Corvin (fiul lui Iancu de Hunedoara), am fost înfrânt și îndepărtat de pe tron. În locul meu, a fost urcat Radu cel Frumos, fratele meu, fidel turcilor. În 1476 am revenit pe tron pentru scurt timp cu ajutorul domnitorului Moldovei, Ștefan cel Mare.

(1448, 1456-1462, 1476)

Fig. 7. Cetatea Poenari, reședința secundară a lui Vlad Țepeș

„Odată a venit un negustor străin din Ţara Ungurească la cetatea lui. Şi după porunca lui a lăsat căruța lui pe uliţa orașului, înaintea casei, și marfa lui în căruță, iar el însuși dormea în casă. Şi a venit cineva și a furat din căruță 160 de ducaţi de aur. Negustorul s-a dus la Dracula și i-a spus de pierderea aurului. Dracula i-a spus: «Du-te, în această noapte vei afla aurul». Şi a pornit să caute hoțul prin tot orașul, spunând: «Dacă nu se află hoțul, atunci voi nimici totul orașul». Şi a poruncit ca să se aducă aurul său, să-l aşeze în căruță în timpul nopții și a mai adăugat un zlot. Negustorul, sculându-se, a găsit aurul și a numărat o dată și de două ori; s-a aflat un zlot mai mult. Şi s-a dus la Dracula și i-a spus: «Stăpâne, am găsit aurul. Şi iată este cu un zlot mai mult, care nu este al meu». Atunci au adus și pe hoț și cu aurul. Şi a spus negustorului: «Mergi în pace, dacă nu mi-ai fi spus despre un zlot, eram gata să te pun în ţeapă cu acest hoț»."

Cronici slavo-române în *Istoria României în texte*, coordonator Bogdan Murgescu

(1457-1504)

Fig. 8. Mănăstirea Putna, ctitorie a lui Ștefan cel Mare și locul unde a fost înmormântat

Deși mic de statură, am fost supranumit Ștefan „cel Mare" datorită modului în care am gospodărit și am apărat țara Moldovei. Am încheiat, în timpul domniei mele, alianțe cu regele Poloniei, Cazimir al IV-lea, împotriva Ungariei și a Imperiului Otoman. După aceea, m-am aliat și cu Ungaria, condusă de Matei Corvin, în lupta împotriva turcilor. Am obținut o victorie importantă în 1475, la Podul Înalt, lângă Vaslui, împotriva lui Mahomed al II-lea Cuceritorul, dar la Războieni, un an mai târziu, am fost înfrânt. În ultimii ani de domnie am fost nevoit să plătesc tribut turcilor, după ce am rămas singur în lupta împotriva lor și am pierdut cetățile de la Marea Neagră, Chilia și Cetatea Albă.

„Sub o râpă stearpă, pe un râu în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vărsarea serii un străin sosi.
– Ștefan al Moldovei vine a-ți vorbi!
– Ștefan al Moldovei, Daniel îi spune,
Să aștepte-afară! Sunt în rugăciune.
– Bunule părinte! Sunt rănit și-nvins;
Însăși a mea mumă astăzi m-a respins!
Viu să-ți cer povața dacă nu-i mai bine
Turcilor Moldova d-astăzi să se-nchine?
Daniel Sihastru domnului a zis:
– Mă înșală auzul ori eu am un vis?
Capul ce se pleacă paloșul nu-l taie,
Dar cu umilință lanțu-l încovoaie! [...]
Dacă mâna-ți slabă sceptrul ți-o apasă,
Altuia mai harnic locul tău îl lasă!
Căci mai bine este supus lăudat,
Decât cu rușine domn și atârnat!
După-aceste vorbe, Ștefan strânge-oștire
Și-nvingând păgânii nalță-o monastire."

Daniil Sihastru, fragment,
de Dimitrie Bolintineanu

Eu, Mihai Viteazul, m-am aliat cu principele Transilvaniei, Sigismund Bathory, și cu împăratul austriac, Rudolf al II-lea, împotriva otomanilor. Victoria mea de la Călugăreni, din 1595, împotriva lui Sinan Pașa, a fost evocată și de marii scriitori români. Văzând că am rămas fără niciun sprijin din partea vecinilor, m-am hotărât să unesc cele trei țări române pentru a-i înfrânge pe turci. În 1599, l-am învins pe Andrei Bathory, voievodul Transilvaniei, iar în 1600 l-am alungat pe domnitorul Moldovei, Ieremia Movilă. Așa am reușit să unesc cele trei țări române sub o singură conducere.

(1593-1601)

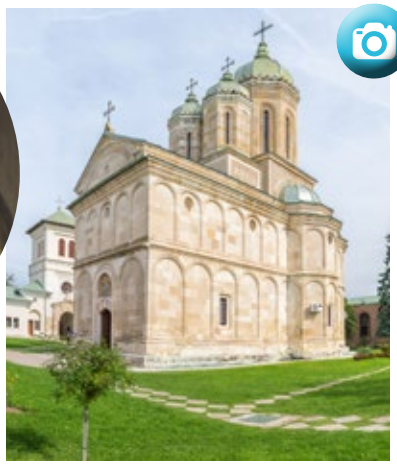

Fig. 9. Mănăstirea Dealu adăpostește capul lui Mihai Viteazul

Unirea a durat însă doar câteva luni, iar Mihai Viteazul a fost ucis, pe 9 august 1601.

Fig. 10. Țările Române sub Mihai Viteazul

„Pe vodă-l zăreşte călare trecând
Prin şiruri, cu fulgeru-n mână.
În lături s-azvârle mulţimea păgână.
Căci vodă o-mparte, cărare făcând,
Şi-n urmă-i se-ndeasă, cu vuiet curgând,
Oştirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frâiele-n zbucium şi saltă;
Turcimea-nvrăjbită se rupe deolaltă
Şi cade-n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal,
Se-nchină prin baltă. [...]"

Paşa Hassan, fragment, de George Coşbuc

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Mircea cel Bătrân (1386-1418) a domnit în Ţara Românească. Pentru menţinerea independenţei, a încheiat alianţe cu statele vecine. Cele mai importante bătălii împotriva otomanilor au fost la Rovine (1395) şi Nicopole (1396). Spre sfârşitul domniei a fost nevoit să accepte cedarea Dobrogei şi plata tributului către Imperiul Otoman.

Iancu de Hundedoara (1441-1456), voievodul Transilvaniei, a purtat numeroase lupte împotriva otomanilor. Cea mai importantă victorie a fost cea de la Belgrad (1456) unde l-a învins pe Mahomed al II-lea Cuceritorul.

Vlad Ţepeş (1448, 1456-1462, 1476) a domnit în Ţara Românească de trei ori. El a intrat în conflict cu otomanii cărora nu le-a mai plătit tributul. În atacul de noapte de lângă Târgovişte (1462), a provocat mari pierderi otomanilor conduşi de Mahomed al II-lea Cuceritorul.

Ştefan cel Mare (1457-1504) a domnit în Moldova. Pentru a-şi apăra ţara în faţa otomanilor, s-a aliat cu Polonia, Ungaria şi alte state creştine. A obţinut o importantă victorie la Podul Înalt (Vaslui, 1475), dar a fost învins de Mahomed al II-lea Cuceritorul, la Războieni (1476). Ştefan a transformat înfrângerea în victorie, dar spre sfârşitul domniei a fost nevoit să reia plata tributului către otomani. El a mai purtat lupte şi cu Polonia, Ungaria şi tătarii.

Mihai Viteazul (1593-1601) a urcat pe tronul Ţării Româneşti într-o perioadă în care Imperiul Otoman ameninţa cu transformarea ei în **paşalâc**. S-a aliat cu Transilvania şi cu Moldova şi a luptat cu otomanii pentru independenţa ţării. După Bătălia de la Călugăreni (1595), s-a aliat şi cu Imperiul Romano-German (1598). Cu toate acestea, aliaţii lui nu l-au sprijinit când a fost pe punctul să-şi piardă domnia, aşa că a luat iniţiativa unirii celor trei ţări române (1599-1600). Din păcate, unirea nu a rezistat prea mult din cauza dușmanilor de atunci.

Domnitorii români au ctitorit biserici şi mănăstiri, monumente de o mare valoare culturală naţională.

Minidicționar

blazon = ansamblu de semne convenționale care constituie emblema unui stat, a unei provincii, a unui oraș, a unei familii nobile

cruciadă = expediție militară purtată împotriva celor de altă religie (de exemplu, împotriva musulmanilor)

paşalâc = provincie din Imperiul Otoman guvernată de un pașă (comandant militar)

sultan = titlu dat conducătorului Imperiului Otoman

tribut = obligație (în bani sau în bunuri) pe care o impunea o putere cuceritoare unui popor învins și care se plătea la date fixe; bir

CE AI REŢINUT?

• Răspunde la întrebările de mai jos.

a) Unde a domnit Mircea cel Bătrân? Dar Iancu de Hunedoara?

b) Împotriva cărui stat au luptat cei doi domnitori?

c) De ce Mahomed al II-lea a atacat Ţara Românească în vremea lui Vlad Ţepeş?

d) Pe ce aliaţi s-a bazat Ştefan cel Mare în lupta antiotomană?

e) Cu cine s-a aliat Mihai Viteazul?

f) Unde a luptat Mihai Viteazul cu Sinan Paşa?

g) Ce ţări a unit Mihai Viteazul sub conducerea sa?

Fig. 11. *Vlad Țepeș și solii turci*, pictură de Theodor Aman

CE AI ÎNȚELES?

Fig. 12. *Izgonirea turcilor la Călugăreni*, pictură de Theodor Aman

• Citeşte textul şi răspunde la cerinţă.

„Era nevoie neapărat în clipa aceea de o acțiune eroică de ispravă măreață care să cutremure inimile păgânilor și să le înalțe pe ale creștinilor. Atunci mărinimosul Ion Mihai [...] a smuls o secure sau suliță ostășească și, pătrunzând el însuși în șirurile sălbatice ale dușmanilor, străpunge pe un stegar al armatei, taie în bucăți cu sabia o altă căpetenie și, luptând bărbătește, se întoarce nevătămat. [...]

În această învălmășeală ce seamănă a fugă, Sinan Paşa în partea din faţa a taberei cade de pe podul râului Neajlov, pierde doi dinți și se rostogolește fericit scăpând cu viață."

(Baltazar Walter, despre Bătălia de la Călugăreni)

• Explică de ce Mihai a primit supranumele de „Viteazul".

CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

1. Prezintă, pe o coală mare, unul dintre domnitorii care ți-a plăcut cel mai mult. Folosește modelul de mai jos.

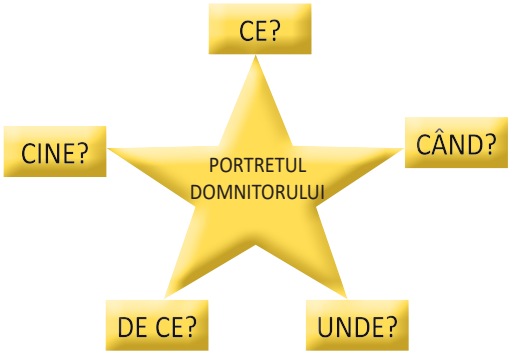

2. Grupați-vă câte patru-cinci colegi și prezentați perioada de domnie a unuia dintre domnitorii prezentați în lecție. Folosiți sugestiile de mai jos.

Ce apreciați	Alianțe încheiate și lupte purtate	Ce nu v-a plăcut
	DOMNITOR	
	Părerea voastră despre acest domnitor	

3. Transilvania – spaţiu multietnic. Personalităţi ale minorităţilor

Fig. 13. Biserica fortificată din Biertan, inclusă în patrimoniul UNESCO

AFLĂM

Pentru că i-au ajutat pe maghiari în cucerirea Transilvaniei, secuii au primit pământuri şi dreptul de a avea conducători proprii în cadrul voievodatului. Ceva mai târziu, regalitatea maghiară i-a încurajat pe saşi să vină în Transilvania pentru a contribui la consolidarea stăpânirii şi la dezvoltarea economiei.

Trăind şi muncind alături de români, populaţia majoritară, maghiarii, saşii şi secuii şi-au adus contribuţia la dezvoltarea economică a Transilvaniei şi la crearea unei culturi care a integrat şi armonizat specificul acestor populaţii.

În voievodatul Transilvaniei au fost organizate **comitate**, **scaune** săsești și secuiești, şi s-au menţinut în zona de margine **„ţările"** româneşti.

Minorităţile etnice au avut numeroase personalităţi despre care au scris **cronicarii** şi istoricii (de exemplu, Ludovic de Anjou, Johannes Honterus și alții).

Sat şi oraş. În zona rurală, indiferent că erau români, maghiari, secui sau saşi, locuitorii se ocupau, în principal, cu agricultura şi creşterea animalelor. În funcţie de zonă, se cultivau cereale, viţă-de-vie, pomi fructiferi, se practica apicultura, erau crescute vite, oi şi porci. Satul era format din gospodării în cadrul cărora se produceau aproape toate cele necesare traiului. Biserica – Ortodoxă sau Catolică, mai târziu aparţinând şi altor **confesiuni** creştine – era nelipsită, practicile religioase fiind o parte importantă din viaţa locuitorilor. Satele erau de două categorii: libere şi dependente. În cele libere, locuitorii erau proprietarii pământului, în timp ce satele dependente se găseau pe pământul nobililor sau al unor mănăstiri. Ţăranii dependenţi aveau numeroase obligaţii faţă de stăpânul pământului pe care trăiau. Când nu mai puteau suporta **abuzurile** stăpânilor, ţăranii se răsculau.

Harnici meşteşugari şi negustori, saşii au întemeiat aşezări urbane în Transilvania medievală, printre care Sibiu, Sighişoara, Braşov, Mediaş şi multe altele.

Oraşele s-au constituit în jurul unor cetăţi prevăzute cu ziduri şi turnuri pentru apărarea locuitorilor în caz de pericol. Unele oraşe medievale erau fortificate cu ziduri de apărare. Documentele vremii atestă organizarea meşteşugarilor în bresle, iar calitatea şi diversitatea produselor transformau oraşele în centre de producţie. Anual sau cu ocazia unor sărbători religioase, se organizau târguri, iar unele oraşe dobândeau dreptul de a face comerţ cu Moldova, cu Țara Românească, dar şi cu alte ţări răsăritene.

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

În sud-estul Transilvaniei, secuii şi saşii au ridicat biserici fortificate care au jucat, pentru mai mult de cinci secole, şi un rol militar, nu doar religios. Aceste sate cu biserici fortificate au fost incluse în **patrimoniul mondial UNESCO**.

În nordul Transilvaniei, în Maramureş, impresionează şi astăzi, prin dimensiunea neobișnuită a construcţiilor din lemn, biserici care datează din secolele XVII-XVIII, dar ele reprezintă, de fapt, tipuri arhitectonice mai vechi cu câteva secole, deoarece bisericile erau reclădite pe acelaşi loc, iar reparaţiile se executau treptat, înlocuindu-se părţile care se deteriorau. Opt dintre aceste biserici sunt incluse, de asemenea, în patrimoniul mondial UNESCO.

Minidicționar

abuz = faptă incorectă, ilegală

comitat = unitate administrativ-teritorială, în unele țări condusă de un comite

confesiune = religie, cult

cronicar = autor de cronică (lucrare cu caracter istoric, obișnuită mai ales în Evul Mediu, care cuprinde o înregistrare cronologică a evenimentelor sociale, politice și familiale)

multietnic = din mai multe etnii (*etnie* – totalitatea oamenilor care vorbesc aceeași limbă și care au o cultură comună)

scaune = unitate teritorial-administrativă a sașilor și secuilor din Transilvania

Fig. 14. Piața Mare din Sibiu, oraș întemeiat deași la sfârșitul secolului al XII-lea

CE AI REȚINUT?

• Răspunde la întrebările de mai jos.

a) Ce etnii trăiesc laolaltă în Transilvania?

b) La ce au contribuit minoritățile din Transilvania?

c) Care erau principalele ocupații ale populației din Transilvania?

CE AI ÎNȚELES?

• Identifică, în textul lecției, pasajul din care reiese că Transilvania este un spațiu multietnic.

• Explică diferența dintre satele libere și cele dependente.

CUM INTERPRETEZI?

• Răspunde cerințelor din cadranele de mai jos, făcând referire la spațiul transilvănean multietnic.

Mi-a plăcut că...	Am aflat pentru prima dată că...
Mi-ar plăcea să vizitez...	Aș dori mai multe informații despre...

Arpad a fost ales conducătorul triburilor maghiare în 890 și este considerat fondatorul dinastiei arpadiene. Sub conducerea sa, maghiarii s-au aşezat în Ungaria de azi şi au pus bazele unui stat. Arpad a condus oastea maghiară împotriva lui Menumorut, voievodul din Crişana, şi a lui Glad, voievodul din Banat.

Informaţii despre Arpad au fost furnizate de Anonymus, în *Faptele ungurilor*.

Ştefan cel Sfânt (1001-1038) a fost primul rege creştin al maghiarilor. Înainte de a se creştina, numele său era Vaik. S-a creştinat pentru a obţine binecuvântarea papei și coroana regală. S-a încoronat ca rege sub numele de Ștefan I cu binecuvântarea papei Silvestru al II-lea. El a contribuit la răspândirea şi consolidarea creştinismului în rândul maghiarilor, dar şi a altor popoare.

Carol Robert de Anjou (1308-1342) a fost primul rege din dinastia Anjou care a condus Ungaria după stingerea dinastiei arpadiene. A dezvoltat economia țării şi, din cauza luptelor interne, a mutat capitala Ungariei la Timişoara. A intrat în conflict cu Basarab I, domnul Ţării Româneşti, dar a fost învins la Posada, conform *Cronicii pictate de la Viena*. Fiul său, **Ludovic de Anjou (1342-1382),** a avut o domnie considerată „epoca de aur" a Ungariei, țara dezvoltându-se din punct de vedere economic şi cultural.

Fig. 15. Ludovic I de Anjou, regele Ungariei

Matei Corvin (1458-1490), fiul lui Iancu de Hunedoara, a devenit rege la doar 15 ani și a fost unul dintre cei mai de seamă regi ai Ungariei. A sprijinit dezvoltarea culturală a ţării sale, care a cunoscut și cea mai mare întindere teritorială, Matei Corvin intenţionând să acumuleze cât mai multe titluri şi coroane.

Pe Vlad Ţepeş l-a întemniţat când a venit să-i ceară ajutorul, dar tot el l-a ajutat să obţină a treia domnie. Cu Ştefan cel Mare s-a luptat la Baia (1467), dar au încheiat alianţă când a crescut pericolul otoman.

Laurențiu de Câmpulung a fost ultimul comite sas al orașului Câmpulung, din Țara Românească. Piatra sa funerară se află și astăzi în Biserica Bărăția din Câmpulung şi constituie cel mai vechi document epigrafic (inscripţie pe un suport dur) medieval din Țara Românească și, în același timp, prima mențiune scrisă a orașului. Textul, redactat în limba latină, precizează că: „Aici este înmormântat comitele Laurențiu din Câmpulung, spre pioasă amintire, în anul Domnului 1300".

Fig. 16. Johannes Honterus, Biserica Neagră, Brașov

Johannes Honterus (1498-1549) a fost un învățat sas din Transilvania. Activitatea sa i-a adus prestigiu internaţional încă din timpul vieţii. A predat la Universitatea din Cracovia, a publicat numeroase lucrări, s-a iniţiat în arta tipografiei şi a tipărit o importantă lucrare despre Transilvania. La Braşov, s-a implicat în dezvoltarea învăţământului în limba germană. Este fondatorul gimnaziului săsesc din apropierea Bisericii Negre, azi Colegiul Național „Johannes Honterus", şi a înfiinţat una dintre primele tipografii din Transilvania. La insistențele sale, a fost construită prima fabrică de hârtie din regiune.

În 1514, a avut loc o răscoală de amploare sub conducerea unui mic nobil secui, **Gheorghe Doja**. Răsculaţii cereau libertăţile desfiinţate de nobilime, dar au fost învinşi de oastea voievodului Transilvaniei şi de cea a regelui Ungariei. Gheorghe Doja a fost prins şi executat.

Fig. 17. Execuția lui Gheorghe Doja

Ştefan Răzvan a fost un domnitor de etnie romă. El a condus Moldova pentru câteva luni (aprilie-decembrie 1595) şi a fost un aliat de încredere al lui Mihai Viteazul. A urcat pe tron cu ajutorul principelui Transilvaniei, Sigismund Bathory, făcându-se remarcat datorită calităţilor sale militare. Despre el a scris şi Bogdan Petriceicu Hasdeu în piesa de teatru *Răzvan şi Vidra*. Conform autorului, Ştefan Răzvan a devenit domn în urma ambiţiilor soţiei sale, boieroaica Maria (Vidra).

În cele din urmă, Ştefan Răzvan a fost executat din ordinul lui Ieremia Movilă, cel care devenise domnitor al Moldovei cu ajutorul polonilor.

Fig. 18. Moneda lui Ștefan Răzvan

CE AI REŢINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.

a) Ce regi ai Ungariei au avut impact asupra dezvoltării acestei țări?
b) Care au fost cele mai importante lucruri pe care le-a făcut Johannes Honterus?
c) În ce situații colaborau conducătorii maghiari cu domnitorii români?

CE AI ÎNȚELES?

- Explică modul în care maghiarii, sașii și secuii i-au influențat pe români.
- Numește câteva avantaje ale construirii primei fabrici de hârtie din Transilvania.

CUM INTERPRETEZI?

PROIECT DE ECHIPĂ

Pasul 1. Alegeți una dintre clădirile la care se face referire în text.
Pasul 2. Documentați-vă despre aceasta (cine a construit-o, când, dacă mai există construcția etc.).
Pasul 3. Căutați imagini ale clădirii respective.
Pasul 4. Pregătiți prezentarea informațiilor însoțite de imagini într-o formă pe care o agreați.
Pasul 5. Prezentați colegilor ceea ce ați pregătit.

Criterii de apreciere a proiectelor:
– alegerea unei clădiri menționate în text;
– selectarea unor informații relevante;
– selectarea unor imagini adecvate;
– prezentarea clară a proiectului;
– implicarea tuturor membrilor echipei în proiect.

4. Evul Mediu în lume – englezii, francezii, ruşii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri

AFLĂM

Fig. 19. Europa în secolele XII-XIII

Englezii, de origine germanică, s-au format ca popor în Evul Mediu. Ocupau o parte a teritoriului Marii Britanii, insulă situată în vestul Europei. Numele lor provine de la triburile anglo-saxonilor care au invadat regiunea în secolele V-VI. Creştinarea englezilor a avut loc în secolul al VII-lea, iar Anglia și-a desăvârșit unificarea în secolul al X-lea şi s-a consolidat în timpul regilor Henric al II-lea Plantagenetul, Henric al VIII-lea Tudor şi a reginei Elisabeta I. Englezii au luptat cu popoarele vecine, dar cel mai lung război l-au purtat cu Franţa, Războiul de 100 de Ani (1347-1453).

Francii, strămoșii francezilor, trăiau într-un spaţiu aflat pe teritoriul Franței de azi. Deşi francii erau germanici, ei s-au romanizat, iar limba lor este de origine latină. Statul franc a fost întemeiat de Clovis, în secolul al V-lea, şi tot el este cel care a impus poporului creştinismul. În timpul lui Carol cel Mare, statul a devenit imperiu şi a fost încurajată dezvoltarea culturii. Mai târziu, Franţa a ajuns o mare putere europeană şi a învins Anglia în Războiul de 100 de Ani.

Fig. 20. Carol cel Mare (748-814)

Ruşii fac parte din ramura de est a slavilor, la fel ca ucrainenii şi belaruşii. Trăiau pe o parte a teritoriului Rusiei de azi. Primul lor stat, Rusia Kieveană, a fost întemeiat în secolul al IX-lea. Controlând un important drum comercial, statul s-a dezvoltat în timpul lui Vladimir cel Mare şi Iaroslav cel Înţelept. Odată cu creştinarea lui Vladimir cel Mare (secolul al X-lea), ruşii s-au creştinat, devenind unul dintre cele mai mari popoare ortodoxe. Din secolul al XIV-lea, locul Rusiei Kievene a fost luat de Marele Cnezat al Moscovei. Primul monarh care s-a încoronat ca ţar al Rusiei a fost Ivan cel Groaznic.

Ungurii, popor migrator de neam fino-ugric care a plecat din zona munţilor Ural, s-au stabilit pe teritoriul de azi, la sfârşitul secolului al IX-lea, punând bazele statului sub conducerea ducelui Arpad. Cu ajutorul secuilor, ei au cucerit treptat Transilvania. În timpul lui Ştefan cel Sfânt, la începutul secolului al XI-lea, ungurii au preluat creştinismul catolic. Sub conducerea lui Carol Robert de Anjou, Ludovic de Anjou, Sigismund de Luxemburg și Matei Corvin, Ungaria s-a afirmat ca o mare putere în zonă, implicându-se activ, începând cu secolul al XIV-lea, în organizarea cruciadelor antiotomane.

Fig. 21. Pictură reprezentându-l pe sultanul Soliman Magnificul (dreapta)

Otomanii sunt un popor de origine asiatică şi de religie musulmană, originar din zona Anatoliei. Numele l-au preluat de la Osman I, primul lor conducător, şi, totodată, fondatorul dinastiei otomane (1299). Conducătorii lor purtau titlul de sultan. După ce au cucerit teritorii în Asia, otomanii au pătruns și în Europa, prin Peninsula Balcanică, începând cu secolul al XIV-lea, unde i-au supus pe bulgari şi pe sârbi şi s-au confruntat cu românii, ungurii și polonezii. Printre cei mai importanţi sultani se numără Baiazid Fulgerul, Mahomed al II-lea Cuceritorul şi Soliman Magnificul.

Bulgarii trăiau, ca şi azi, la sud de Dunăre, în nordul Peninsulei Balcanice. Strămoşii lor au venit din Asia și i-au supus pe slavii care trăiau acolo. Bulgarii au dat numele poporului care a luat astfel naştere, prin contopirea cu slavii, însă s-au slavizat. Forma de organizare a statului bulgar era ţaratul (sau imperiu), iar conducătorului purta titlul de ţar. În secolul al IX-lea, bulgarii au preluat creştinismul ortodox şi, ulterior, au devenit o mare putere. Spre sfârşitul secolului al XIV-lea, bulgarii au fost supuşi de statul otoman.

Sârbii fac parte din ramura sudică a slavilor stabiliți în mare parte, în sud-vestul Serbiei de azi, dar şi în teritoriile învecinate. Sârbii au devenit creştin-ortodocşi în secolul al IX-lea. În secolul al XIII-lea, Serbia a devenit regat, sub conducerea lui Ştefan I („cel întâi încoronat"). În secolul al XIV-lea, a luat naștere Imperiul (Țaratul) Sârb sub conducerea lui Ştefan Duşan, însă la moartea acestuia, puterea statului a decăzut şi a sfârşit prin a fi cucerit de otomani.

EXPLORATORI CARE AU CONDUS LA IMPORTANTE DESCOPERIRI GEOGRAFICE

CÂND?	CINE?	CE?
1271-1295	Marco Polo, negustor veneţian	S-a făcut cunoscut prin relatările sale despre o călătorie în China, descrisă în lucrarea *Il milione*, care s-a bucurat de o mare popularitate.
1492-1503	Cristofor Columb, navigator genovez în slujba Spaniei	A căutat un drum pe mare, spre Asia, plecând de la teoria că pământul este sferic. A navigat spre vest, străbătând oceanul Atlantic, dar a descoperit un nou continent, denumit, ulterior, America. A făcut, în total, patru drumuri între Europa şi America.
1519-1521	Fernando Magellan, navigator portughez în slujba Spaniei	A plecat spre vest cu cinci corăbii pentru a ajunge în insulele cu mirodenii. A străbătut oceanul Atlantic, a ocolit America prin sud (strâmtoarea Magellan), a pătruns în oceanul Pacific, dar a murit în insulele Filipine într-o luptă cu localnicii (1521). În Spania a ajuns doar Juan Sebastian Elcano, cu nava „Victoria" (1522), realizându-se astfel prima **circumnavigaţie** a pământului.

CÂND?	CINE?	CE?
1675- 1678	Nicolae Milescu (sau Neculai Milescu Spătarul), diplomat român la Curtea țarului Aleksei Mihailovici al Rusiei	Apreciindu-i calitățile de cărturar și traducător, țarul l-a trimis ca sol în China. Deși Milescu nu s-a întâlnit cu împăratul acestei țări, el a relatat călătoria, descriind teritoriul Siberiei și pe cel al Mongoliei, precum și obiceiurile chinezilor.

Fig. 22. Călătoria lui Marco Polo

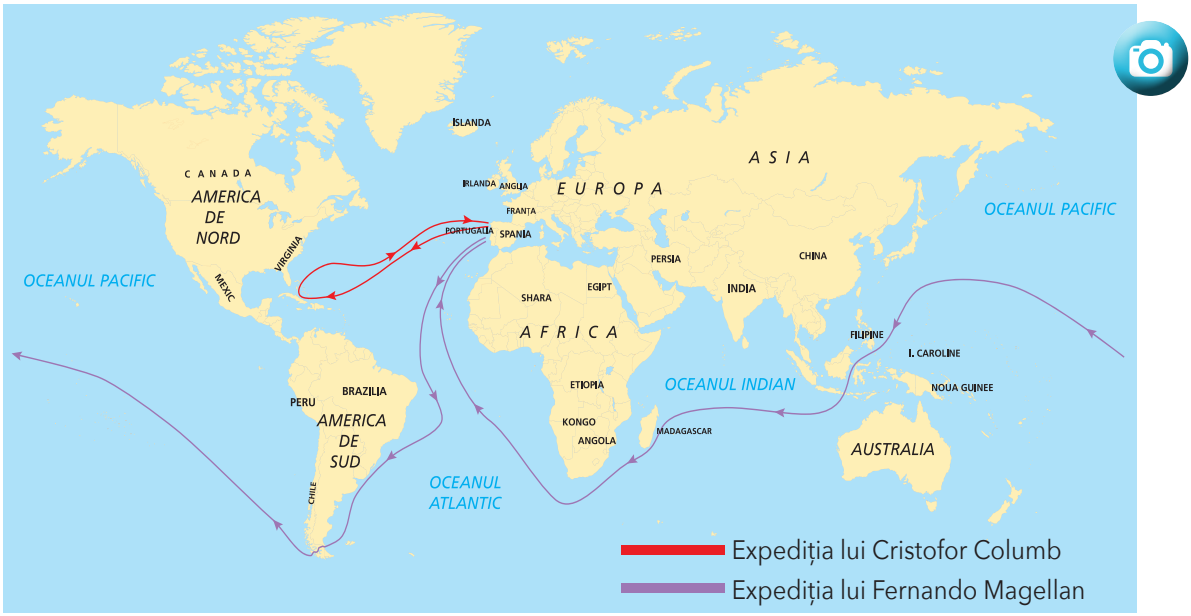

Fig. 23. Prima expediție a lui Cristofor Columb și expediția lui Fernando Magellan

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

În perioada Evului Mediu au luat naștere cele mai multe state, o parte dintre ele existând și în zilele noastre.

Statele medievale învecinate cu Țările Române au influențat istoria acestora fie prin luptele de cucerire a teritoriilor locuite de români, fie prin alianțele încheiate cu domnitorii români.

Multe dintre statele medievale întemeiate pe teritoriul Europei au dus politici de expansiune, încercând să cucerească și să domine teritoriile și populațiile din jurul lor.

Epoca Medievală a fost marcată și de răspândirea creștinismului, dezvoltarea artelor și a literaturii, dar și de descoperiri geografice și extinderea schimburilor comerciale.

Minidicționar

circumnavigație = călătorie pe mare în jurul unei insule, continent sau împrejurul lumii

CE AI REȚINUT?

• Transcrie pe caiet, apoi completează enunțurile.

a) Statele medievale care se învecinau cu Țările Române erau ... .

b) Cel mai lung război dintre Anglia și Franța a fost ... .

c) Printre cei mai importanți regi ai Ungariei s-a aflat și ... .

Fig. 24. Războiul de 100 de Ani, pictură de Charles-Philippe Larivière

CE AI ÎNȚELES?

1. Explică importanța descoperirilor geografice și a călătoriilor exploratorilor.

2. Argumentează legătura dintre politica de expansiune a unor state și conflictele armate din Evul Mediu.

CUM INTERPRETEZI?

• Alege unul dintre statele medievale prezentate în lecție. Caută mai multe informații despre acesta și completează, pe scurt, un cub realizat de tine dintr-o coală.

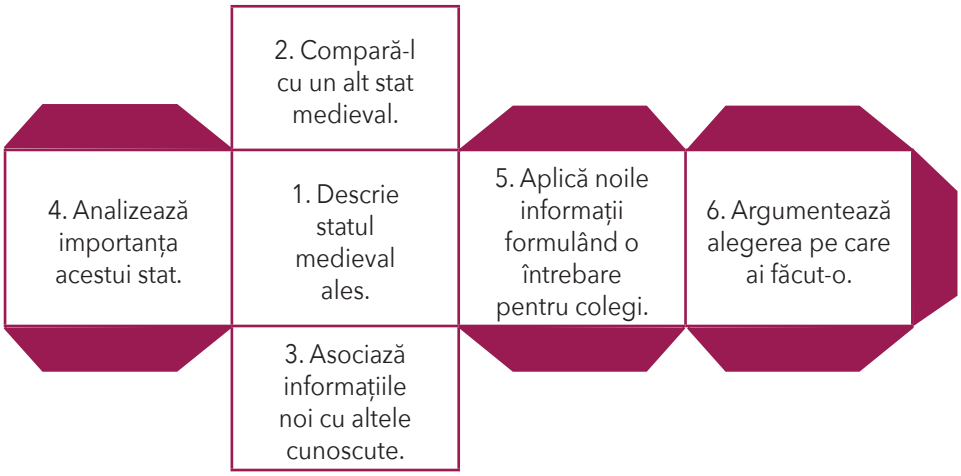

ȚĂRILE ROMÂNE ÎN EVUL MEDIU – PROIECT DE ECHIPĂ

• Alegeți unul dintre statele medievale românești despre care ați învățat și realizați un proiect, urmând pașii de mai jos.

PASUL 1 Lipiți o imagine cu harta statului respectiv.

PASUL 2 Spuneți cine a întemeiat statul ales.

PASUL 3 Menționați o sursă istorică în care se fac referiri la istoria acestui stat și dați un citat din aceasta.

PASUL 4 Enumerați câțiva conducători reprezentativi ai acestui stat și descrieți câteva lucruri pe care aceștia le-au făcut pentru poporul lor (de exemplu, lupte purtate pentru apărare, măsuri economice, înființarea de școli etc.).

PASUL 5 Numiți țările vecine statului ales și precizați în ce mod au influențat viața locuitorilor.

PASUL 6 Argumentați de ce ați ales acest stat (ce v-a plăcut cel mai mult din istoria lui și cum credeți că ar fi arătat lumea astăzi dacă acesta nu ar fi existat).

Vei fi apreciat pentru:
• respectarea pașilor; • modul de prezentare a proiectului; • încadrarea în timp.

• Completează, pe caiet, datele care lipsesc de pe hărțile de mai jos.

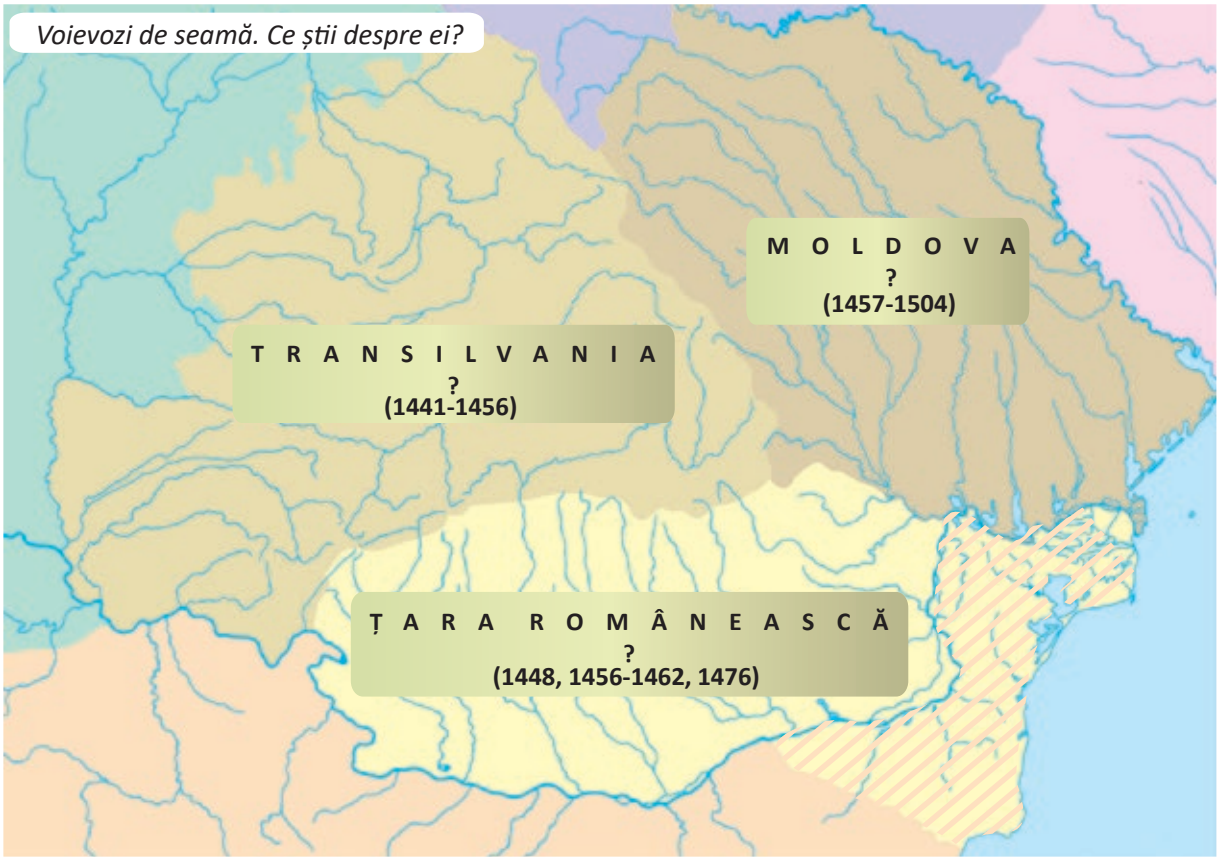

CE AI REȚINUT?

1. Realizează, pe o coală mare, o axă a timpului după modelul de mai jos, apoi plasează pe ea casetele date.

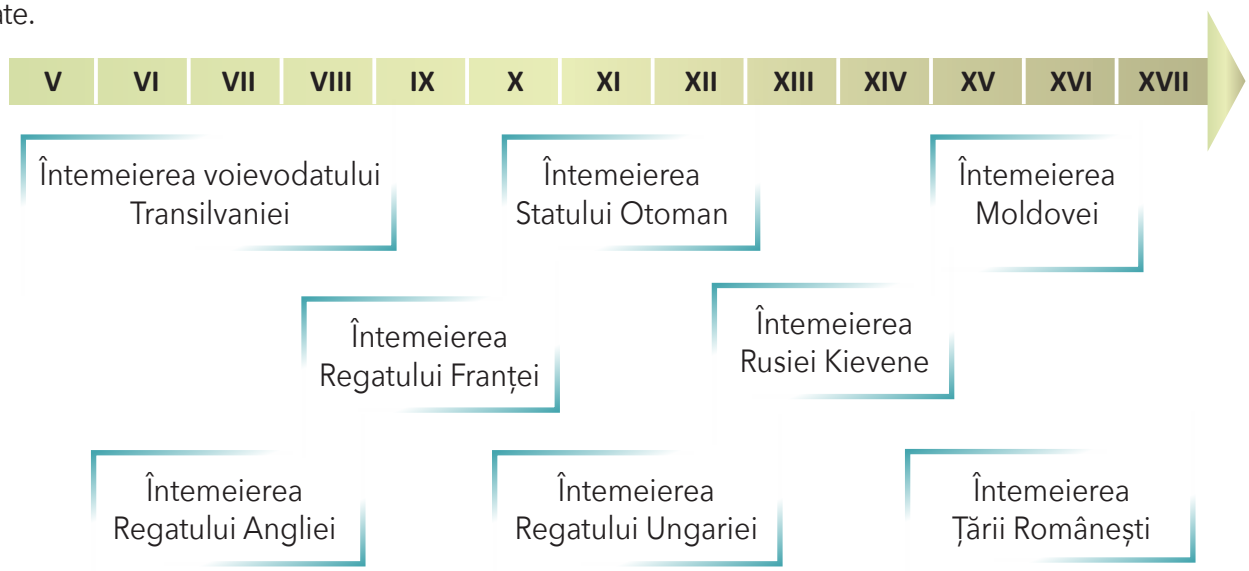

2. Numește câte un voievod al fiecărei țări române și precizează secolul în care a domnit.

3. Numește o descoperire geografică importantă și exploratorul care a făcut-o.

CE AI ÎNȚELES?

1. Analizează informațiile privind întemeierea țărilor române și domnitorii acestora, apoi spune ce legături se pot stabili între locuitorii Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești.
2. Argumentează importanța vizitei Spătarului Milescu în China.

CUM INTERPRETEZI?

1. Caracterizează unul dintre voievozii de mai jos folosind modelul alăturat.

Ștefan cel Mare
Patriot, curajos,
Luptând, organizând, iubind,
Ștefan, un domnitor sfânt
Apărător

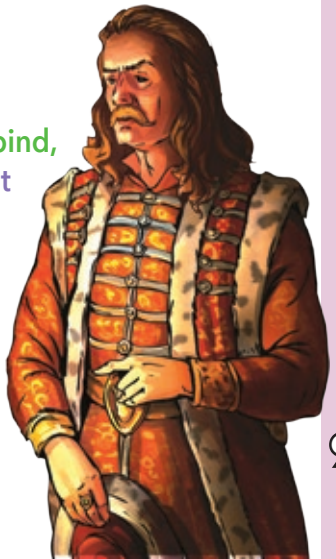

2. Cum l-a ajutat sfatul lui Daniil Sihastru pe Ștefan cel Mare?
3. Care este diferența dintre o legendă istorică și un eveniment istoric?

1. Numește primii voievozi cunoscuți din spațiul românesc (secolul al IX-lea).

2. Dă exemple de trei state medievale care au luat naștere în Europa.

3. Numește trei domnitori ai Țării Românești în ordine cronologică.

4. Notează pe caiet doar literele corespunzătoare imaginilor care prezintă ctitorii ale unor domni români.

5. Alege variantele corecte de răspuns.

a) America a fost descoperită de:

A. Marco Polo. B. Cristofor Columb. C. Fernando Magellan.

b) Unul dintre statele medievale vecine cu țările române era:

A. Regatul Ungariei. B. Regatul Angliei. C. Regatul Franței.

c) Mănăstirea Cozia este ctitoria lui:

A. Vlad Țepeș. B. Ștefan cel Mare. C. Mircea cel Bătrân.

6. Cum au influențat statele medievale vecine istoria țărilor române?

7. De ce crezi că domnia lui Ștefan cel Mare sau cea a lui Mircea cel Bătrân au fost atât de lungi?

FB	B	S
15-17	12-14	7-11

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Unitatea 6

POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (III). EPOCA MODERNĂ

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române
2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea
3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire
4. Epoca modernă – turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii

TERMENI:

- Alexandru Ioan Cuza
- Carol I
- Ferdinand I
- Unirea Principatelor Române
- Marea Unire
- Primul Război Mondial

CE VEI REUȘI?

- să stabilești relații între evenimentele istorice proprii țării noastre și cele din alte state ale lumii;
- să îți exprimi părerea asupra deciziilor unor personalități sau asupra unor evenimente istorice;
- să prezinți o personalitate istorică pe baza acțiunilor acesteia și pe baza aprecierilor istoricilor;
- să menționezi personalități istorice și eroi români care s-au jertfit pentru țara lor;
- să menționezi călători, oameni de cultură și de știință care au contribuit la modernizarea țării;
- să numești alte popoare ale lumii a căror istorie a influențat-o pe cea a românilor;
- să compari evenimente sau perioade istorice.

1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române

AFLĂM

MARTIE 1848

La vremea la care noi ne năștеam, Tudor Vladimirescu conducea Revoluția din 1821, luptând pentru libertatea națională. Acum este de datoria noastră să luptăm mai departe pentru aceleași idealuri și pentru unitatea națională. Ne aflăm de aproape douăzeci de ani sub protectoratul Rusiei și sub stăpânire otomană de mai multe secole. Gata! La luptă, români!

În Țara Românească, vă puteți baza pe ajutorul lui C.A. Rosetti, Ion Heliade Rădulescu și al lui Gheorghe Magheru, dar și pe al meu, Nicolae Bălcescu.

Eu sunt Al.I. Cuza, din Moldova. Cu mine sunt și Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, dar și Eudoxiu Hurmuzachi, din Bucovina.

Eu, Avram Iancu, alături de Alexandru Papiu Ilarian, Simion Bărnuțiu, Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian, Andrei Șaguna și Eftimie Murgu susținem revoluția în Transilvania și Banat.

MARTIE 1853

Revoluția noastră din 1848-1849 a fost înfrântă. Acum, când Rusia a pornit războiul împotriva Imperiului Otoman, mai avem o șansă la unire și libertate.

1856

Rusia a fost înfrântă de Imperiul Otoman și aliații săi, printre care Franța și Anglia. S-a semnat Tratatul de Pace de la Paris și s-a decis ca românii din principate să fie consultați dacă vor unirea, iar Rusia trebuie să retrocedeze Moldovei sudul Basarabiei.

• În 1857, românii din cele două principate au votat, în adunările ad-hoc, Unirea sub un singur conducător.

5 IANUARIE 1859

Dacă românii din Țara Românească îl vor alege tot pe Cuza, *Hora Unirii*, scrisă de mine acum trei ani, va deveni realitate.

24 IANUARIE 1859

Iată ce am înfăptuit ca domnitor al României:
- am avut un singur guvern, o singură adunare legiuitoare și o singură capitală;
- am trecut în proprietatea statului domenii și averi aparținând unor biserici și mănăstiri;
- am stabilit un impozit personal și o contribuție pentru drumuri;
- sub domnia mea, au fost fondate Universitățile din Iași și din București;
- am făcut demersurile pentru a construi prima cale ferată din România (București – Filaret – Giurgiu);
- am **reformat** justiția, armata, comerțul.

Acum, în1866, mă văd obligat să **abdic**, dar las în urmă o Românie modernă!

(1859-1866)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al celor două Principate Române a însemnat unirea acestora și formarea unui stat modern. Acest lucru a fost posibil datorită luptei permanente a revoluționarilor **pașoptiști**.

În contextul conflictelor dintre statele europene, țările române se aflau între acestea, însă **tratatele** de pace încheiate între învinși și învingători le-au oferit românilor posibilitatea de a-și decide propriul destin.

Minidicționar

a abdica = a renunța la tron

a reforma = a schimba în bine, a îmbunătăți

pașoptist = luptător în Revoluția de la 1848-1849

protectorat = formă de dependență politică a unui stat față de un alt stat

revoluție = revoltă care are ca scop schimbarea fundamentală a valorilor, a instituțiilor politice, a structurii sociale, a conducătorilor și ideologiilor unei societăți

tratat = înțelegere scrisă încheiată între două sau mai multe state prin care se stabilesc drepturile sau obligațiile semnatarilor

Fig. 1. Harta României moderne

CE AI REŢINUT?

• Alege varianta corectă de răspuns.

a) Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Principatelor Române s-a realizat în anul:

A. 1848. B. 1859. C. 1821.

b) Alexandru Ioan Cuza a fost ales ca domnitor de către românii din:

A. Moldova și Țara Românească.

B. Moldova și Transilvania.

C. Țara Românească și Transilvania.

c) Reformele lui Cuza au contribuit la:

A. renunțarea la tron. B. modernizarea României. C. stabilirea granițelor.

CE AI ÎNȚELES?

1. Fără Revoluția de la 1848–1849, crezi că ar fi fost posibilă alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al celor două principate?

2. Identifică, în istoria românilor, câteva momente în care diferiți conducători ai acestora au considerat că unirea românilor este importantă pentru lupta lor pentru libertate.

CUM INTERPRETEZI?

• Transcrie versurile *Horei Unirii*, de Vasile Alecsandri, și completează casetele cu interpretările tale.

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română, → ?

[...] Unde-i unul nu-i putere
La nevoi și la durere, → ?

Să-nvârtim hora frăției
Pe pământul României! → ?

Poetul visa la o Românie unită.

Unde-s doi puterea crește
Și dușmanul nu sporește!" → ?

Dușmanii pot fi înfrânți de un neam unit.

LECTURĂ RECOMANDATĂ

• *Moș Ion Roată și Unirea*, de Ion Creangă

2. Regele Carol I şi independenţa României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea

AFLĂM

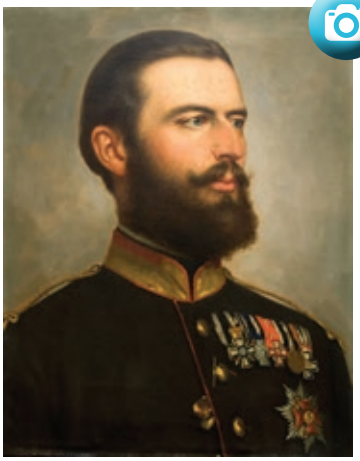

Fig. 2. Carol I de Hohenzollern (domnitor: 1866–1881, rege: 1881–1914)

După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, oamenii politici români au căutat un domnitor dintr-o familie conducătoare a unui stat european puternic. Cel care a acceptat a fost Carol de Hohenzollern Sigmaringen, din familia domnitoare a Prusiei, familie de origine germană.

Pe 10 mai 1866, Carol de Hohenzollern a depus jurământul la București, în Palatul Mitropoliei, devenind astfel domnitorul României, sub numele de Carol I.

În fața naţiunii române, tânărul domnitor a spus: „Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român", apoi și-a exprimat „devotamentul fără margini către noua mea patrie și acel neînvins respect pentru lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei. Cetățean azi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăși cu dumneavoastră soarta cea bună ca și cea rea".

În timpul domniei lui Carol I, a fost adoptată prima **Constituție** a României prin care se garantau drepturile și libertățile cetățenilor. Totodată, domnitorul a luat măsuri pentru dezvoltarea economiei, dar țara era în continuare un stat vasal față de Imperiul Otoman.

În anul 1877, Rusia a declarat război Imperiului Otoman, aceasta fiind ocazia pentru România, de a-și obține independența, dar trebuia să se alieze cu Rusia. Crezând că va învinge singură, Rusia nu a dorit o alianță cu România, însă a promis că va suporta cheltuielile datorate deplasării trupelor pe teritoriul românesc și că va respecta hotarele statului român.

Văzând că România n-a mai plătit tribut și că a permis trecerea trupelor rusești pe teritoriul său, Imperiul Otoman a înțeles că încerca să-și obțină independența și a început să bombardeze orașele românești de la Dunăre. La 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe al României, a proclamat independența de stat, dar aceasta nu a fost recunoscută de Marile Puteri.

Curând, armata rusă a fost respinsă la Plevna de Osman Pașa și, astfel, Rusia a trebuit să ceară ajutorul armatei române și lui Carol I.

Fig. 3. *Atacul de la Smârdan*, tablou de Nicolae Grigorescu

Fig. 4. Coroana de oțel a regelui Carol I

Carol I a devenit comandantul trupelor româno-ruse de la Plevna și a obținut victorii, în 1877, la Grivița și Rahova, iar Osman Pașa s-a văzut nevoit să capituleze. În anul următor, românii i-au învins pe otomani la Smârdan (fig. 3) și la Vidin. În cele din urmă, Imperiul Otoman a cerut pacea.

Marile Puteri au hotărât, la Berlin, condițiile păcii. României i-au fost retrocedate Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor, i-a fost recunoscută independența, condiționată de cedarea către Rusia a sudului Basarabiei și de acordarea drepturilor politice tuturor locuitorilor, indiferent de religia lor.

Carol I a fost încoronat rege al României la 10 mai 1881, coroana sa (fig. 4) fiind realizată din țeava unui tun otoman capturat în luptele de la Plevna.

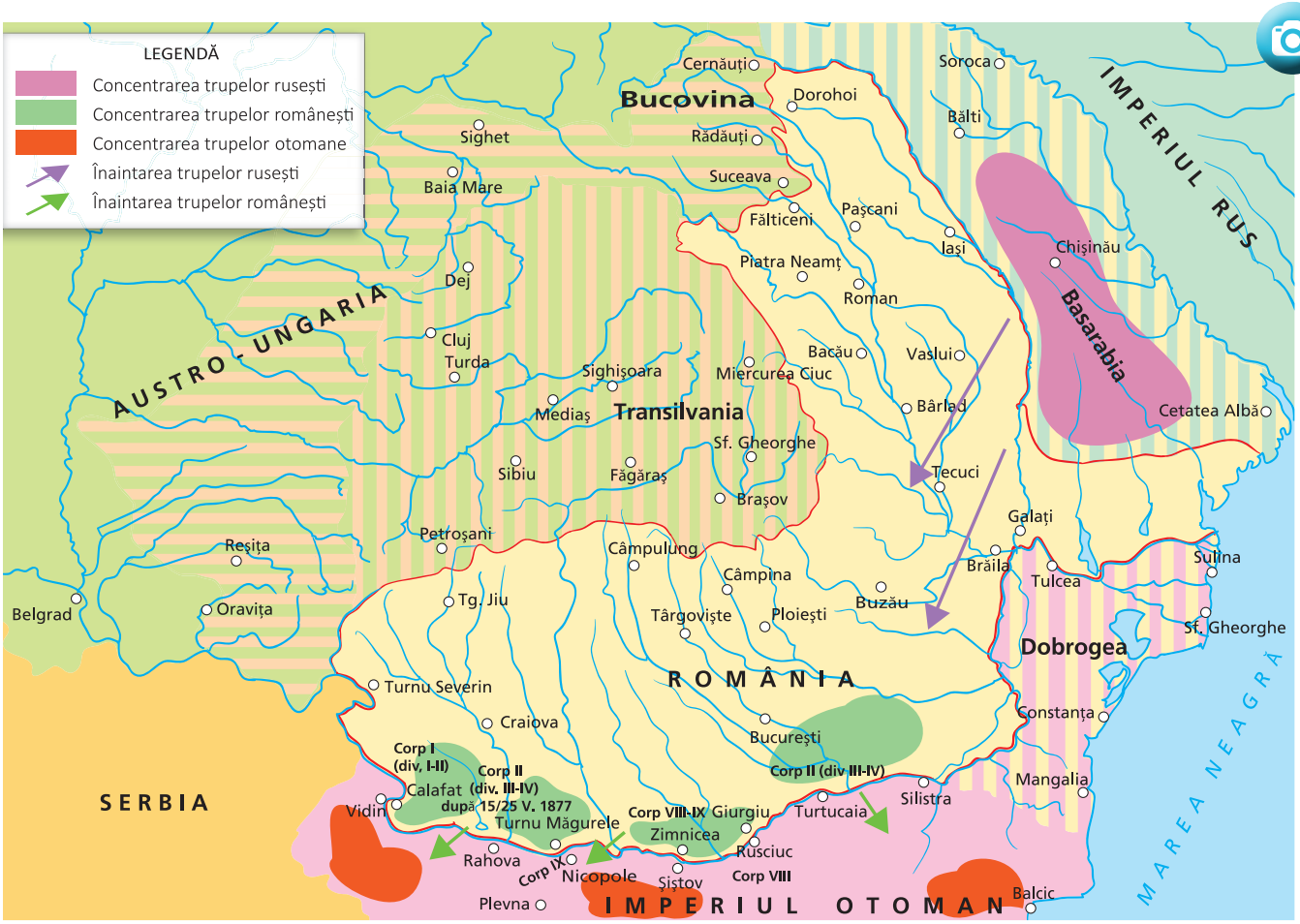

Fig. 5. Participarea României la Războiul de Independenţă

Medicul de origine franceză, Carol Davila, a organizat servicul ambulanţelor militare şi al trenurilor sanitare, contribuind astfel la salvarea a numeroase vieţi şi la îngrijirea a mii de răniţi în Războiul de Independenţă.

Carol Davila (1828-1884)

ÎNŢELEGEM

PE SCURT

Venirea la domnie a unui principe străin şi-a lăsat amprenta asupra evoluţiei poporului român. În primul an de domnie a lui Carol I s-a elaborat prima Constituţie, iar după 11 ani România şi-a proclamat independenţa. Războiul de Independenţă purtat de români a dovedit forţa acestora şi dorinţa lor de libertate. Marile Puteri au fost nevoite să recunoască toate aceste merite ale românilor. După 1878, România a intrat pe un drum nou de dezvoltare.

Fig. 6. *Cucerirea redutei Griviţa*, pictură de Henryk Dembitzky

Minidicţionar

a capitula = a depune armele

constituţie = legea fundamentală a unui stat, care stabileşte forma de organizare a acestuia, instituţiile lui, drepturile de care se bucură cetăţenii şi obligaţiile ce le revin

a proclama = a anunţa ceva în mod solemn şi oficial

stat vasal = stat dependent politic faţă de un alt stat, cu libertate limitată

AFLĂM CĂLĂTORI ŞI EXPLORATORI DIN SPAŢIUL ROMÂNESC – SECOLUL AL XIX-LEA

La începutul secolului al XIX-lea, **Alexander Csoma de Kőrös**, un explorator și filolog secui din Transilvania, a plecat, în 1819, într-o călătorie în Orient. A învăţat limba tibetană şi a trăit într-o mănăstire budistă, fiind primul european care a ajuns acolo. Până în 1834 a mai călătorit de două ori în Tibet şi a publicat un dicţionar tibetan, o gramatică a acestei limbi şi o descriere a budismului (religie din India).

Fig. 7. Alexander Csoma de Kőrös (1784-1842)

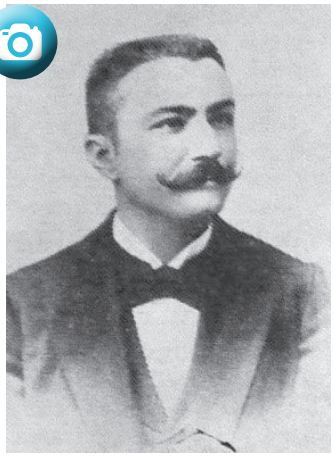

Fig. 8. Emil Racoviţă (1868-1947)

Spre sfârşitul secolului al XIX-lea, în timpul domniei lui Carol I, naturalistul şi exploratorul **Emil Racoviţă** a participat la expediţia belgiană din Antarctica la bordul vasului „Belgica" (1897-1899). Observaţiile şi materialul adunat au fost făcute publice prin intermediul a șaizeci de volume, ceea ce reprezenta o contribuţie ştiinţifică enormă la cunoaşterea vieţii din zona Antarcticii. Datorită cercetărilor şi contribuţiilor sale, a fost considerat fondatorul biospeologiei (studiul vieţii din subteran – din peşteri şi din apele de-acolo).

Un alt tip de călător a fost **Badea Cârţan**. Deşi era doar un cioban, şi-a dedicat întreaga viaţă luptei pentru unirea Transilvaniei cu România. Iubea cărţile, în special pe cele de istorie, şi trecea deseori munţii ca să ducă, în traistă, cărţi româneşti pentru românii din Transilvania. A vrut să vadă cu ochii lui Columna lui Traian şi a parcurs, pe jos, drumul până la Roma (1896). Când a ajuns, era seară şi s-a culcat lângă Columnă. A doua zi, oamenii au fost uluiţi să-l vadă pe românul care arăta la fel ca dacii sculptaţi pe monument. „Un dac a coborât de pe Columnă..." au scris ziarele şi toată lumea din oraş a vrut să ştie mai multe despre el.

Fig. 9. Badea Cârţan (1849-1911)

Fig. 10. Drumul lui Badea Cârţan la Roma

CE AI REȚINUT?

1. Realizează oral corespondența între casete.

I. Domnia lui Carol I	A. 10 mai 1881
II. Războiul de Independență	B. 1866–1914
III. Încoronarea regelui Carol I	C. 1877–1878

2. Răspunde la întrebări.
a) Cărui stat i-a fost vasală România până în 1877?
b) Cine a luptat alături de români împotriva otomanilor?
c) Ce teritoriu a pierdut România în urma Războiului de Independență?

CE AI ÎNȚELES?

1. De ce crezi că domnitorul Carol I a încercat să încheie o alianță cu Rusia împotriva otomanilor?
2. Ce au dovedit ostașii români prin victoriile de la Grivița, Rahova, Plevna, Vidin și Smârdan?
3. Care crezi că ar fi fost consecințele pentru România dacă ar fi pierdut războiul în fața otomanilor?

CUM INTERPRETEZI?

- Explică, prin cuvintele tale, afirmația lui Carol I de la încoronarea ca domnitor:

„Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român."

Portofoliu

- Realizează o fișă de prezentare a regelui Carol I, folosind modelul de mai jos.

Despre rege, ca om

Momente importante de la alegerea ca domnitor până la sfârșitul domniei

Lucruri importante făcute pentru România

3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire

AFLĂM

• Observă harta Europei, așa cum arăta ea la începutul secolului XX.

Fig. 11. Harta Europei la începutul secolului XX

Încă de la începutul secolului XX, Europa stătea pe un butoi de pulbere. În anii 1912 şi 1913 au avut loc două războaie balcanice care au produs schimbări de graniţe şi regrupări de state. Participantă în cel de-al doilea război balcanic, România a obţinut sudul Dobrogei (Cadrilaterul) de la Bulgaria, în 1913.

În 1914, Austro-Ungaria a declarat război Serbiei, iar Europa s-a împărțit în două tabere: Germania și Austro-Ungaria (formând alianța **Puterile Centrale**, la care s-au alăturat mai târziu și Imperiul Otoman, și Bulgaria), iar în ajutorul Serbiei a venit **Antanta** (o alianță formată din Anglia, Franța și Rusia, ulterior adăugându-se și alte state). Principala cauză a războiului a fost dorința marilor puteri de a-și reîmpărți lumea, însă unele state au intrat în război din alte motive: pentru că li s-a declarat război (Serbia), pentru a-și apăra neutralitatea (Belgia) sau pentru a-și întregi teritoriul (România).

În anul izbucnirii Primului Război Mondial, Ferdinand I, nepotul lui Carol I, a devenit rege al României. Acesta a semnat, în 1916, alianța cu Antanta și trupele române au atacat Austro-Ungaria, înaintând spre Transilvania. În 1917, armatele române au obținut victorii strălucite la Mărăști, Mărășești și Oituz.

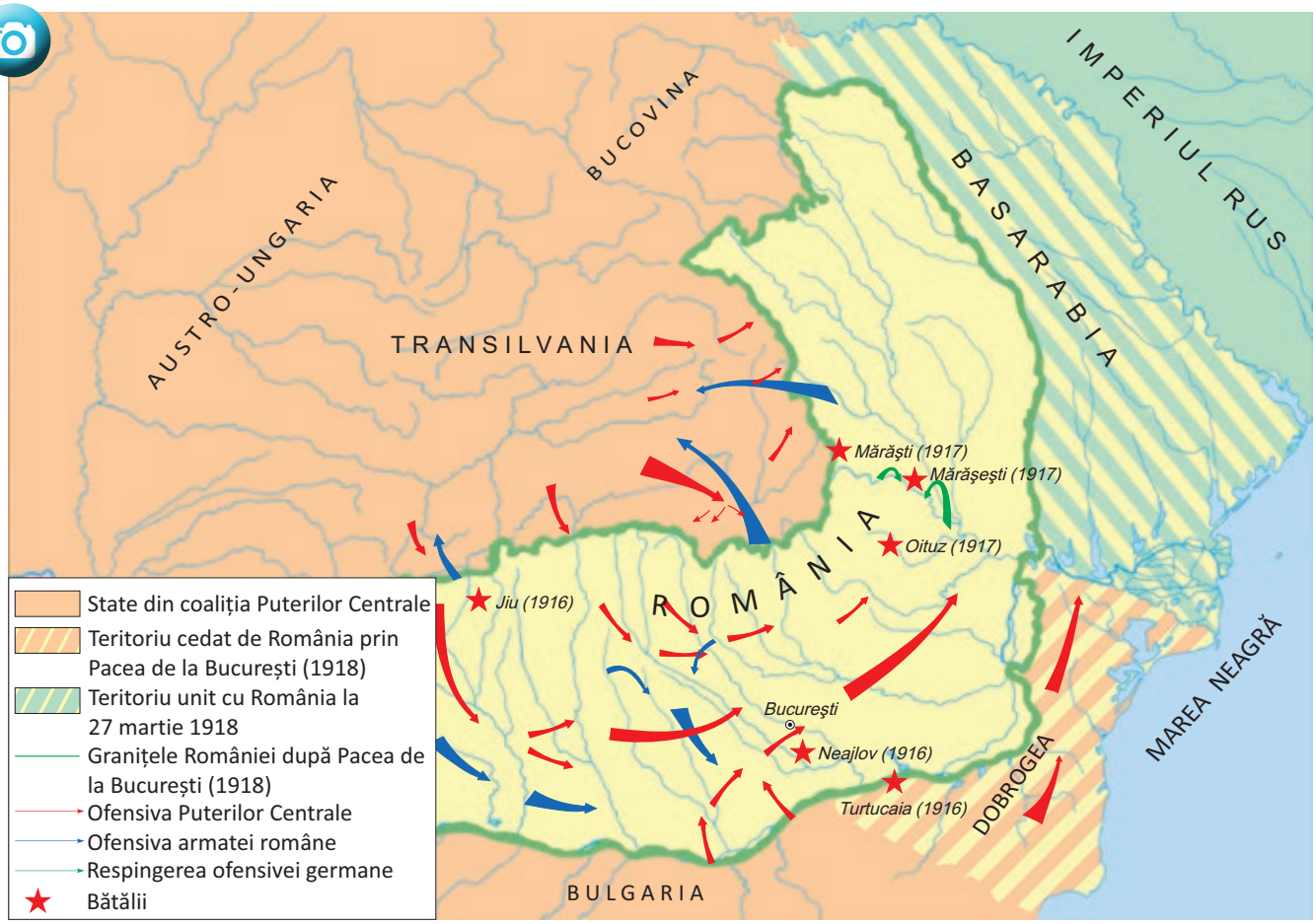

Fig. 12. România în timpul Primului Război Mondial

Ca urmare a deciziei Rusiei de a încheia pace cu Puterile Centrale, ţara noastră a fost nevoită să accepte şi ea un tratat în condiţii foarte grele. Dar regele Ferdinand I nu a semnat pacea şi, când, în toamna anului 1918, Antanta a obţinut numeroase victorii, România a reintrat în război. Astfel, Antanta a înfrânt Puterile Centrale şi războiul a luat sfârşit. În urma acestuia, s-a organizat Conferinţa de Pace de la Paris (1919-1920) care a recunoscut statului român întregirea teritoriului prin proclamarea unirii cu România a Basarabiei (27 martie 1918), a Bucovinei (28 noiembrie 1918) şi a Transilvaniei (1 decembrie 1918).

Fig. 13. Regele Ferdinand I (1914–1927)

Fig. 14. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918)

Fig. 15. Încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria (15 octombrie 1922, Alba Iulia)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

În contextul european al luptei pentru supremație, România s-a alăturat Antantei, alianță formată de Anglia, Franța și Rusia și a participat la Primul Război Mondial urmărind reîntregirea teritoriului ei. În anul 1918, românii din Basarabia, Bucovina şi Transilvania au hotărât să se alăture României, punând bazele **statului naţional unitar român**.

Conferinţa de Pace de la Paris a recunoscut drepturile României asupra acestor teritorii.

Regele Ferdinand I a condus România în timpul Primului Război Mondial şi a avut un rol important în formarea României Mari.

AFLĂM EROI AI PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Regele Ferdinand I a condus România în timpul Primului Război Mondial, alegând să lupte alături de Antanta împotriva Puterilor Centrale din care făcea parte Germania. Ca urmare, împăratul Wilhelm al II-lea l-a exclus din Casa Regală de Hohenzollern. La sfârşitul războiului, s-a încheiat şi procesul de realizare a statului naţional-unitar. La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand I s-a încoronat ca rege al României Mari cu coroana de oţel a lui Carol I.

Fig. 16. Regina Maria a României

Regina Maria (fig. 16), soţia regelui Ferdinand I, a susţinut apărarea intereselor României şi a contribuit la întărirea legăturilor dintre ţara noastră şi Marea Britanie. În timpul Primului Război Mondial, a sprijinit alianța cu Antanta pentru realizarea statului național unitar român. În perioada refugiului din Moldova, l-a însoţit pe rege şi a activat ca soră de caritate în spitalele militare, fiind numită de popor „mama răniţilor".

Luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz, din 1917, au fost conduse de generalii Eremia Grigorescu și Alexandru Averescu. În lupta de la Mărășești și-a pierdut viața și eroina de la Jiu, Ecaterina Teodoroiu.

Tot în luptele de la Mărăşeşti şi-a dat viaţa şi Măriuca Zaharia, o fetiţă de 12 ani care a ajutat soldaţii români să observe inamicul. A fost îngropată în Mausoleul de la Mărăşeşti (fig. 17) în care se odihnesc și alți eroi din Primul Război Mondial.

Fig. 17. Mausoleul de la Mărășești

Minidicționar

mausoleu = monument funerar de proporții mari, ridicat în memoria unui om ilustru, a unor eroi

naţiune = comunitate umană caracterizată prin unitatea de teritoriu, conștiința identității istorice și culturale și, în general, prin unitate de limbă și religie

neutralitate = stare caracterizată de neamestecul unui stat în conflictul dintre alte state

stat naţional = stat care are între graniţele sale o naţiune sau o naţiune majoritară

stat unitar = stat în care există o singură putere politică la nivel central și local

CE AI REȚINUT?

Fig. 18. Vizita reginei Maria pe front

1. Răspunde la întrebări.

a) Alături de ce state europene a intrat România în Primul Război Mondial?

b) În ce an a intrat țara noastră în război?

c) Ce rege se afla la conducerea României în această perioadă?

2. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le.

a) Primul Război Mondial a fost declanșat de ..., care a atacat Serbia.

b) Anglia, Franța și Rusia au format alianța numită ... .

c) Armata română a obținut în 1917 victorii importante la ..., ... și ... .

CE AI ÎNȚELES?

1. Între ce ani s-a desfășurat Primul Război Mondial?
2. De ce regele Ferdinand I s-a încoronat a doua oară la Alba Iulia?
3. Ce teritorii care au întregit România au fost recunoscute prin Pacea de la Paris?

CUM INTERPRETEZI?

- Realizează pe caiet o imagine asemănătoare celei de mai jos și completează „boabele de struguri" cu informații legate de participarea României la Primul Război Mondial.

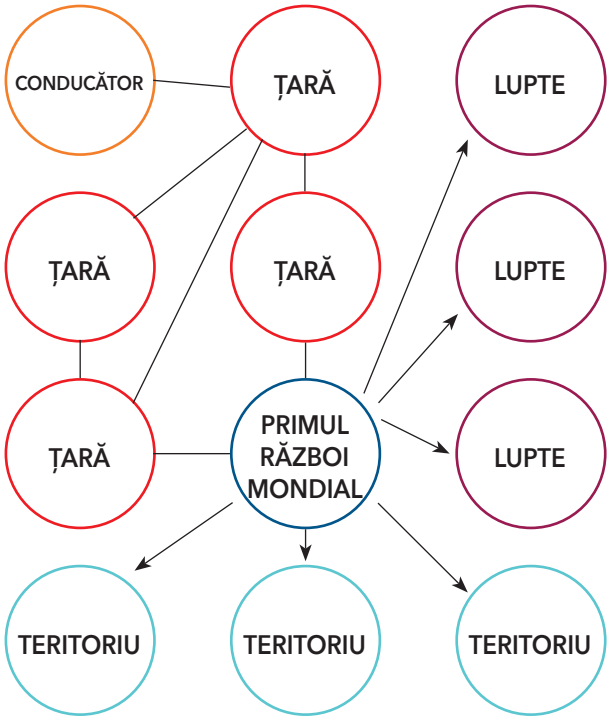

Portofoliu

Caută, în diferite surse, informații despre Ecaterina Teodoroiu și realizează o fișă de prezentare a acestei eroine. Ține cont de sugestiile de mai jos:

- Cum a ajuns pe front?
- Cum a ajuns sublocotenent?
- Cum îi este cinstită memoria?
- Ce texte literare vorbesc despre ea?

Fig. 19. Casa memorială „Ecaterina Teodoroiu"

4. Epoca modernă în lume – turcii, ungurii, germanii, ruşii, sârbii, bulgarii. Călători şi exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea

AFLĂM

În urma războaielor purtate cu statele vecine, Prusia a unit statele germane sub conducerea regelui Wilhelm I. Biruitor în războiul cu Franţa (1870-1871), acesta s-a încoronat ca împărat al Germaniei. În 1867 a luat naştere Austro-Ungaria (un stat cu două capitale, două guverne, dar cu un singur conducător). Bucovina era condusă de la Viena, iar Transilvania, de la Budapesta.

Fig. 20. Europa la mijlocul secolului al XIX-lea

În perioada secolelor XVI-XX, Europa s-a confruntat cu o serie de schimbări din punct de vedere politic şi militar.

În secolul al XVII-lea, puterea militară a Imperiului Otoman a scăzut, ajungând să piardă teritorii în favoarea Imperiului Habsburgic. Ca să nu piardă controlul asupra principatelor române, Imperiul Otoman le-a impus acestora, începând cu secolul al XVIII-lea, domnitori fanarioţi (boieri greci din cartierul Fanar al Constantinopolului).

Fig. 21. Războiul Crimeei (1853–1856)

Rusia şi Imperiul Habsburgic au ajuns să rivalizeze pentru teritoriile Imperiului Otoman şi astfel a luat naştere, în estul Europei, Problema Orientală, care a afectat Principatele Române transformate în câmpul de luptă al celor trei puteri. Banatul şi Bucovina au intrat sub dominaţie habsburgică, iar Basarabia sub cea rusă.

În secolul al XIX-lea, Rusia a atacat Imperiul Otoman în ceea ce s-a numit Războiul Crimeei (1853–1856). A fost însă înfrântă de o coaliție formată din Anglia, Franța și Piemont (un stat italian), care s-a alăturat Imperiului Otoman în încercarea de a împiedica expansiunea Rusiei. Înfrângerea acesteia a făcut posibilă unirea Principatelor Române prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, popoarele din zona Balcanilor au început să lupte pentru eliberarea de sub dominația otomanilor, însă revoltele lor au fost înăbușite de Imperiul Otoman. Atunci, Rusia a intervenit motivând că dorește să-i ajute pe slavii din Balcani. România, Serbia și Muntenegru s-au alăturat Rusiei, iar victoria în fața otomanilor a făcut posibilă recunoașterea independenței celor trei state aliate Rusiei (iunie-iulie 1878).

Fig. 22. Trecerea Dunării de către armata română în 1877

Fig. 23. Wilhelm al II-lea, împărat al Germaniei (1888-1918)

De teama expansiunii Rusiei, Austro-Ungaria și Germania s-au aliat formând Puterile Centrale, în timp ce Anglia, Franța și Rusia au format o altă alianță, Antanta, pentru a se opune Germaniei care urmărea să devină principala putere din Europa. În 1914 a început Primul Război Mondial în care cele două alianțe s-au confruntat.

În primăvara lui 1917, țarul Nicolae al II-lea (ultimul din dinastia Romanov) a fost obligat să abdice. Rusia a continuat războiul, cu toate că populația nu mai dorea acest lucru. În toamna aceluiași an, comuniștii conduși de Vladimir Ilici Lenin au preluat puterea, promițând ieșirea Rusiei din război.

În Rusia s-a instaurat **regimul comunist**, devenind URSS (Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice), care se va menține până în 1991 și care va afecta întreaga lume în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Înfrângerea Puterilor Centrale în Primul Război Mondial a dus la împărțirea Austro-Ungariei în două state – Austria și Ungaria –, dar și la dezmembrarea Imperiului Otoman în Republica Turcia și statele arabe. Împăratul Wilhelm al II-lea al Germaniei a fost silit să abdice.

Fig. 24. Țarul Nicolae al II-lea (1894–1917)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Dorința de expansiune a unor imperii sau state europene a dus la desfășurarea multor războaie. Pe de-o parte, erau cei care doreau să cucerească, pe de alta, cei care trebuiau să se apere.

Căutând să se împiedice unii pe alții în stăpânirea mai multor teritorii și în încercarea de a deveni mari puteri, conducătorii acestor state au încheiat alianțe, cărora li s-au alăturat statele mai mici.

În acest context, românii au reușit să se facă auziți, lucru care a făcut posibile unirea Principatelor Române din 1859, câștigarea și recunoașterea independenței în 1877–1878, precum și formarea statului național unitar român, în 1918.

Fig. 25. *Unirea Principatelor Române*, pictură de Theodor Aman

Minidicționar

Imperiul Habsburgic = stat din Europa format în jurul Austriei, care era condus de împărați din dinastia Habsburg

regim comunist = regim politic al unui stat caracterizat prin existenţa unui singur partid (comunist), prin încălcarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor şi care susţinea desfiinţarea proprietăţii private şi că muncitorii trebuie să preia puterea în stat prin forţă.

AFLĂM CĂLĂTORI ŞI EXPLORATORI DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

Fig. 26. Roald Amundsen (1872–1928)

Roald Amundsen (fig. 26), de origine norvegiană, a fost unul dintre cei mai renumiți exploratori ai ținuturilor polare. El a descoperit calea maritimă care face trecerea din oceanul Atlantic în oceanul Pacific, prin Arhipelagul Arctic Canadian (grup de insule apropiate dintr-o mare sau dintr-un ocean). A fost primul care a ajuns la Polul Sud (14 decembrie 1911). A zburat deasupra Polului Nord cu dirijabilul „Norge" (balon cu mijloace proprii de deplasare și de orientare), la 11 mai 1926. Doi ani mai târziu, Roald Amundsen a dispărut în regiunea Polului Nord, încercând să salveze echipajul altui dirijabil.

Constantin Dumbravă a fost un naturalist, glaciolog (specialist în studiul gheţarilor) și cercetător polar român. Este considerat unul dintre cei mai valoroși naturaliști români. El a participat la expediţia românească din Groenlanda (1927-1928), coordonată de Societatea de Geografie a Franței și de Societatea Regală Belgiană de Geografie. A străbătut o zonă vastă şi a cunoscut în amănunt viaţa eschimoşilor, publicând, la întoarcere, valoroase lucrări cu observaţiile sale.

Fig. 27. Timbru poştal comemorativ cu exploratorul român Constantin Dumbravă (1898-1935)

Acestor bravi exploratori li s-au adăugat mulţi alţii, dornici să contribuie la cunoaşterea în detaliu a planetei noastre.

CE AI REȚINUT?

1. Răspunde la întrebări.

a) Cum au ajuns domnii fanarioți să conducă țările române?

b) Care au fost cauzele atâtor războaie?

c) În ce alianță și-a câștigat România independența?

2. Identifică, în textul lecției, trei momente importante din istoria României care au avut loc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea.

3. Numește contribuțiile exploratorilor Roald Amundsen și Constantin Dumbravă.

CE AI ÎNȚELES?

• Ordonează următoarele casete pe caiet, așezându-le într-un lanț al evenimentelor, ținând cont de cauze și efecte.

trasarea unor noi granițe ale statelor	dorința de apărare	război
dorința de expansiune	tratate de pace	împiedicarea expansiunii altor state

CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

• Realizează pe o coală schema de mai jos și completeaz-o cu informații legate de Epoca modernă în lume.

			← trei cuvinte care definesc această perioadă
		←	două informații pe care le-ai aflat și pe care dorești să le studiezi mai mult
	←		o deprindere pe care ai exersat-o sau ți-ai format-o în această lecție

Epoca modernă a însemnat:

- lupta pentru putere
- creșterea puterii unor state și scăderea puterii altora
- alianțe
- războaie încheiate cu tratate de pace
- modificarea granițelor mai multor state
- independența unor state mai mici
- formarea statului național unitar român

- dezvoltarea economiei
- descoperiri geografice, științifice și tehnologice
- înființarea de școli
- dezvoltarea culturii (literatură, artă și altele)

• Pentru a înțelege mai bine evenimentele din această perioadă, realizează un jurnal după modelul de mai jos.

Exemplu:

Luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz, din 1917, au fost conduse de generalii Eremia Grigorescu și Alexandru Averescu.

În lupta de la Mărășești și-a pierdut viața Ecaterina Teodoroiu, eroina de la Jiu.

Generalul Eremia Grigorescu (1863-1919)

Sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu (1894-1917)

Generalul Alexandru Averescu (1859-1938)

• În coloana din stânga scrii un text (din manual sau dintr-o altă sursă) referitor la unul dintre evenimentele istorice pe care le-ai studiat și care te-a impresionat.
• În coloana din dreapta notezi răspunsul la una sau la mai multe dintre întrebările de mai jos.

- De ce ai ales acest eveniment?
- La ce te-a făcut să te gândești?
- Ce întrebări ai în legătură cu respectivul eveniment?

CE AI REȚINUT?

• Alege oral variantele corecte de răspuns.

a) Primul eveniment din Epoca modernă care a schimbat istoria românilor a fost:

A. câștigarea independenței.
B. dubla alegere a lui Cuza.
C. formarea statului național unitar român.

b) Românii au participat la Războiul de Independență împotriva:

A. rușilor. B. ungurilor. C. otomanilor.

c) În timpul Primului Război Mondial, România era condusă de:

A. Ferdinand I. B. Alexandru Ioan Cuza. C. Carol I.

CE AI ÎNȚELES?

1. De ce crezi că puterile străine (otomanii, austro-ungarii, rușii) se luptau pentru teritoriul țării noastre?
2. Scrie cel puțin un argument care să susțină deciziile conducătorilor noștri de a se alia cu unele dintre marile puteri europene.
3. Povestește, pe scurt, cum a parcurs România Epoca modernă.
4. Alege cel puțin trei evenimente din istoria Europei din Epoca modernă care au influențat istoria țării noastre și așază-le într-un lanț al evenimentelor.

CUM INTERPRETEZI?

• Copiază următorul rebus pe o foaie de matematică, documentează-te în legătură cu fiecare cuvânt prezentat și scrie definiții istorice potrivite.

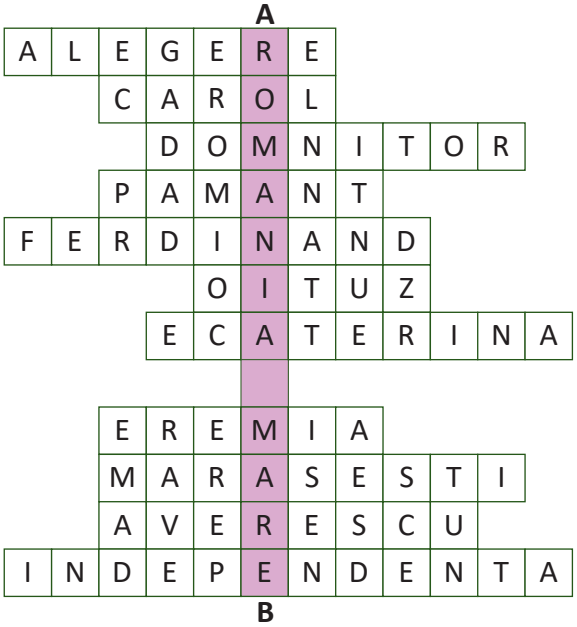

EROII ROMÂNIEI DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL – PROIECT DE ECHIPĂ

PASUL 1 Căutați informații despre cum era organizată armata română și ce dotări avea.

PASUL 2 Căutați imagini reprezentative pentru Primul Război Mondial și imprimați-le pe hârtie.

PASUL 3 Realizați, pe o hartă a României, traseele pe care s-au deplasat trupele armatei române și desenați steguleț tricolore în locurile în care s-au dus lupte importante.

PASUL 4 Alegeți unul dintre eroii de mai jos și prezentați cât mai multe informații despre acesta.

Generalul Eremia Grigorescu

Sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu

Generalul Alexandru Averescu

Generalul Constantin Prezan

Generalul Stan Poetaș

Generalul Ion Dragalina

PASUL 5 Aranjați toate imaginile și textele pe o coală mare de carton sau într-un dosar, apoi prezentați-l în fața colegilor.

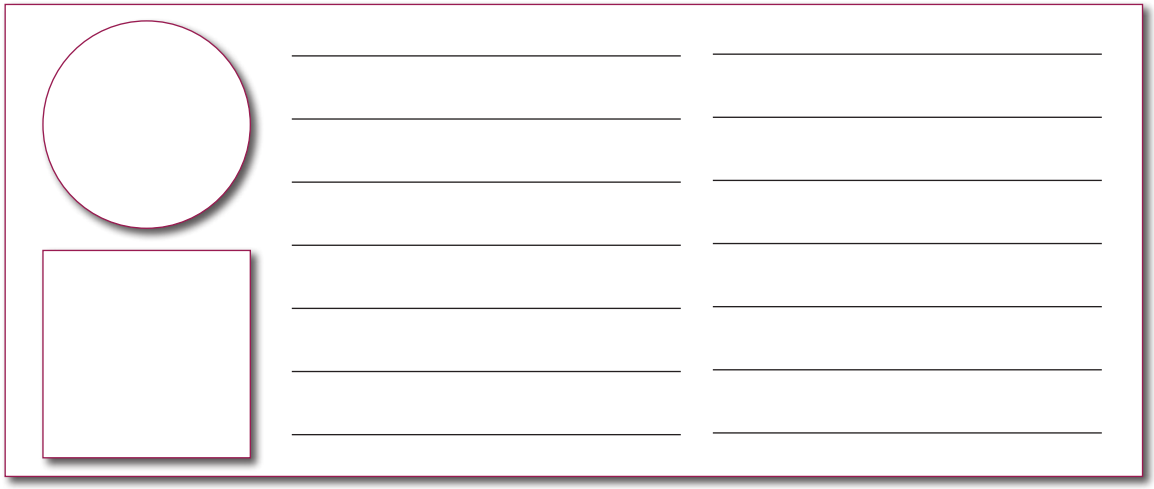

Vei fi apreciat pentru:
• respectarea pașilor; • modul de prezentare a proiectului; • încadrarea în timp.

1. Stabilește corespondența între coloane, scriind propoziții pe caiet.

Formarea României Mari	1859
Independența	1918
Unirea Principatelor Române	1877–1878
	1914

2. Numește un om politic implicat în Revoluția din 1848 și evenimentele de la 1859.

3. Notează pe caiet literele corespunzătoare conducătorilor României în Epoca modernă.

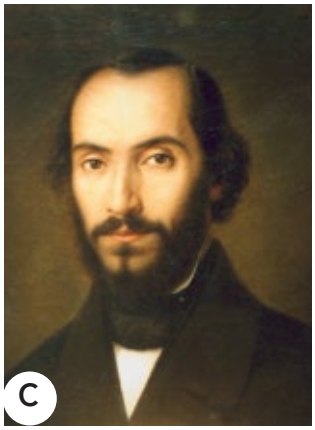

4. Dă exemplu de trei bătălii la care au participat trupele române în Primul Război Mondial.

5. Scrie un avantaj pe care l-a obținut România după:
   a) războiul din 1877–1878;
   b) războiul din 1914–1918.

6. Cu cine s-a aliat România în Primul Război Mondial?

7. Ce importanță a avut explorarea ținuturilor polare pentru Epoca modernă?

FB	B	S
12-14	10-11	7-9

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Unitatea 7

ROMÂNIA LA CUMPĂNA DINTRE MILENII. EPOCA CONTEMPORANĂ

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial
2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989

TERMENI:

- Revoluția din Decembrie
- Al Doilea Război Mondial
- perioadă interbelică
- democrație
- comunism

CE VEI REUȘI?

- să analizezi situația economică a poporului român în diverse epoci;
- să identifici progresele societății românești în Epoca contemporană;
- să numești conducătorii României contemporane;
- să identifici părțile pozitive și pe cele negative ale diferitelor perioade din istoria contemporană a României.

1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial

AFLĂM

• Regele Ferdinand I și-a ținut promisiunile.

• Bărbații puteau vota de la 21 de ani.

• A apărut Constituția democratică, în 1923.

• Țăranii au fost împroprietăriți.

• În 1929 (la doi ani de la moartea regelui Ferdinand I), lumea s-a confruntat cu Marea criză economică. Prețurile produselor au scăzut foarte mult, iar producătorii câștigau din ce în ce mai puțin.

• Acest lucru a atras după sine scăderea tuturor veniturilor, iar oamenii nu mai aveau bani să-și cumpere cele necesare. Criza economică a durat până în 1933.

Imediat după Primul Război Mondial, România a devenit membră a Ligii Naţiunilor, organizaţie internaţională care avea drept scop apărarea păcii, şi a încheiat alianţe cu majoritatea statelor vecine.

În 1927, după moartea regelui Ferdinand I, pe tronul României a urcat Mihai I, nepotul acestuia, care avea numai 6 ani. Carol, tatăl lui, renunţase în urmă cu un an la moştenirea tronului, dar, în 1930, a revenit în ţară preluând conducerea sub numele de Carol al II-lea. Acesta a domnit zece ani, timp în care omenirea s-a apropiat cu paşi repezi de un nou război mondial.

Adolf Hitler, cancelarul Germaniei, s-a înţeles cu Benito Mussolini, prim-ministrul Italiei, şi cu împăratul Hirohito al Japoniei şi, astfel, s-a încheiat o alianţă, numită Axa Roma-Berlin-Tokio. Aceste state erau nemulţumite de prevederile Conferinţei de Pace de la Paris (1919-1920) şi doreau o reîmpărţire a lumii care să le satisfacă pretenţiile teritoriale. Cele trei puteri au ocupat, prin forţă, teritorii de pe trei continente.

Pentru a se asigura de neutralitatea URSS, stat cu regim comunist aflat sub conducerea lui Iosif Vissarionovici Stalin, Germania a încheiat o înțelegere cu aceasta, prin care îşi garantau că nu se vor ataca reciproc, urmând să-şi împartă teritoriile din Europa de Est.

Al Doilea Război Mondial a început în septembrie 1939, când Germania a atacat Polonia, iar Marea Britanie şi Franța au declarat război Germaniei. În anul 1940, România a fost nevoită să cedeze teritorii statelor vecine. Basarabia și nordul Bucovinei au fost cedate URSS, nord-vestul Transilvaniei a fost cedat Ungariei, iar Cadrilaterul (sudul Dobrogei) a fost înapoiat Bulgariei.

Prim-ministrul României, generalul Ion Antonescu, l-a obligat pe Carol al II-lea să abdice, tronul revenindu-i din nou regelui Mihai I. Pentru a recupera teritoriile cedate URSS, Antonescu s-a aliat cu Germania. Curând, Armata Roşie a început să-şi învingă inamicii şi s-a apropiat de România. De teama comunismului, Antonescu a refuzat să încheie pacea cu URSS, iar regele Mihai I, din dorinţa de a proteja România de alte pierderi, a ordonat arestarea acestuia la 23 august 1944. Astfel, România a întors armele împotriva Germaniei și aliaților ei, luptând până la capitularea acesteia. În 1947, prin Tratatul de Pace de la Paris, nord-vestul Transilvaniei a fost oficial restituită României.

Fig. 1. Monarhii României după Primul Război Mondial

Ferdinand I (1914-1927)	• 1919 – România devine membră a Societăţii (Ligii) Naţiunilor • 1921 – România încheie alianţă cu Cehoslovacia şi Iugoslavia, formând Mica Înţelegere
Carol al II-lea (1930-1940)	• 1933 – Adolf Hitler devine cancelar al Germaniei • 1934 – România semnează alianţa cu Iugoslavia, Grecia şi Turcia, numită Înţelegerea Balcanică • 1936-1937 – se formează Axa Roma-Berlin-Tokio (alianță politico-militară între Italia, Germania și Japonia) • 1 septembrie 1939 – Germania atacă Polonia (începe al Doilea Război Mondial)
	• 1940 – România cedează statelor vecine: Basarabia şi nordul Bucovinei (URSS), nord-vestul Transilvaniei (Ungariei) şi Cadrilaterul (Bulgariei)
	• 6 septembrie 1940 – generalul Ion Antonescu, prim-ministrul României, îi cere lui Carol al II-lea să abdice. Mihai I devine din nou rege.
Mihai I (1940-1947)	• 22 iunie 1941-23 august 1944 – România participă la cel de-al Doilea Război Mondial, de partea Axei, sub conducerea prim-ministrului, mareşalul Ion Antonescu • 23 august 1944-9 mai 1945 – România este aliată cu Naţiunile Unite (URSS, SUA, Marea Britanie)
	• în România se instaurează regimul comunist • 1947 – România semnează Tratatul de Pace de la Paris (nord-vestul Transilvaniei este înapoiat României) • 30 decembrie 1947 – regele Mihai I este silit să abdice de către noua putere, comunistă

• În urma celui de-al Doilea Război Mondial, România a recuperat nord-vestul Transilvaniei, dar a pierdut Basarabia, nordul Bucovinei și Cadrilaterul.

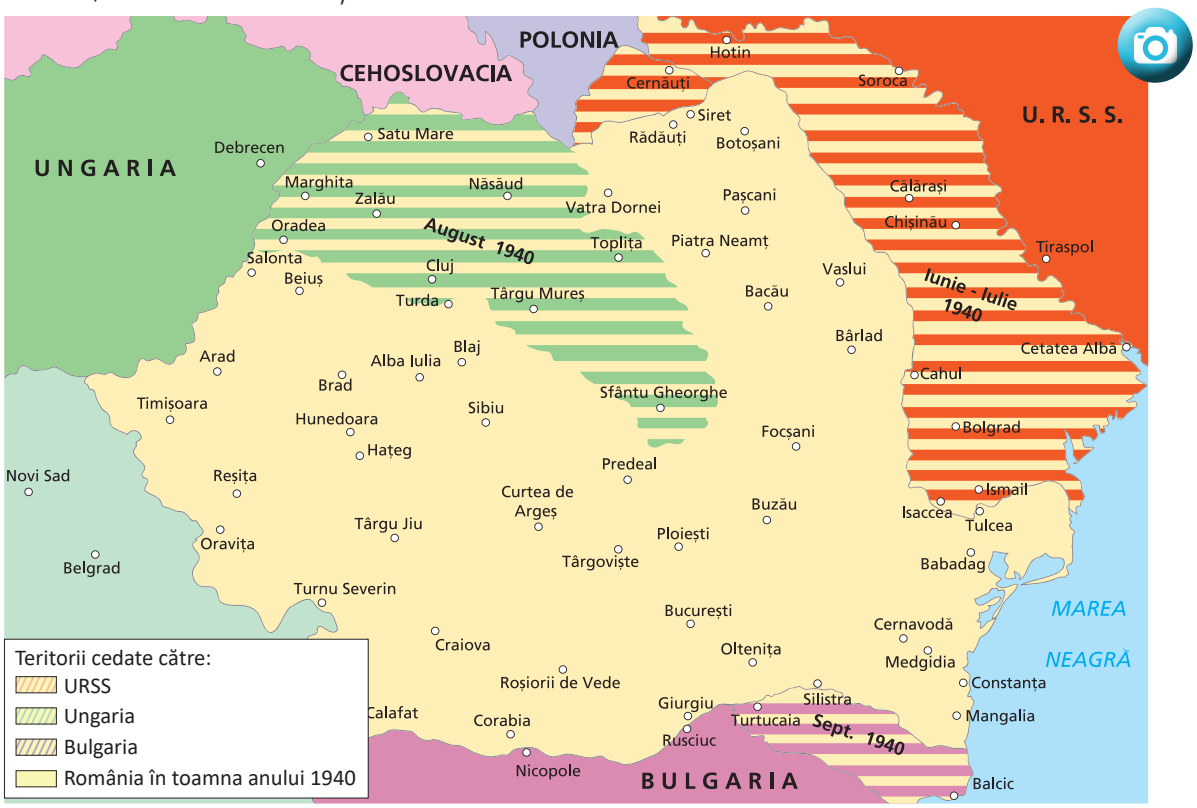

Fig. 2. România în anul 1940

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Perioada **interbelică** a fost marcată de două **crize economice**, care au afectat atât populația, cât și economia lumii. Pe fondul nemulțumirilor unor state privind prevederile Păcii de la Paris, între statele europene s-au încheiat noi alianțe, care au condus la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

Conducătorii politici ai României acelor vremuri au acționat diferit, însă cu toții au avut în vedere siguranța și integritatea țării. Deoarece Carol al II-lea nu se mai bucura de încrederea românilor, mareșalul Antonescu l-a obligat să abdice și s-a aliat cu Germania hitleristă pentru a recupera teritoriile pierdute în vara anului 1940. Pentru a proteja România de alte pierderi, regele Mihai I a ordonat arestarea mareșalului Antonescu și a guvernului său și s-a alăturat trupelor sovietice și aliaților lor.

Minidicționar

Armata Roșie = denumirea forțelor militare ale URSS în perioada 1918-1946
criză economică = perioadă de dificultăți economice care afectează negativ populația
interbelic = dintre două războaie (în special dintre cele două războaie mondiale)
integritate = însușirea de a rămâne întreg
împroprietărit = care primește drepturi de proprietate asupra unui teren agricol

CE AI REȚINUT?

1. Numește două promisiuni făcute și respectate de regele Ferdinand I.
2. Care a fost succesiunea la tron după Ferdinand I?
3. Ce alianțe a încheiat România în perioada interbelică?
4. Stabilește oral corespondența între cele două coloane și alcătuiește propoziții.

Ferdinand I	Basarabia, nordul Bucovinei
Adolf Hitler	Constituția din 1923
Carol al II-lea	Germania

CE AI ÎNȚELES?

1. Ordonează următoarele casete într-un lanț al evenimentelor care au caracterizat Marea criză economică.

Producătorii au vândut din ce în ce mai ieftin.	Prețurile produselor au început să scadă.	Veniturile populației s-au micșorat.
Au apărut din ce în ce mai multe produse pe piață.	Puterea de cumpărare în rândul populației a scăzut.	

2. Ce așteptări aveau statele nemulțumite de hotărârile Conferinței de Pace de la Paris de la sfârșitul Primului Război Mondial?

CUM INTERPRETEZI?

• Documentează-te în plus despre acțiunile uneia dintre cele trei personalități de mai jos și justifică, în fața clasei, deciziile acesteia. Puteți organiza un proces istoric.

Regele Ferdinand I

Regele Carol al II-lea

Regele Mihai I

2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989

AFLĂM

Mihai I-iu,

Prin grația lui Dumnezeu și voință națională

Rege al României.

La toți de față și viitori, sănătate!

În viața Statului român s-au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice și sociale, care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieții de Stat.

Aceste raporturi nu mai corespund astăzi condițiunilor stabilite de Pactul fundamental – Constituția țării – ele cerând o grabnică și fundamentală schimbare.

În fața acestei situațiuni, în deplină înțelegere cu factorii de răspundere ai Țării, conștient de răspunderea ce-mi revine, consider că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de Stat, ea reprezentând o piedică serioasă în calea dezvoltării României.

În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român

ABDIC,

pentru mine și urmașii mei de la Tron, renunțând pentru mine și pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca Rege al României.

Las poporul român de a-și alege noua formă de Stat.

Mihai R.
Dat la București,
astăzi 30 decembrie1947

Fig. 3. Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901–1965)

Am fost ministru în câteva guverne, dar cea mai mare putere mi-a oferit-o funcţia de **secretar general** al Partidului Comunist. Am contribuit la înlăturarea monarhiei din România şi la proclamarea Republicii, devenind, practic, conducătorul ţării între anii 1948 şi 1965. Mi-am înlăturat adversarii şi celelalte partide politice, Partidul Comunist devenind singurul partid din România (Partidul Muncitoresc Român). Am adoptat două constituţii după model sovietic ca să ofer putere partidului meu. M-am bazat, în primii ani, pe sprijinul URSS, mai ales că populaţia nu acceptase încă regimul comunist. Am înfiinţat **Securitatea** şi am trimis la închisoare sau pe şantierele de muncă, uneori am **deportat** pe cei care se împotriveau regimului. Am trecut în proprietatea statului fabricile, mijloacele de transport, băncile, minele şi tot ce aparţinea unor persoane sau grupuri de persoane (naționalizare). I-am convins pe ţărani să se înscrie în gospodăriile colective (colectivizare), pe unii dintre ei i-am trimis la închisoare pentru că s-au împotrivit. Am făurit şcoli şi învăţământ după model sovietic pentru a construi „omul nou", dedicat partidului şi conducătorilor săi. Spre sfârşitul vieţii, am încercat să mă distanţez de influenţa URSS şi să afirm independenţa partidului meu.

Fig. 4. Nicolae Ceaușescu (1918–1989)

Am fost ales secretar general al Partidului Muncitoresc Român la Congresul al IX-lea, în 1965, după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Deşi am criticat măsurile acestuia, am urmat politica lui de distanţare faţă de URSS, acest lucru aducându-mi popularitate în ochii românilor, dar şi a statelor din Vest. Cea mai mare realizare a mea din primii ani a fost condamnarea publică a agresiunii statelor comuniste asupra statului prieten, Cehoslovacia. Am fost primit de conducătorii statelor din Europa de Vest şi SUA (i-am primit şi eu, în România), dar am căutat să leg prietenii mai ales cu cei din statele asiatice şi africane. Am schimbat Constituţia şi România a devenit Republica Socialistă România, iar numele partidului – Partidul Comunist Român. Am căutat să dezvolt economia ţării, în special industria, şi am finalizat construirea Canalului Dunăre-Marea Neagră, al treilea din lume după Suez şi Panama. Am construit Transfăgărăşanul, Casa Poporului şi întreprinderi industriale printre cele mai mari din Europa. Am dat oamenilor locuri de muncă şi apartamente la bloc. Am plătit în câţiva ani datoria externă, dar românii au fost nemulţumiţi că i-am obligat să facă economii la căldură, energie electrică şi alimente. Mi-am adus familia la conducerea partidului şi a statului, cel mai important rol revenindu-i soţiei mele, Elena. Am fost primul preşedinte al României. Mi-am înlăturat adversarii sau pe cei care ar fi putut deveni adversari. Mi-au plăcut manifestaţiile de pe stadioane, în care eram lăudat – după modelul văzut în China şi în Coreea de Nord – şi eram convins că românii mă iubesc, aşa cum mi se spunea. Am fost dezamăgit şi uimit când au început revoltele în ţară – la început, rare, apoi au culminat cu revoluţia de la Timişoara (eram sigur că sunt nişte huligani şi am lăsat în grija altora liniştirea populaţiei de-acolo, în timp ce am plecat în Iran, dar a trebuit ca unii să fie împuşcaţi). La revenirea în ţară, am vrut să arăt adversarilor că suntem uniţi şi am convocat o adunare a muncitorilor, dar oamenii au început să mă huiduie. Guvernul meu a demisionat a doua zi, după ce mulţi români au rămas în stradă, iar eu am fost sfătuit să părăsesc Bucureştiul, împreună cu soţia mea. Am fost prinşi, în cele din urmă, duşi lângă Târgovişte şi am fost judecaţi că am înfometat pe români, că le-am încălcat drepturile şi că nu mi-a păsat de poporul meu. Judecătorii ne-au condamnat la moarte pe mine şi pe soţia mea.

Fig. 5. Coadă la alimente în anii 1980

Fig. 6. Vizita lui Nicolae Ceaușescu în Coreea de Nord

Din 1989, România a început să parcurgă un drum nou, spre democrație și capitalism. Perioada de peste 30 de ani scursă de atunci a fost marcată de schimbări politice. De la Revoluția din Decembrie, la conducerea țării au fost mai mulți președinți, în următoarea ordine: Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Ion Iliescu, Traian Băsescu, Klaus Werner Iohannis.

România a devenit membră în organisme internaţionale, precum **NATO (2004)** şi **Uniunea Europeană (2007)**, care oferă ţării noastre securitate internaţională şi posibilitatea dezvoltării economice, culturale şi sociale.

• Realizează o axă a timpului în care să treci câteva momente importante din timpul regimului comunist din România.

Fig. 7-8. Revoluția din Decembrie 1989

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

După cel de-al Doilea Război Mondial, puterea comunistă care a preluat conducerea Rusiei (devenită în 1922 URSS) a influențat foarte multe state europene din sud-estul Europei.

În decembrie 1947, comuniștii au înlăturat monarhia, ultimul obstacol din calea acaparării întregii puteri, și țara noastră a devenit Republica Populară Română, iar, din 1965, Republica Socialistă România.

Prin intermediul Securității, populația era îndeaproape controlată, iar drepturile oamenilor au fost din ce în ce mai limitate.

Comuniștii au desființat proprietatea privată. Cetățenii care se opuneau regimului erau arestați.

După mai bine de 40 de ani de comunism, oamenii au avut curajul să se revolte și să răstoarne regimul prin Revoluția din Decembrie 1989.

Minidicționar

congres = (aici) organ suprem de conducere al unor partide politice

a deporta = a trimite pe cineva într-o regiune îndepărtată, ca pedeapsă

huligan = persoană care tulbură ordinea şi morala publică prin manifestări lipsite de respect

NATO = alianţă politico-militară (Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord)

republică = formă de organizare a unui stat în care conducerea este exercitată de un organ suprem al puterii de stat sau de un preşedinte ales sau numit

Securitate = organ al statului care avea ca sarcină apărarea prin orice mijloace a sistemului comunist din România

Uniunea Europeană = uniune politică şi economică a mai multor state europene

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunțurile și completează-le.
a) Ultimul rege al României a fost ... .
b) După înlăturarea monarhiei, România a devenit ... .
c) În 1948, ... a devenit șeful statului.

2. Ordonează casetele pe două coloane, conform tabelului sugerat.

Gheorghe Gheorghiu-Dej	Nicolae Ceaușescu

Republica Populară Română

datorii externe

1948–1965

1965–1989

Republica Socialistă România

naționalizarea și colectivizarea

înăsprirea condițiilor de viață

CE AI ÎNȚELES?

1. Cum a preluat statul comunist controlul economiei?
2. De ce crezi că Nicolae Ceaușescu a fost uimit de revoltele din țară?
3. Ce măsuri a luat statul comunist pentru a înăbuși nemulțumirile populației?

CUM INTERPRETEZI?

1. Enumeră trei încălcări ale drepturilor oamenilor în perioada comunistă și spune de ce le consideri motive de nemulțumire.

2. Compară manifestațiile de nemulțumire ale oamenilor din ziua de azi cu cele care au avut loc în perioada comunismului.

3. De ce crezi că s-a declanșat Revoluția din Decembrie 1989?

4. Descrie regimul comunist folosind modelul de mai jos.

CE AI REȚINUT?

1. Realizează pe caiet o axă a timpului și completează casetele conform sugestiilor de mai jos.

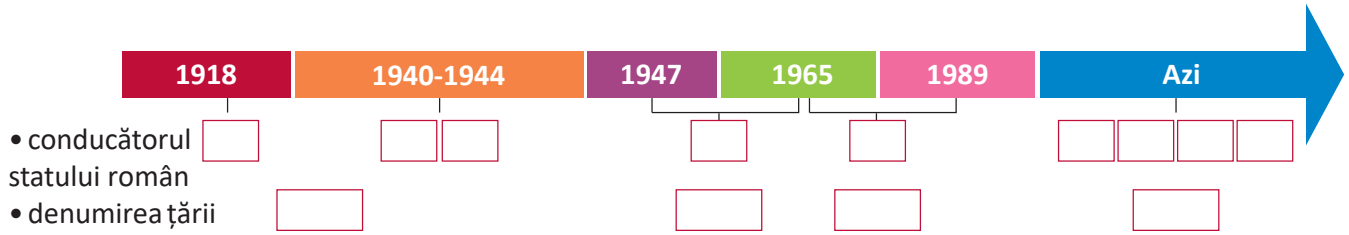

2. Alege, pentru fiecare enunț, varianta corectă.

a) Una dintre măsurile adoptate de regele Ferdinand I a fost:
A. prima Constituție. B. sărăcirea populației. C. Constituția din 1923.

b) Perioada interbelică a fost marcată de:
A. două crize economice. B. o criză economică. C. nicio criză economică.

c) Primul președinte al României a fost:
A. Gheorghe Gheorghiu-Dej. B. Nicolae Ceaușescu. C. Ion Iliescu.

CE AI ÎNȚELES?

1. Alege varianta corectă de răspuns.

a) În Epoca contemporană, România a trecut de la:
A. principat la regat, apoi la stat capitalist.
B. regat cu regim democratic la republică comunistă, apoi la republică democratică.
C. stat comunist la stat democratic, apoi la regat.

b) În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, România s-a aliat cu:
A. țările sud-est europene și țările balcanice.
B. URSS, apoi Germania.
C. Germania, apoi URSS.

c) În perioada comunistă, românii au suferit din cauza lipsei:
A. alimentelor, a accesului la informație, a dreptului de exprimare.
B. alimentelor, a accesului la educație, a proprietății comune.
C. regelui, a timpului liber, a siguranței.

2. Identifică cel puțin trei greșeli de conducere pe care le-a făcut Nicolae Ceaușescu.

3. Caută informații suplimentare despre regimul comunist din vremea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și cel din timpul lui Nicolae Ceaușescu, apoi compară cele două perioade.

4. Scrie denumirea unei organizații la care România a aderat după 1989.

CUM INTERPRETEZI?

1. Analizează următorul grafic și prezintă, cu argumente, nivelul de trai al românilor din perioada scursă de la Primul Război Mondial până astăzi.

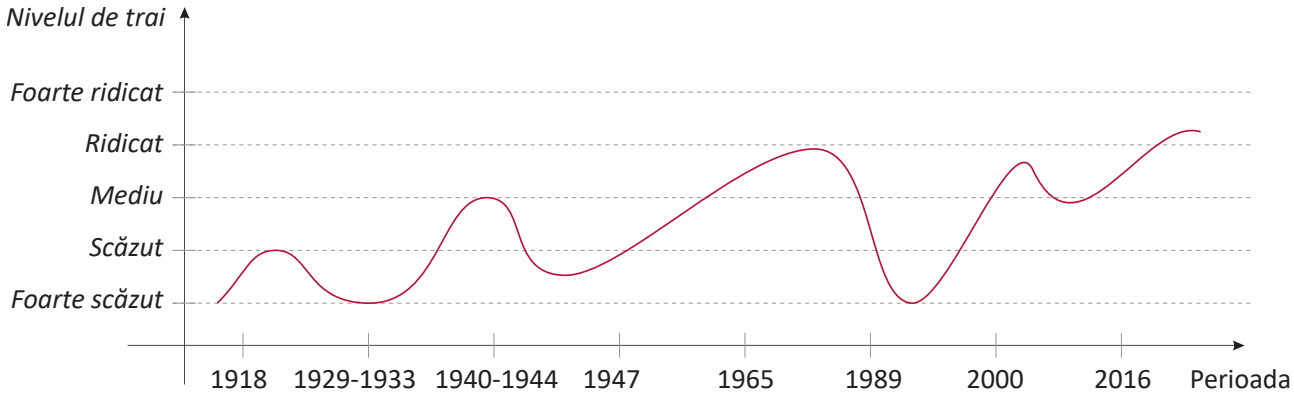

2. Consideri că ultima cuvântare a lui Ceaușescu din decembrie 1989 a stârnit o și mai mare revoltă în loc să liniștească oamenii? De ce?

Portofoliu

• Întreabă-ți părinții și bunicii despre viața pe care au avut-o în timpul regimului comunist și compară copilăria ta cu cea pe care au avut-o părinții tăi.

Poți folosi sugestiile de mai jos.

– posibilități de petrecere a timpului liber;
– emisiuni TV preferate;
– interacțiunea cu colegii și prietenii;
– modul în care copiii sunt verificați de părinți etc.

1. Scrie trei măsuri pe care le-a luat regele Ferdinand I după Primul Război Mondial.

2. Descrie, într-un enunț, în ce a constat Marea criză economică din 1929–1933.

3. Stabilește corespondența între casete, alcătuind propoziții.

alianța cu URSS	Al Doilea Război Mondial
atacul Germaniei asupra Poloniei	Revoluția din Decembrie 1989
nemulțumirile poporului	instaurarea regimului comunist

4. Scrie câte o acțiune întreprinsă de fiecare dintre personalitățile istorice de mai jos care a influențat, în bine sau în rău, soarta poporului nostru.

A

B

C

D

E

F

5. Menționează o diferență importantă între viața românilor în perioada regimului comunist și cea din prezent.

FB	B	S
13-14	10-12	7-9

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

ANTICHITATE

1. Folosește modelul alăturat pentru a caracteriza pe scurt istoria dacilor.

2. Explică modul în care popoarele migratoare au influențat populația din Dacia romană.

3. Citește fragmentul despre Decebal din *Istoria romană*, a istoricului roman Cassius Dio, și apoi rezolvă cerințele.

„Era foarte priceput în ale războiului şi iscusit la faptă, ştiind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe duşman şi a se retrage la timp. Abil în a întinde curse, era viteaz în luptă, ştiind a se folosi cu dibăcie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrângere, pentru care lucruri el a fost mult timp un potrivnic de temut al romanilor."

- Împarte pagina caietului în două coloane.
- Transcrie, din fragmentul dat, în coloana din stânga, numai pasajele care ți-au atras atenția în mod deosebit.
- Notează, în dreptul fiecărui pasaj, în coloana din dreapta, răspunsul la una dintre sugestiile de mai jos:
  - motivul pentru care ai ales acel pasaj;
  - dacă ești de acord sau nu cu ce scrie în el;
  - la ce te-a făcut să te gândești;
  - o întrebare/nelămurire legată de acel pasaj.

EVUL MEDIU

4. Realizează o scurtă caracterizare a epocii folosind întrebările de mai jos.

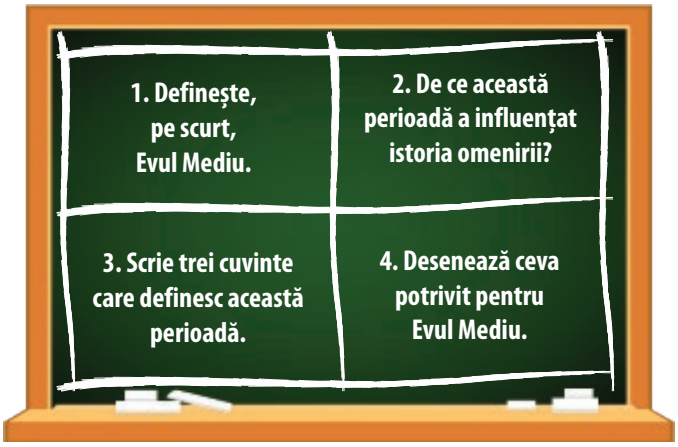

5. Cu ce popoare europene au intrat în contact românii din cele trei țări românești în Evul Mediu?

EPOCA MODERNĂ

6. Folosește casetele de mai jos pentru a alcătui un scurt text despre Epoca modernă a României.

Emil Racoviță	Plevna, Smârdan, Vidin	modernizarea României	revoluționarii de la 1848
principe străin	dubla alegere a lui Cuza	Mărăști, Mărășești, Oituz	prima Constituție
Imperiul Otoman	1 Decembrie 1918	Primul Război Mondial	Ferdinand I

7. Completează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Lupta	Cu cine s-a aliat România?	Împotriva cui a luptat România?

8. Numește cel puțin trei eroi români din Primul Război Mondial.

9. Care au fost consecințele Primului Război Mondial pentru România?

EPOCA CONTEMPORANĂ

10. Care au fost evenimentele care au condus la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial? Prezintă-le în ordine cronologică.

11. Ordonează din punct de vedere cronologic următoarele imagini, denumindu-le.